

PROBLEMY – BADANIA – PRZEGLĄDY

Małgorzata JANIĄK – Przyszłość bibliotek cyfrowych... 3

Agnieszka MŁODZKA-STYBEL – Doskonalenie dostępu do zasobów katalogu biblioteki z wykorzystaniem wyszukiwarki fasetowej Primo 12

Magdalena ZDUNEK – Baza artykułów z czasopism polskich i zagranicznych w katalogu ALEPH-CIOP-PIB 23

Joanna PŁASZEWSKA – *Live-tweeting* jako narzędzie komunikacji naukowej. Studium przypadku tagów #digra2015 i #digra15 ..... 35**Z PRAKTYKI INT**

Agnieszka MŁODZKA-STYBEL – Zastosowanie multiwyszukiwarki PRIMO w bibliotekach krajowych – przykłady 58

Renata FRĄCZEK – Reprezentacja czasopism wydawanych przez organizacje i stowarzyszenia w wybranych bazach danych 68

PROBLEMS – RESEARCH – REVIEWS

Małgorzata JANIĄK – The future of digital libraries 3

Agnieszka MŁODZKA-STYBEL – Improving access to resources of a library catalogue with a Primo search and discovery system..... 12

Magdalena ZDUNEK – The database of articles from Polish and foreign journals in the ALEPH-CIOP-PIB catalogue..... 23

Joanna PŁASZEWSKA – *Live-tweeting* as a tool for scientific communication. Case study of #digra2015 and #digra15 hashtags ..... 35**FROM STI PRACTICE**

Agnieszka MŁODZKA-STYBEL – The use of the PRIMO discovery solution in national libraries – examples 58

Renata FRĄCZEK – Journals published by organizations and associations in selected databases 68

Małgorzata JANIAK
Uniwersytet Jabielloński, KRAKÓW

PRZYSZŁOŚĆ BIBLIOTEK CYFROWYCH

W artykule przedstawiono wnioski z analiz scenariuszy możliwego rozwoju bibliotek cyfrowych oraz tezy odnoszące się do ich przyszłości. Ustalono, iż w świadomości społecznej bardzo różnie egzystuje termin biblioteki cyfrowe. Postawiono tezy: 1) biblioteki cyfrowe będą się różnicować, 2) trudno będzie zdigitalizować 'wszystko', cały dorobek ludzkości, 3) dla pewnej części historycznych obiektów dobrze by było udostępnić użytkownikom: kopie rzeczywistego dokumentu oraz jego 'modelowy obraz – także dla zaprezentowania procesu konserwacji, zmian, jakie dokonują się w czasie na zbiorach, 4) powstaną nowe funkcjonalności systemów oraz będzie dopracowywana ich estetyka np. dla nowych urządzeń, programów itp., 5) trzeba przeprowadzić więcej badań użytkowników – zwłaszcza przy użyciu technik takich, jak: wywiady indywidualne i grupowe, obserwacje i eksperymenty.

***The future of digital libraries.** Thesis: 1) digital libraries will differentiate, 2) we could not digitize 'everything', the heritage of humanity, 3) many historic objects should have: a copy of the actual document and a model/ideal, for example for the presentation of a preservation process, 4) we will produce new functional systems, 5) we need to research more users (especially using techniques: individual and group interviews, observations and experiments).*

Wstęp

W artykule przedstawiono wnioski z przeprowadzonych przez autorkę analiz dotychczasowego rozwoju bibliotek cyfrowych (oraz bibliotek wirtualnych i repozytoriów), a także tezy odnoszące się do możliwych scenariuszy ich progresu oraz zadań, jakie należy wykonać, aby ten wzrost mógł w przyszłości nastąpić.

'Biblioteka cyfrowa' rozumiana jest w tym artykule jako rodzaj systemu informacyjnego, składający się z 4 elementów: samej kolekcji, systemu informatycznego, ludzi, związanych z tworzeniem

i wykorzystywaniem biblioteki oraz projektów, czyli powodów, celów, całej infrastruktury dla jakiej te zasoby zostały stworzone [3]. Można więc mówić, iż jest to nie tylko system informacyjny, ale i system logiczny, techniczny oraz społeczny [6]. Tak ogólnie sformułowana definicja pozwala zaliczyć do bibliotek cyfrowych także 'specjalne' biblioteki cyfrowe, czyli 'repozytoria', kojarzone głównie z kolekcjami tekstów naukowych oraz biblioteki wirtualne, systemy, dzięki którym użytkownik może łączyć się z różnymi bazami danych, katalogami on-line oraz wszelkimi innymi źródłami

danych – nie tylko z odpowiednikami źródeł drukowanych [za: 20].

Autorka odniosła się do tych trzech terminów: biblioteki cyfrowej, wirtualnej i repozytorium, gdyż coraz więcej istniejących systemów scala trzy zadania: tworzenia i udostępniania zasobów elektronicznych, informowania o zasobach innych portali, jednostek itp. oraz upubliczniania tekstów literackich, czy naukowych. Również programy biblioteczne, które początkowo umożliwiały przeniesienie katalogów i wypożyczalni w środowisko cyfrowe, obecnie są rozbudowywane, aby z ich pomocą tworzyć biblioteki cyfrowe. Powstają moduły, w których prezentuje się skany okładek (np. w Sowie, MOL-u), ukazuje treść, czyta abstrakty np. dzieciom (np. Molik). Dodawane są także programy do tworzenia i administrowania bibliotekami cyfrowymi, które pozwalają współpracować z istniejącymi systemami jak np. DigiTool, czy Fedora.

Użytkownicy końcowi również na różne sposoby przedstawiają czy rozumieją biblioteki cyfrowe. W piśmiennictwie z zakresu bibliologii i informatologii nie pojawiło się co prawda zbyt wiele analiz dotyczących użytkowników bibliotek cyfrowych, ale można na ich podstawie wysnuć wnioski o wyobrażeniach, jakie tworzone są przez klientów tych źródeł informacji [zob. 7, 8, 12]. Po pierwsze są to dla nich systemy, które zawierają przede wszystkim stare zbiory (książki, czasopisma, grafiki itp.). Możemy więc zinterpretować tę wizję jako wirtualną wersję klasycznej biblioteki. Po drugie biblioteki cyfrowe to repozytoria, głównie w rozumieniu repozytoriów tekstów naukowych. Taka interpretacja pojawia się najczęściej w analizach środowiska akademickiego, naukowego. Zaznaczyć przy tym należy, iż mamy tutaj do czynienia z pewnym rozmyciem definicyjnym tzn. użytkownicy końcowi równorzędnie klasyfikują repozytorium, czasopismo internetowe, kolekcję tematyczną, bazę pełnotekstową, bazę wiedzy itp. Innym rozumieniem jest zaliczanie portali zawierających nowe teksty, zwłaszcza literackie, także do bibliotek cyfrowych, bez względu na to, jak są one tworzone, czy np. nie powstają w toku działań społecznościowych. Do tego dochodzą jeszcze kolekcje

cyfrowe, zawierające pliki multimedialne, przedstawiające zarówno dzieła sztuki, jak i odzwierciedlenie natury, ludzi, czy wytwory działalności ludzkiej, które trudno zaliczyć do dzieł sztuki, ale wpisujące się w dorobek kultury ludzkości [zob. 5, 13, 14, 15, 16, 7].

Przyszłość bibliotek cyfrowych – zakładane cele użytkowników oraz misje rozwoju systemów

Przyszłość bibliotek cyfrowych oraz zadania, które należy wykonać, aby mógł nastąpić progres, rozpatrzeć należy z kilku punktów widzenia: użyteczności systemu i zawartości kontentu ważnych dla wszystkich użytkowników oraz wydajności systemu w odniesieniu do prezentowanej treści. Zgodne jest to z trójczłonowym modelem biblioteki cyfrowej, który wymienia poszczególne części biblioteki: zawartość, system, użytkownik, oraz najważniejsze cechy łączące te elementy (wydajność między systemem a zawartością; przydatność między zawartością a użytkownikiem; użyteczność między użytkownikiem a systemem) [3].

Użytkownicy bibliotek cyfrowych

Najważniejszy element z triady: użytkownicy zostali już przez niektórych badaczy, po przeanalizowaniu całego ich ogółu, podzieleni na różnorodne grupy. Najbardziej szczegółową typologię zaprezentowała w 2010 r. Ying Zhang, która wymieniła: użytkowników końcowych (*users*), badaczy (*researchers*), bibliotekarzy (*librarians*), zarządzających biblioteką cyfrową (*developers*) oraz administratorów (*administrators*) [24, 25]. Zaznaczyć przy tym należy, iż te podziały nie muszą być rozłączne. Jedna osoba może być administratorem oraz twórcą, czy konsumentem kontentu itd.

Typologia taka dla rozważań o przyszłości bibliotek cyfrowych jest ważna, gdyż łatwiej ustalić cele i potrzeby poszczególnych grup użytkowników (niż pojedynczych osób), a przez to spróbować założyć możliwe scenariusze rozwoju systemów, które tym celom i potrzebom mogą sprostać.

Podstawowe cele użytkowników wypisane w *Fourth DELOS Workshop. Evaluation of Digital*

Libraries: Testbeds, Measurements, and Metrics [2] odnoszą się do wszystkich gremiów. Są to cele: wewnętrzny, ogólny, edukacyjny, profesjonalny oraz badawczy. Takie kategoryzacje celów oraz modele użytkowników wspomogły twórców (developerów, administratorów i bibliotekarzy) przy budowie i rozbudowie istniejących systemów, co można było już zaobserwować przy tworzeniu systemu Envision w 1993 r., czy Alexandria Digital Library w 1997 r. Kolejne projekty, dla których takowe analizy powstały to np. Gutenberg Project, Library of Congress's National Digital Library Program, Europeana, Netlibrary, Ebrary, TELplus, Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa itp. [7]. Tych badań jest jednak jeszcze zbyt mało. Wiele systemów opiera się na wiedzy twórców o potencjalnych użytkownikach, na modelach, jakie sobie oni wytworzyli w trakcie pracy (np. obserwując statystyki, ruch w sieci itp.), które nie zostały ostatecznie zweryfikowane. Mało też wiemy o powodach niekorzystania z tych systemów informacyjno-wyszukiwawczych.

Podsumowując badania wszystkich gremiów związanych z bibliotekami cyfrowymi można stwierdzić, iż dotychczasowo skupiano się na: a) tworzeniu modeli użytkowników końcowych, mniej diagnozując pracowników czy developerów oraz b) określaniu uśrednionych potrzeb, zachowań i celów dla konkretnych grup wydzielanych np. przez ich atrybuty socjologiczne (wiek, wykształcenie, pełnione funkcje itp.). Takie badania są charakterystyczne dla faz początkowych tworzenia systemów informacyjno-wyszukiwawczych. Określając modele zachowań, potrzeb, celów najczęstszych użytkowników można bowiem zbudować system.

Rzadziej jednak diagnozowano szczegółowe cele użytkowników, gdyż są to analizy bardzo długotrwałe i trudne do wykonania, nawet jeśli myślimy tylko o konkretnych grupach z wymienionych wcześniej podziałów. Mało jest także analiz konfrontujących potrzeby różnych gremiów [z podstawowych takich prac można wymienić: 24, 25].

Należy więc w tym miejscu postawić pierwszą tezę, której spełnienie pozwoli na korzystny rozwój i lepsze funkcjonowanie bibliotek cyfrowych w

przyszłości: trzeba przeprowadzić więcej badań klientów, nie tylko poprzez ankiety, ale także przez wywiady indywidualne i grupowe, badania focusowe, panele dyskusyjne, obserwację i eksperymenty wsparte także testami psychologicznymi. Te techniki badawcze pozwolą nam bowiem dowiedzieć się czegoś więcej o mniej typowych zachowaniach, potrzebach i celach, tych, które w statystyce określa się jako przypadki skrajne. Tak szczegółowa wiedza pozwoli dopasować system do większej liczby użytkowników oraz oprzeć dalszy rozwój na bardziej kreatywnych podstawach. Zgodnie z teorią chaosu małe zmiany w warunkach początkowych dynamicznych systemów (trochę inny twórca lub użytkownik końcowy, wykraczający poza przyjęty model), prowadzą do odmiennych wyników badań. Natomiast wiedza otrzymana z takich analiz do bardziej innowacyjnych realizacji założonych zadań. Głębsza, bardziej dokładna i szczegółowa informacja o celach, potrzebach, czy obawach (nie tylko tak ogólna, jak zapisano to w *Fourth DELOS Workshop* [2]) pozwala na lepsze dostosowywanie systemów do wszystkich grup klientów. Jednocześnie pozwoli to bibliotekom cyfrowym istnieć w świadomości użytkowników jako odrębnym systemom, których wykorzystanie było opłacalne i odbierane z satysfakcją (a więc przydatne i użyteczne zgodnie z modelem [3]) oraz nie pozwoli im 'rozpłynąć się', 'wtopić się' w inne systemy informacyjne. Pozwoli im także funkcjonować jako dobrze wyróżnialne systemy informacyjno-wyszukiwawcze, w których odnaleźć można wieloraką (tematycznie i formalnie: multimedialną), a przede wszystkim wiarygodną informację.

Na zakończenie fragmentu o użytkownikach dodać należy, iż w trakcie wielu badań ustalono, iż użytkownicy końcowi, badacze i bibliotekarze (grupy z różnych typologii) realizując swoje zamierzenia skupiają się głównie na zawartości. Menadżerzy, zespół zarządzający, administratorzy, developerzy software'u dążą do stworzenia idealnego systemu. Oczywiście wszyscy pragną jak najbardziej funkcjonalnego systemu [24, 25, 7]. W związku z takim nastawieniem klientów następny podpunkt dotyczył będzie zasobów.

Zasoby bibliotek cyfrowych

Odnosząc się do elementu bibliotek cyfrowych ważnego przede wszystkim dla użytkowników końcowych czy bibliotekarzy zaczniemy od analizy możliwych scenariuszy rozwoju kontentu. Jak dotychczas wiele największych bibliotek cyfrowych (Gutenberg Project, Europeana, arXiv, Polona) tworzonych było jako ogólne ‘zbiornice wiedzy’, które mają odzwierciedlać i rozpowszechniać wiedzę i kulturę ludzką (narodów, kontynentów itp.) [11]. Związane jest to z samym procesem budowy bibliotek cyfrowych, opartych o jedną lub wiele instytucji, które miały i mają odpowiednie zasoby do digitalizacji. Takie dążenie do ogólności i całości doprowadziło jednak do pewnej rywalizacji pomiędzy poszczególnymi bibliotekami, gdyż każda chciała pierwsza zdigitalizować swoje zbiory. Ważna przy tym była szybkość wprowadzania nowych danych do zasobów, co spowodowało w niektórych przypadkach nie najlepszą jakość (zob. przypadek PBI).

W tym miejscu można postawić drugą tezę, na pewno kontrowersyjną: trudno będzie zdigitalizować ‘wszystko’, cały dorobek ludzkości, zwłaszcza przy obecnej wręcz ogromnej liczebności dzieł cyfrowych. A przecież, co jest wręcz trywialną uwagą, zauważyć można, iż nie dotrwały do dziś wszystkie prace naukowe, czy dzieła sztuki. Mamy jednak nadzieję, iż o większość tych najcenniejszych nasi przodkowie dbali tak, iż do ich oryginałów, kopii lub opracowań mamy dziś dostęp (czasem nasi antenaci walcząc z treściami niektórych prac doprowadzili do ich zachowania w różnych komentarzach, czy ripostach, co jest pewnego rodzaju paradoksem). Część dzieł zaginęła, została zniszczona oraz tak po prostu nie była traktowana jako ważne wytwory myśli ludzkiej, które należy chronić przed unicestwieniem. Natomiast tworząc kolekcje dzieł elektronicznych mówi się o zachowaniu całych zasobów Internetu, stworzeniu największej ‘pan-biblioteki’ cyfrowej z kopiami stron internetowych (najbardziej skrajne tezy o zachowaniu ‘dorobku Internetu’ mówią o utrzymaniu różnych wersji, z zaznaczeniem historycznego rozwoju portali). A przecież część prac ‘amatorskich’ ma głównie zalety emocjonalne i to wyłącznie dla

twórców oraz ich rodzin, czy znajomych. Należałoby w tej sytuacji przy tworzeniu bibliotek cyfrowych, a zwłaszcza pan-biblioteki internetowej częściej odnosić się do analizy jakości treści, metod wartościowania prac: procesu recenzowania, falsyfikowalności teorii przedstawianych na portalach internetowych, kunsztu autora, oryginalności dzieła itp. Wszakże także zalecenia Komisji Europejskiej oraz inne oficjalne dokumenty odnoszą się do udostępniania w sieci dorobku kulturowego [zob. 23]. Jak napisał Andrew Keen w swojej trochę hiperbolicznej w treści książce: *Kult amatora* [9] nie można traktować otwartości kultury jako jej najwyższej wartości. „Kultura zbyt demokratyczna to kultura zdegenerowana”, a poddawanie się „bezkrytycznej modzie na oddolne tworzenie treści” [1] powoduje, iż myślimy o tym, aby zarchiwizować całe zasoby Internetu bez wyjątku. Pytania, które należałoby teraz postawić brzmią: jak, gdzie, po co, za ile, a przede wszystkim dla kogo. Kto pragnie przeglądać wszystkie prace (naukowe, artystyczne, amatorskie, wszystkie notatki, uwagi, wpisy na blogach itp.) na dany temat? Kolekcje cyfrowe powinny zachowywać jakość, aby nie dopuścić do tego, by ich użytkownicy ponownie przeżywali frustracje związane z szumem informacyjnym, z nadmiarem nieadekwatnych informacji, braku poziomu merytorycznego treści itp. Autorce nie chodzi w tym miejscu oczywiście o żadną cenzurę treści, ale jedynie o jakość i wiarygodność bibliotek cyfrowych jako baz danych, które mają swoje miejsce. O ileż realniejsze wydaje się w odniesieniu do tych systemów zdigitalizowanie drukowanych dzieł książkowych czy czasopism, gdyż już sam fakt druku dla przeważającej liczby dzieł jest nobilitacją [4], nawet jeśli wiemy, iż powodem ich opublikowania były cele polityczne, religijne, gospodarcze, czy psychologiczne (druk nakładem autora)? Wszystkie mogą być źródłem badań, chociaż wiadomo, iż każda biblioteka przechowuje część nieużywanego księgozbioru, który być może można by zdigitalizować później lub wcale. Trudniej sprawa wygląda z dokumentami multimedialnymi, zwłaszcza z fotografiami czy filmami, które tworzy obecnie prawie każdy. Ich ilość wręcz przytłacza, a z

jakością bywa dość różnie, o czym świadczy np. różny poziom poszczególnych fragmentów kontentu portalu YouTube (który zgodnie z definicją przedstawioną na początku artykułu można także przedstawiać jako bibliotekę cyfrową).

Oczywiście myślenie o takich działaniach oraz próba wdrożenia planu ucyfrowienia ‘wszystkiego’, jak zapisano w misji arXiv, czy jak planowała to zrobić firma Google dla książek (Google Books) jest wyrazem chęci przekazania potomności całego dorobku kulturowego. Problemem jednak nadal dla naszej technologii są sposoby jednoznacznego opisu danych w wielu systemach, algorytmy wyszukiwawcze (które nadal zwracają odpowiedzi nie do końca pertynentne) oraz prawo, które nie zawsze pozwala udostępniać wszystkie informacje na zasadach wolnego dostępu. Jak na razie w związku z ciągle trwającymi pracami badawczymi nad bardziej rozbudowanym przeszukiwaniem pełnotekstowym i multimedialnym (wyszukiwanie obrazów i dźwięków), ontologiami, oraz dostosowaniem prawa do nowych technologii i do wolnego udostępniania wiedzy biblioteki cyfrowe (a zwłaszcza twórcy kontentu) skupiają się na celach możliwych do osiągnięcia: przygotowania jakościowo dobrych obiektów (bardzo różnorodnych: bibliotecznych, archiwalnych, muzealnych, współczesnych) z jak najbardziej dobrymi opisami danych. Jednocześnie administratorzy i designerzy tworzą nowe moduły, które pozwalają udostępniać i przeszukiwać coraz to inne typy dokumentów (np. dzięki OCR-owaniu starych druków, wyszukiwaniu plików dźwiękowych przez zapis nutowy itp.). Pozwala to mieć nadzieję na to, iż biblioteki cyfrowe mogą być przez klientów odróżniane od innych źródeł, aby tych świadomych użytkowników było jak najwięcej, oraz aby mniej było sytuacji, w której zaznaczają oni jedynie fakt znalezienia informacji poprzez wyszukiwarkę. Ważne też jest łączenie terminu biblioteka cyfrowa z jakością i wiarygodnością danych.

Analizując zasoby, zwłaszcza te istotne dla kultury można wysnuć kolejną, trzecią tezę. Mianowicie taką, iż dla pewnej części zwłaszcza historycznie istotnych obiektów dobrze by było udostępnić

użytkownikom: kopie rzeczywistego dokumentu oraz jego ‘modelowy’ obraz (np. odtworzony w całości). Jest to istotne także dla zaprezentowania procesu konserwacji, czy zmian, jakie dokonują się w czasie na zbiorach oraz także dla lepszego przedstawienia mniej widocznych na oryginale informacji. Zaznaczyć tutaj należy, iż tylko nieliczne kolekcje cyfrowe, często w części tzw. wystaw pokazują proces konserwacji starodruków i rękopisów. Także tylko niektóre muzea pokusiły się o przedstawienie dzieł przed, w trakcie i po procesie renowacji – zob. np. Muzea Watykańskie, Galeria Uffizi. W niektórych systemach do budowania bibliotek cyfrowych można także przedstawiać rzeczywisty wygląd graficzny dokumentu i obok tekst lub ilustracje, po to, aby informacja była bardziej czytelna dla użytkowników (zob. np. program DigiTool). Jest to zdecydowana pomoc dla czytelników, którzy mogą mieć problemy z odczytaniem np. niektórych rękopisów lub starych ilustracji. Prezentowanie obok siebie OCR-u i oryginału pozwala bowiem na zapoznanie się np. z charakterem pisma twórcy, a graficzna reprezentacja dzieła stanowi także podstawę do przeżycia estetycznego. Dodaje nam kolejne funkcje, poza podstawową: informacyjną.

Rozwinięciem tezy o przedstawianiu wielu wersji oryginałów jest jeszcze udostępnianie poszczególnych wersji tych samych treści obok siebie. I tak różne wydania tego samego tytułu, jego wersja jako ebook, audio-book, tłumaczenia na inne języki, adaptacje itp. powinny użytkownikom pokazywać się jednocześnie jak robi to np. system Primo. Lepiej można wtedy porównać różne wydania między sobą, łatwiej zrobić analizę tekstów, ich tłumaczeń, ilustracji w poszczególnych wydaniach, wersje okładek itp. Jak na razie widać prace twórców i administratorów zmierzające w tym kierunku, np. wspólny interfejs Federacji Bibliotek Cyfrowych przedstawia tytuły według miejsca ich przechowywania (wg konkretnej biblioteki cyfrowej). Brakuje jednak jeszcze bardziej szczegółowych opisów tworzących tę wspólną listę. Stąd, aby sprawdzić, które to jest wydanie, kto je ilustrował itp. należy przeprowadzić swoiste kwerendy. Rozbudowa systemu, zwracanie list wyników zorientowanych na

poszczególne grupy jednostek wpłynie na poczucie przydatności biblioteki cyfrowej, które wytwarza sobie każdy z użytkowników.

Myśląc o różnorodności dokumentów przechowywanych w bibliotekach cyfrowych pojawia się czwarta teza: nastąpi większe zróżnicowanie tych systemów. Niektóre biblioteki odnoszą swoje zbiory do terytoriów: kontynentów jak Europeana, państw jak Polona – Cyfrowa Biblioteka Narodowa, czy regionów jak Małopolska Biblioteka Cyfrowa. Do tego dochodzą kolekcje tematyczne: np. Bibliologiczna Biblioteka Cyfrowa, która nota bene jest często wykorzystywana przez studentów INIB UJ. Doliczyć to tego jeszcze należy repozytoria, głównie naukowe np. z fizyki, informatyki itp. wysoko cenione przez naukowców i studentów. Takie systemy dziedzinowe mogłyby się, a właściwie powinny przeobrazić się lub stać się częścią ‘idealnego’ systemu informacyjnego, który zawierałby poza danymi bibliograficznymi, pełnotekstowymi i multimedialnymi, także dane faktograficzne oraz dane surowe. Scalenie biblioteki cyfrowej i hurtowni danych, dodanie części faktograficznej oraz opatrzenie całości jednym interfejsem wyszukiwawczym opartym o nowe możliwości docierania do danych to główny pomysł na przyszłość bibliotek cyfrowych, zwłaszcza tych naukowych, czy edukacyjnych. Przykładem, który idzie w tym kierunku są jest np. system Primo (stosowany w British Library, czy na uniwersytecie w Oxfordzie), który pozwala w jednym interfejsie przeglądać różnorodne bazy danych, także pełnotekstowe, czy moduły OPAC 3G (trzeciej generacji), wdrażane w bibliotekach posiadających system Virtua – Chamo.

Ważnym kierunkiem zmian dla bibliotek cyfrowych jest przejmowanie przez nich zadań systemu repozytoryjnego łączonego z systemem informacji instytucjonalnej. Taki konglomerat zawiera w sobie informacje o najnowszych osiągnięciach nauki, ułatwia dydaktykę oraz pozwala się zorientować w działaniu konkretnej instytucji, a także w jej ocenianiu. Przykładem takiego systemu, interesującym zwłaszcza dla wyższych uczelni jest stworzona w ramach projektu Synat Baza Wiedzy Politechniki Warszawskiej (<http://repo.bg.pw.edu.pl>),

która jest specyficznym rodzajem repozytorium zawierającym także informacje o projektach badawczych, ludziach i jednostkach PW, konferencjach, projektach badawczych oraz nowych technologiach. Jest to pewien ‘zaczynek’ dla systemu dziedzinowego. Nie jest jednakże jeszcze hurtownia danych, zwłaszcza tych surowych, czy pełny system faktograficzny. Nie wszystkie też opisy bibliograficzne, głównie z powodów prawnych, prowadzą do pełnych tekstów, czy danych multimedialnych. Na pewno jednak jest to system, z którym warto się zapoznać budując plany rozbudowy biblioteki cyfrowej, zwłaszcza tej przynależnej do uczelni wyższej, gdyż pozwala on na lepszą analizę dorobku naukowego. Innym przykładem takich systemów jest Bibliografia Prac Pracowników oraz Repozytorium Uniwersytetu Jagiellońskiego (<http://ruj.uj.edu.pl/xmlui/>). Stanowią one także część systemu informacyjnego całej jednostki, promując badania naukowe oraz wspomagając proces kształcenia. Zabezpieczając dostępy dla uprawnionych użytkowników można bowiem umieszczać w ich zasobach także materiały dydaktyczne dla studentów. Taki rozwój akademickich bibliotek cyfrowych jest więc tym najbardziej pożądanym. Jest też w zgodzie z wytycznymi zawartymi w *Zaleceniu Komisji Europejskiej z dnia 17 lipca 2012 (2012/417/UE) w sprawie dostępu do informacji naukowej i jej ochrony* [22], projekcie Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego *Kierunki rozwoju otwartego dostępu do treści naukowych w Polsce* [10], a także *Programu Rozwoju Szkolnictwa Wyższego i Nauki na lata 2015-2030* [18]. Wymieniony w programie Zintegrowany System Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym ma przetwarzać „informacje na temat jednostek naukowych i uczelni oraz ważnych aspektów ich funkcjonowania, w tym potencjału dydaktyczno-naukowego, osiągnięć naukowych i innowacyjnych” oraz stworzyć „możliwość zapewnienia otwartego dostępu (open access) do wyników badań naukowych finansowanych ze środków publicznych”. Zwłaszcza tę ostatnią rolę powinny przejąć biblioteki cyfrowe, repozytoria.

Ostatnim już kierunkiem rozwoju są cyfrowe biblioteki prywatne oraz biblioteki różnorodnych stowarzyszeń, tworzone przez hobbystów, fanów. Przez chwilę wydawało się, że ten typ stanie się najprężniej rozwijającym się zasobem, lecz w związku z ogromnym nakładem pracy, który trzeba włożyć z stworzenie dobrze działającej biblioteki nawet darmowe oprogramowanie jak Greenstone, czy dSpace nie rozwiązało problemów zarówno finansowych, jak i osobowych. Wydaje się, że tego typu zbiory powinny znaleźć się w zbiorach bibliotek ogólnych lub regionalnych, mających wsparcie ‘realnie istniejących’ instytucji. Niektóre biblioteki, zwłaszcza te regionalne, rozbudowują już swój kontent opierając się na tzw. ‘akcjach społecznych’, które czasem wręcz przerastają zamysły twórców. Dotyczy to zwłaszcza akcji zbierania zdjęć, czy starych pocztówek lub filmów i zapisów muzycznych. Taki progres bibliotek cyfrowych wydaje się być bardzo obiecujący, choć oczywiście wymaga od jednostki zaangażowania wielu osób w takie ‘akcje społeczne’.

Różnicowanie się bibliotek cyfrowych to bardzo dobra droga rozwoju, pozwalająca różnorodnym użytkownikom końcowym, badaczom itp. ‘przyzwyczaić się’ do ‘swojej’ biblioteki cyfrowej, poczuć więź, stworzyć społeczność wokół systemu, dbać o jego rozwój. Wydaje się też, iż drugą drogą, którą muszą pójść biblioteki cyfrowe jest stworzenie większej ilości interfejsów ‘zbiorczych’, takich, jak przygotowała to np. Federacja Bibliotek Cyfrowych.

Z drugiej strony można sobie wyobrazić inną wersję przyszłości: biblioteka cyfrowa zanurzy się w innych systemach informacyjno-wyszukiwawczych, straci swoją autonomię, stanie się nieodłączną częścią większej całości – ‘pan-biblioteki’, wielkiego źródła ‘uniwersum ludzkiej wiedzy’. Takie wizje bibliotek czy opisy działającego idealnie Internetu już zostały w literaturze przedmiotu opisane, a odnoszą się oczywiście do wizji Herberta George Wellsa [1938 – *The Idea of a Permanent World Encyclopaedia*], czy prac Vannevara Bush’a i Josepha Licklider’a [zob. 6].

System bibliotek cyfrowych

Kolejnym ważnym elementem tworzącym bibliotekę cyfrową jest jej system. Na jego rozwój oraz odbiór przez użytkowników wpływają dwa główne sposoby docierania do informacji: szukanie i przeglądanie. Dla rozbudowy bibliotek cyfrowych ważne są sposoby opisu danych, same dane, tworzone dla użytkowników różnorodne słowniki, czy mechanizmy interakcyjne, wspomagające ich przy wyszukiwaniu informacji, ‘głębokie’ możliwości wyekstrahowania, *text mining* (przeszukiwanie tekstów), nawigacja pomiędzy podobnymi obiektami (strukturalnie i treściowo) oraz filtrowanie i wykorzystanie zdobytej wiedzy. Podstawą dla wszelkiego rodzaju tekstów jest oczywiście zamieszczanie ich wersji pełno-tekstowych, wprowadzonych lub OCR-owanych, a nie tylko wersji graficznych. Do tego dochodzą zapisy nutowe dźwięków, ścieżki tekstów dla filmów itp. Takie rozbudowy bibliotek cyfrowych, aby wyszukiwanie informacji multimedialnej było jak najprostsze na pewno w przyszłości stanie się faktem (już rozpoczęto prace w tym kierunku – w Polsce np. w PCSS). Ważnym nurtem rozwoju jest także dostosowywanie interfejsów bibliotek cyfrowych do urządzeń przenośnych: tabletek, i-Pad’ów itp.

Takie zadania i kierunki zmian wymagają od twórców, administratorów i deweloperów kolejnych analiz funkcjonalności systemów oraz estetyki interfejsów oraz prezentacji zasobów. Te metamorfozy wpisują się w piątą tezę: czekają nas w najbliższym czasie duże zmiany samych systemów. Widać to np. oglądając najnowszą wersję naszej narodowej biblioteki cyfrowej Polony, która dała użytkownikom możliwość robienia notatek prywatnych i tworzenia zakładki. Poprawiono też warianty pracy na obiektach, dano sposobność dzielenie się nimi z innymi [19]. Przekazano wiele obiektów do domeny publicznej, ściągając znaki wodne, dodano do tego aplikacje takie, jak np. Polona Typo (<http://typo.polona.pl/pl>), która udostępnia licencję z polskich książek, plakatów i map z ostatnich 500 lat, z których można komponować własne napisy.

Zakończenie

Podsumowując rozważania o przyszłości bibliotek cyfrowych można przedstawić kilka dróg ich rozwoju. Po pierwsze pozostaną hiperbibliotekami (jak chcieli np. Nadia Catenazzi, Lorenzo Sommaruga). W tym przypadku będziemy mieć do czynienia z przeniesieniem przestrzennego środowiska rzeczywistej biblioteki do systemu wirtualnego. Próby najbardziej zbliżonego do rzeczywistości stworzenia modelu w przestrzeni cyfrowej mogliśmy zobaczyć np. w Second Life.

Po drugiej część systemów zostanie połączona w bardziej ogólną bibliotekę wirtualną. Możliwe będzie jeszcze szersze oferowanie dostępu do zasobów różnych bibliotek, czy innych ośrodków informacji poprzez jeden interfejs wyszukiwawczy oraz wielorakie możliwości dostępu do danych [zob. np. 17 – ‘scalone biblioteki cyfrowe’]. Przykładem są tutaj np. działania Federacji Bibliotek Cyfrowych, Europeany, czy bardzo chętnie tworzone na przełomie wieków systemy subject gateways.

Kolejną drogą dla dalszej działalności bibliotek cyfrowych jest połączenie się z systemami faktograficznymi, z hurtowniami danych i to na różnych poziomach: regionalnych, dziedzinowych, instytucjonalnych itp. Ten kierunek zmian wpisuje się także w definicję biblioteki wirtualnej, choć traktowanej jako zasób informacji i dokumentów istniejących w sieci, połączonej z rzeczywistością wirtualną (dla danych multimedialnych), ale też posiadających dostęp do danych surowych i faktograficznych. W efekcie takiego zjednoczenia stworzy się wielka hurtownia wiarygodnych danych.

Inną ścieżką, zwłaszcza dla cyfrowych bibliotek akademickich jest włączenie się w system informacyjny uczelni oraz ogólnopństwowy, czy światowy o nauce, bycie częścią zintegrowanego systemu informacyjnego o nauce i edukacji.

Natomiast ostatnią już możliwością jest ztracenie swojej tożsamości i włączenie się w ogólnoswiatowy system informacyjny. Niestety w świadomości niektórych użytkowników końcowych już tak się stało: nie potrafią oni wskazać czym jest biblioteka cyfrowa. Dla twórców, administratorów i

deweloperów ważny jest jednak fakt, iż dzięki bibliotekom cyfrowym wielu klientów mogło skorzystać szybciej i łatwiej z ciągle rosnących zasobów.

Literatura cytowana

- [1] Filiciak M.: *“Kult amatora”: profesjonalista wkłada kij w mrowisko* [online]. Dostęp: <http://kultura20.blogpolityka.pl/2007/06/17/%E2%80%9Ekult-amatora%E2%80%9D-profesjonalista-wklada-kij-w-mrowisko/> 2007.
- [2] *Fourth DELOS Workshop. Evaluation of Digital Libraries: Testbeds, Measurements, and Metrics* [online]. Dostęp: <http://www.ercim.eu/publication/ws-proceedings/DelNoe04.pdf>
- [3] Fuhr N. i in.: *Evaluation of digital libraries. “The International Journal on Digital Libraries”* 2007 [online]. Dostęp: <http://www.scribd.com/doc/185523/Evaluation-of-Digital-Libraries-Fulltext>
- [4] Górska M.: *Piśmienność i rewolucja cyfrowa*. Wrocław 2012.
- [5] Górny M., Mazurek J.: *Key users of Polish digital libraries. “The Electronic Library”* 2012 Vol. 30 Iss: 4, s. 543 – 556.
- [6] Janiak M.: *Biblioteka cyfrowa, biblioteka elektroniczna, biblioteka wirtualna*. W: *Biblioteki cyfrowe: praca zbiorowa*. Red. M. Janiak, M. Krakowska, M. Próchnicka. Warszawa 2012, s. 15-65.
- [7] Janiak M.: *Użytkownicy bibliotek cyfrowych w piśmiennictwie anglojęzycznym: system versus użytkownik*. W: *Komunikacja naukowa w środowisku cyfrowym: badania, zasoby, użytkownicy*. Red. A. Korycińska-Huras, M. Janiak. Warszawa 2014, s. 270-310.
- [8] Janiak M., Krakowska M.: *Wizualizacje modeli mentalnych bibliotek cyfrowych*. W: *Komunikacja naukowa w środowisku cyfrowym: badania, zasoby, użytkownicy*. Red. A. Korycińska-Huras, M. Janiak. Warszawa 2014, s. 341-380.
- [9] Keen A.: *Kult amatora : jak internet niszczy kulturę*. Warszawa 2007.
- [10] *Kierunki rozwoju otwartego dostępu do treści naukowych w Polsce*. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. <http://www.nauka.gov.pl/konsultacje/konsulta>

- cje-projektu-kierunkow-rozwoju-otwartego-dostepu-do-tresci-naukowych-w-polsce.html
- [11] Kolasa W.M.: *Biblioteki cyfrowe na świecie – powstanie i rozwój*. W: *Biblioteki cyfrowe: praca zbiorowa*. Red. M. Janiak, M. Krakowska, M. Próchnicka. Warszawa 2012, s. 66-95.
- [12] Korycińska-Huras A.: *Archiwa i repozytoria Open Access we Francji : analiza piśmiennictwa z lat 2005-2013*. W: *Komunikacja naukowa w środowisku cyfrowym: badania, zasoby, użytkownicy*. Red. A. Korycińska-Huras, M. Janiak. Warszawa 2014, s. 97-140.
- [13] Mazurek J.: *Czytelnik, użytkownik, klient, odbiorca w bibliotece cyfrowej... czyli KTO?* W: *Polskie Biblioteki Cyfrowe*. Poznań 2009, s. 35-44 [online]. Dostęp: <http://lib.psnk.pl/Content/363/04-Mazurek-ER.pdf>
- [14] Mazurek J.: *Drogi czytelniku, jak korzystasz z biblioteki cyfrowej?* „Biuletyn EBIB” 2009 nr 5 (105) [online]. Dostęp: <http://www.ebib.info/2010/105/a.php?mazurek>
- [15] Mazurek J.: *Polskie biblioteki cyfrowe w ocenie pracowników nauki*. „Przegląd Biblioteczny” 2012 nr 1 s. 58-78.
- [16] Mazurek J.: *Potrzeby informacyjne kluczowych grup użytkowników polskich bibliotek cyfrowych. Raport z badania* [online]. Dostęp: „Biuletyn EBIB” 2011 nr 7 (125). http://www.nowyebib.info/images/stories/numery/125/125_mazurek.pdf
- [17] Nahotko M.: *Cyfrowa najmłodsza siostra bibliotek*. „Konspekt” 2004 nr 19 [online]. Dostęp: <http://www.wsp.krakow.pl/konspekt/19/nahotko.html>
- [18] *Program Rozwoju Szkolnictwa Wyższego i Nauki na lata 2015-2030* [online]. Dostęp: <http://www.nauka.gov.pl/aktualnosci-ministerstwo/program-rozwoju-szkolnictwa-wyzszego-i-nauki-na-lata-2015-2030.html>
- [19] Dębowska A.S.: *Polona będzie jeszcze lepsza. Czytaj, remiksuj, udostępniaj w cyfrowej bibliotece. Rozmowa z Bartoszem Stodulskim, twórcą Laboratorium EE, firmy dostarczającej technologie dla Polony*. „Gazeta Wyborcza” 30.07.2015 [online]. Dostęp: <http://wyborcza.pl/1,75475,18450858,polona-będzie-jeszcze-lepsza-czytaj-remiksuj-udostępniaj-w.html#ixzz3mlkIer33>
- [20] Saunders L.M.: *The virtual library today*. “Library Administration and Management” 1992 6 nr 2 s. 66–70.
- [21] *The Digital Library Reference Model* [online]. Dostęp: <http://bscw.researchinfrastructures.eu/pub/bscw.cgi/d222816/D3.2b%20Digital%20Library%20Reference%20Model.pdf> (2010).
- [22] *Zalecenie Komisji Europejskiej z dnia 17 lipca 2012 (2012/417/UE) w sprawie dostępu do informacji naukowej i jej ochrony* [online]. Dostęp: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A32012H0417>
- [23] *Zalecenie Komisji z dnia 27 października 2011 r. w sprawie digitalizacji i udostępnienia w Internecie dorobku kulturowego oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych; Konkluzje Rady z dnia 10 maja 2012 r. w sprawie digitalizacji dorobku kulturowego i udostępniania go w Internecie oraz w sprawie ochrony zasobów cyfrowych; Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów – Europejska Agenda Cyfrowa* [online]. Dostęp: <http://www.digit.mkidn.gov.pl/pages/digitalizacja/dokumenty/dokumenty-ue.php>
- [24] Zhang Y.: *Developing A Holistic Model For Digital Library Evaluation*. New Brunswick 2007.
- [25] Zhang Y.: *Developing a holistic model for digital library evaluation*. “Wiley Online Library” 2010 [online]. Dostęp: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/asi.21220/pdf>

Dr Małgorzata JANIĄK – Uniwersytet Jagielloński. Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa. Adres: 30-348 Kraków, ul. S. Łojasiewicza 4; e-mail: m.janiak@uj.edu.pl

Agnieszka MŁODZKA-STYBEL

Centralny Instytut Ochrony Pracy-Państwowy Instytut Badawczy, WARSZAWA

DOSKONALENIE DOSTĘPU DO ZASOBÓW KATALOGU BIBLIOTEKI Z WYKORZYSTANIEM WYSZUKIWARKI FASETOWEJ PRIMO

W artykule zaprezentowano pierwsze doświadczenia Biblioteki CIOP-PIB dotyczące zastosowania wyszukiwarki fasetowej Primo (Ex Libris). Konieczność implementacji nowoczesnego narzędzia wyszukiwawczego w systemie bibliotecznym wynikała przede wszystkim z dostrzeganych potrzeb użytkowników informacji, preferujących rozpoczynanie wyszukiwania z wykorzystaniem prostego, szybkiego zapytania wyszukiwawczego. Przyjazny sposób wyświetlania uzyskanych wyników zachęca użytkowników do kontynuowania wyszukiwania oraz zwiększa ich satysfakcję. Przedstawiono podstawowe założenia funkcjonalne przyjęte na etapie wdrożenia narzędzia wyszukiwawczego oraz dalsze, planowane kierunki prac prowadzące do doskonalenia efektywności wyszukiwania. Porównano przykłady wyszukiwania tematycznego w katalogu Biblioteki, prowadzone z zastosowaniem wyszukiwarki Primo oraz z zastosowaniem narzędzi tradycyjnego katalogu elektronicznego utrzymywanego w systemie ALEPH.

***Improving access to resources of a library catalogue with a Primo search and discovery system.** This article presents the first experiences of CIOP-PIB's Library in using a Primo (Ex Libris) search and discovery system. The necessity to implement a modern retrieval tool in the library resulted from the perceived needs of information users, who prefer to start their search with a simple, quick, one-step query. The user-friendly display of the results encourages users to continue their search and increases their satisfaction. This article presents basic assumptions for the implementation of the Primo and future undertakings aimed at improving search efficiency. It compares sample thematic searches, carried out with a Primo search and discovery system, with those obtained with the traditional tools in the ALEPH system.*

Wprowadzenie

Biblioteka Centralnego Instytutu Ochrony Pracy
– Państwowego Instytutu Badawczego (CIOP-PIB)

gromadzi i udostępnia zasoby informacyjne z szeroko rozumianej dziedziny bezpieczeństwa i ochrony człowieka w środowisku pracy. W ślad za innymi

bibliotekami, sukcesywnie wdrażającymi nowe rozwiązania wykorzystujące technologie informacyjno-komunikacyjne, Biblioteka CIOP-PIB podjęła działania związane z zastosowaniem wyszukiwarki fasetowej do wyszukiwania w zasobach katalogu elektronicznego, utrzymywanego w komputerowym systemie bibliotecznym. Pierwsze plany zastosowania wyszukiwarki fasetowej przedstawione były na XIII Krajowym Forum Informacji Naukowej i Technicznej w Zakopanem w 2015 r. [10]. Konieczność implementacji nowoczesnego narzędzia wyszukiwawczego zintegrowanego z komputerowym systemie bibliotecznym wynikała przede wszystkim z obserwowanych potrzeb użytkowników informacji, preferujących wyszukiwanie z wykorzystaniem prostego, szybkiego zapytania wyszukiwawczego.

Ukierunkowanie na użytkownika wymaga stalego doskonalenia efektywności wyszukiwania informacji. Jest to możliwe dzięki zastosowaniu nowoczesnej wyszukiwarki, indeksującej m.in. deskryptory z tezaursusa oraz słowa kluczowe, odzwierciedlające treść dokumentów zgromadzonych w bazach systemu, a także opracowywane abstrakty oraz pełnotekstowe wersje elektroniczne dokumentów, których udział w zasobach sukcesywnie się powiększa.

Zastosowanie nowoczesnej wyszukiwarki wpisuje się w działania związane z wdrażaniem najnowszych technologii informacyjno-komunikacyjnych, ukierunkowanych na poprawę dostępu do zasobów informacyjnych. Zorientowanie na potrzeby użytkownika stymulowane jest w znacznym stopniu dostrzeganymi postawami odbiorców informacji, korzystających na co dzień z popularnych serwisów internetowych, a także urządzeń mobilnych, i oczekujących podobnych cech funkcjonalnych wyszukiwarek także w katalogach bibliotek, bazach czasopism elektronicznych oraz innych źródłach informacji udostępnianych przez biblioteki. Przyjazny i w znacznym stopniu intuicyjny interfejs wyszukiwawczy zachęca zarówno do rozpoczęcia wyszukiwania, jak i ich kontynuacji, dając m.in. możliwość prostego zawężania zbioru wyników z wykorzystaniem ich pogrupowania na kategorie (fasety) według autora, tematu, dostępności pełnego tekstu, i innych kryteriów wyszukiwawczych. Biblioteki mają możliwość

zarządzania fasetami, dobierając je zgodnie ze swoimi potrzebami, a także dołączania innych zasobów np. baz czasopism elektronicznych, do przeszukiwania z wykorzystaniem wyszukiwarki [6, 7].

W artykule przedstawiono pierwsze doświadczenia Biblioteki CIOP-PIB dotyczące zastosowania wyszukiwarki fasetowej Primo (Ex Libris). Celem podjętych działań było doskonalenie dostępu do obszernych i stale powiększających się zasobów informacyjnych z wykorzystaniem najnowszych technologii informatycznych, dostosowanych do potrzeb Biblioteki. W artykule zaprezentowano problematykę rozwoju zastosowań technologii informacyjnych w bibliotekach oraz działania Biblioteki CIOP-PIB związane z wdrożeniem wyszukiwarki.

Rozwój zastosowań technologii informacyjnych w bibliotekach

Zastosowanie nowoczesnych wyszukiwarek, a także innych produktów wykorzystujących najnowsze osiągnięcia technologii informacyjnych, staje się już pewnym standardem w krajach zaawansowanych technologicznie. Wskazują na to zarówno dane dotyczące liczby wdrożeń, udostępniane na stronach internetowych producentów oprogramowania, zestawiających odbiorców produktów i usług wdrażających kolejne produkty dedykowane bibliotekom [2], jak i przegląd stron internetowych bibliotek oraz ich oferty skierowanej do użytkownika.

Zainteresowanie implementacją nowoczesnego oprogramowania zintegrowanego z systemami bibliotecznymi odzwierciedlone jest również w znacznym stopniu w tematyce wystąpień na konferencjach użytkowników oprogramowania dedykowanego bibliotekom. Jako przykład wskazać można coroczne konferencje użytkowników produktów firmy Ex Libris (The International Group of Ex Libris Users, IGeLU). Najnowsze doniesienia z obszaru zastosowań oprogramowania przedstawiono na XI dorocznej międzynarodowej konferencji, która odbyła się w Trondheim (Norwegia) we wrześniu 2016 r. [14]. Tematyka konferencji, podobnie jak w ubiegłych latach, obejmowała m.in. problematykę zastosowań wyszukiwarki fasetowej oraz innych

nowoczesnych narzędzi programowych przeznaczonych dla bibliotek. W konferencjach IGeLU rokrocznie uczestniczą biblioteki krajowe, są to m.in.: Biblioteka Sejmowa, Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej, Centralna Biblioteka Statystyczna, Biblioteka Publiczna m. st. Warszawa, a także Biblioteka CIOP-PIB.

Tematyka konferencji IGeLU prezentowana jest co roku na spotkaniach Polskiej Grupy Użytkowników systemu ALEPH (PolALEPH) [11], w których uczestniczą biblioteki krajowe, wykorzystujące komputerowy system biblioteczny ALEPH. W 2016 r. gospodarzem spotkania była Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej. Program spotkania obejmował m.in. omówienie perspektyw dalszego rozwoju bibliotek, wymianę informacji i doświadczeń bibliotek w zakresie zastosowań technologii informacyjnych.

W odpowiedzi na zachodzące zmiany dostrzec można istotny rozwój zastosowań oprogramowania, w tym m.in. wyszukiwarek fasetowych w bibliotekach krajowych. Wśród bibliotek, które zdecydowały się na wdrożenie wyszukiwarki wymienić można m.in. Bibliotekę Główną Politechniki Warszawskiej, Bibliotekę Główną Politechniki Śląskiej (Rys. 1). Wdrożenia wyszukiwarki fasetowej Primo Ex Libris objęły również m.in. następujące biblioteki krajowe: Warszawski Uniwersytet Medyczny, Wojskową Akademię Techniczną, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, biblioteki pedagogiczne na Dolnym Śląsku, biblioteki publiczne w woj. Mazowieckim [9, 10]. Łącznie, ponad 20 bibliotek krajowych korzysta już z wyszukiwarki fasetowej. W 2015 r. do grona użytkowników wyszukiwarki dołączyła również Biblioteka CIOP-PIB.

Zastosowanie nowoczesnych narzędzi wyszukiwawczych stanowi odpowiedź na dostrzegane potrzeby użytkowników informacji [4, 12]. Oczekiwania zmian i doskonalenia stosowanych systemów informacyjnych dotyczą również pracowników bibliotek, a w szczególności osób zarządzających bibliotekami. Jako przykład wskazać można oprogramowanie Alma (Ex Libris), stanowiące nowoczesne

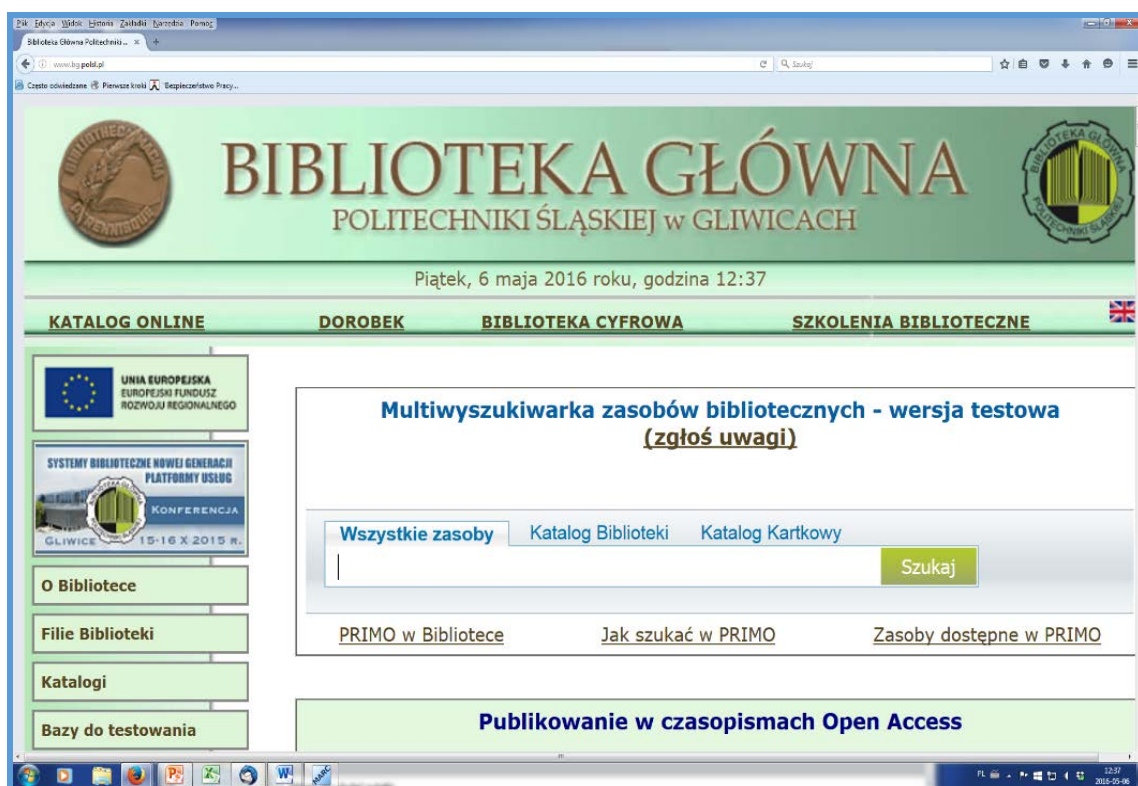
środowisko informatyczne dla bibliotek, ukierunkowane na zarządzanie zasobami biblioteki. Użytkownikami oprogramowania są bezpośrednio bibliotekarze (a nie czytelnicy), realizuje ono funkcjonalności związane z gromadzeniem i udostępnianiem zasobów biblioteki (tradycyjnych i elektronicznych) przez bibliotekarzy [1, 5]. Podobnie jak w przypadku wyszukiwarek, pierwsze wdrożenia takich systemów (np. Alma firmy Ex Libris,) będą prawdopodobnie miały miejsce w bibliotekach akademickich. W ślad za nimi podążać będą mniejsze biblioteki i inne organizacje, o mniejszej skali, i często znacznie węższym profilu, dostrzegające korzyści z zastosowania nowoczesnego narzędzia do zarządzania zasobami informacyjnymi.

Wyszukiwarka Primo Ex Libris zintegrowana z zasobami Biblioteki CIOP-PIB

Zastosowanie wyszukiwarki poprzedziła analiza celowości i możliwości jej wdrożenia. Dokonano przeglądu zastosowań wyszukiwarek w bibliotekach krajowych i zagranicznych, zestawienia cech funkcjonalnych wyszukiwarki w kontekście potrzeb Biblioteki CIOP-PIB. Zbadano możliwości adaptacji cech narzędzia do specyfiki, skali i potrzeb Biblioteki, a także dokonano analizy kwestii formalnych, finansowych dot. zawarcia umowy.

Przeanalizowano uwarunkowania i specyfikę Biblioteki CIOP-PIB, której użytkownikami są zarówno przedstawiciele środowiska nauki i dydaktyki: eksperci, wykładowcy, studenci i uczniowie, jak i pracodawcy, pracownicy, służby bhp ukierunkowani często na praktykę zagadnień bezpieczeństwa pracy. Stopień zróżnicowania grup odbiorców, a także ich cech takich jak m.in. umiejętności komputerowe, praktyka wyszukiwania w bazach danych, jest prawdopodobnie znacznie większy niż w przypadku wielu innych bibliotek, np. akademickich, tym bardziej że Biblioteka CIOP-PIB jest otwarta dla użytkowników zewnętrznych, a więc w praktyce – dla wszystkich osób zainteresowanych problematyką bezpieczeństwa pracy.

Doskonalenie dostępu do zasobów katalogu...

Rys. 1. Przykładowy widok ekranu dla strony internetowej Biblioteki Głównej Politechniki Śląskiej w Gliwicach (wyszukiwarka Primo)

Obszar tematyczny zagadnień bezpieczeństwa postrzegany jest jako złożony i interdyscyplinarny, odzwierciedlający zarówno szczegółowe zakresy dyscyplin nauki takich jak m.in. chemia, fizyka, socjologia, psychologia, jak i zagadnienia przekrojowe, interdyscyplinarne, ukierunkowane na złożone kwestie bezpieczeństwa człowieka w środowisku pracy. Znaczny przyrost zasobów informacyjnych, ranga zagadnień związanych z bezpieczeństwem, a także szybkie zmiany zachodzące w tym obszarze nakładają wysokie wymagania na funkcjonowanie systemów informacyjnych. Takie uwarunkowania uzasadniają działania ukierunkowane na doskonalenie procedur wyszukiwania, m.in. poprzez zastosowanie wyszukiwarki zintegrowanej z katalogiem elektronicznym Biblioteki.

Biblioteka CIOP-PIB wykorzystuje komputerowy system biblioteczny ALEPH do utrzymywania zasobów katalogu elektronicznego Biblioteki, baz bibliograficznych tworzonych przez Ośro-

dek Informacji oraz bazy terminologicznej Tezaurus, wspomagającej wyszukiwanie informacji w zasobach systemu. W kontaktach z czytelnikami coraz częściej dostrzegane były dalsze oczekiwania użytkowników w odniesieniu do funkcjonalności systemu, w szczególności – dotyczące ułatwień w wyszukiwaniu, np. podpowiedzi systemu, przejrzystej formy i struktury wyświetlanej informacji o wynikach, podświetlania szukanej frazy w wynikach wyszukiwania. Obserwacje te wskazywały na przydatność wdrożenia wyszukiwarki Primo do wyszukiwania w katalogu bibliotecznym, z możliwością rozbudowy zbioru indeksowanych zasobów (m.in. pliki PDF, czasopisma elektroniczne, bazy danych), a także z wykorzystaniem możliwości zarządzania fasetami, prezentującymi wyniki wyszukiwania zgodnie z profilem i potrzebami Biblioteki. W odpowiedzi na zachodzące zmiany podjęto prace związane z wdrożeniem wyszukiwarki.

Rys. 2. Organizacja dostępu do zasobów katalogu elektronicznego Biblioteki CIOP-PIB z wykorzystaniem wyszukiwarki fasetowej Primo Ex Libris

Na rysunku 2 przedstawiono przyjętą formę organizacji dostępu do wyszukiwarki. Podobnie jak w innych bibliotekach, na stronie internetowej umieszczono okienko wyszukiwawcze wyszukiwarki Primo, zintegrowanej z zasobami katalogu elektronicznego. Pozostawiono również wejście do „tradycyjnego” katalogu, utrzymywanego w systemie ALEPH.

Nowa funkcjonalność wyszukiwania informacji oferowana jest jako usługa, dane przechowywane są „w chmurze” (na serwerach firmy Ex Libris). Wyszukiwarka fasetowa zasobów elektronicznego katalogu bibliotecznego Ex Libris Primo jest narzędziem do wyszukiwania zasobów bibliecznych, pozwalająca użytkownikowi przeszukiwać dostępny w Bibliotece katalog Biblioteki poprzez jedno okno wyszukiwania. W początkowej, pilotażowej fazie wdrożenia przyjęto, że wyszukiwarka ma zapewnić:

- udostępnienie danych elektronicznego katalogu bibliotecznego w sieci Internet w postaci serwisu www; z możliwością zintegrowania wyników wy-

szukiwania z systemu bibliotecznego z zasobami, których metadane są dostępne w formacie pozwalającym na ich zaindeksowanie.

- możliwość wizualizacji wyników wyszukiwania zgodnie z zasadami wyszukiwania fasetowego, możliwość doboru i modyfikacji faset ułatwiających wyszukiwanie zgodnie z profilem i potrzebami biblioteki;
- możliwość efektywnego i intuicyjnego wyszukiwania zasobów - z wykorzystaniem jednego okienka wyszukiwawczego; a także możliwość wykorzystywania zaawansowanych funkcjonalności wyszukiwania złożonego;
- linkowanie do pełnego tekstu w udostępnianych zasobach, a także linkowanie do zasobów pełnotekstowych dostępnych w sieci Internet;
- jeżeli wynik wyszukiwania wskazuje na rekord katalogu bibliotecznego, system powinien umożliwić proste i szybkie przejście do tego rekordu w katalogu;

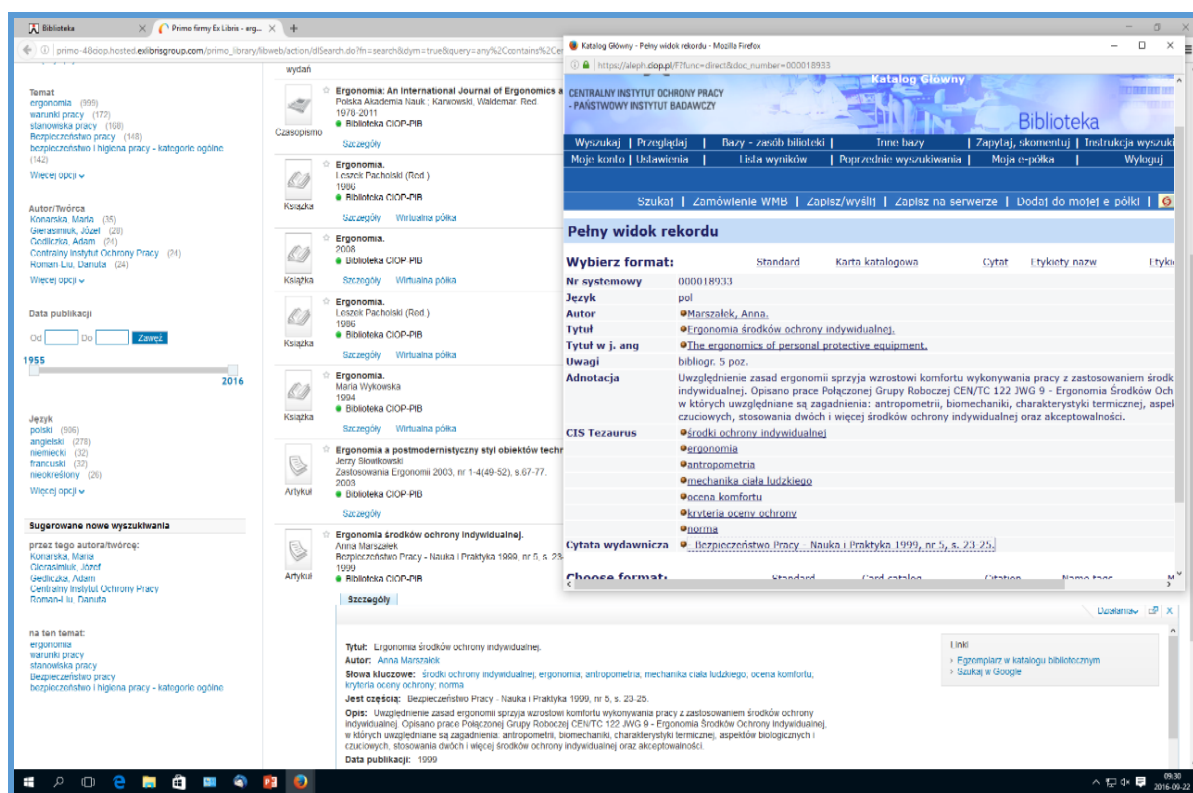
Doskonalenie dostępu do zasobów katalogu...

- prezentację plików graficznych, tekstowych oraz dostarczanie dokumentów dźwiękowych i plików multimedialnych, połączonych z opisem bibliograficznym, np. zeskanowanych okładek, dokumentów PDF;
- informację o znalezionych rekordach we własnych wynikach wyszukiwania, bez konieczności przechodzenia do innego (macierzystego) interfejsu lub otwierania nowego okna przeglądarki;
- podpowiedzi ułatwiające dalsze wyszukiwanie - w przypadku braku lub małej liczby wyników: „czy chodziło ci o...?”; sugestie nowych wyszukiwań; sugestie pokazujące literówki; podpowiedzi powiązanych tematów oraz funkcję „podobne dokumenty”;
- system powinien pozwalać na zawężanie zakresu wyszukiwania - według autora dokumentu; języka zasobu; haseł opisu rzeczowego oraz innych danych występujących w rekordach bibliograficznych;

- możliwość korzystania z wyszukiwarki na urządzeniach mobilnych, z zapewnieniem skalowalności do okna przeglądarki danego urządzenia;
- możliwość zarządzania wynikami wyszukiwania (grupowanie wyników, zapis na nośniku, wysłanie za pośrednictwem poczty elektronicznej).

Wyszukiwania z wykorzystaniem wyszukiwarki fasetowej potwierdziły przydatność planowanego wdrożenia.

Na rysunku 3 przedstawiono przykładowe wyniki wyszukiwania dla wyrażenia „ergonomia”. Przyjazny i w znacznym stopniu intuicyjny interfejs ułatwia zarządzanie wynikami wyszukiwania. W lewym menu widoczne są możliwości zawężania zbioru wyników wyszukiwania: według autorów, tematów, roku wydania, języka, typu dokumentu. Takie pogrupowanie wyników znacząco ułatwia dalsze wyszukiwanie. W „tradycyjnym” katalogu wynikiem wyszukiwania jest w tym przypadku długa lista kolejnych pozycji piśmiennictwa.

Rys. 3. Przykładowe wyniki wyszukiwania w katalogu elektronicznym Biblioteki CIOP-PIB z zastosowaniem wyszukiwarki Primo (dla wyrażenia „ergonomia”).

W praktyce bardzo przydatna wydaje się również możliwość przejścia do widoku rekordu w systemie ALEPH, a także do innych źródeł dostępnych w sieci Internet, w tym również do pełnego tekstu dokumentu.

W porównaniu z wyszukiwaniem w systemie ALEPH, przydatną funkcjonalnością jest również scalanie rekordów o podobnych cechach, np. dotyczących kolejnych wydań książek, z możliwością ich rozwinięcia. Powoduje to znaczne skrócenie listy wyników i ich większą przejrzystość.

Oczekiwane przez użytkowników jedno okienko wyszukiwawcze jest przydatne najczęściej w początkowej fazie wyszukiwania. Dla potrzeb pogłębionych, złożonych wyszukiwań, realizowanych np. przez pracowników naukowych, szczególnie przydatna jest możliwość skorzystania z opcji wyszukiwania zaawansowanego, o znacząco rozbudowanych cechach funkcjonalnych.

Doskonalenie dostępu do zasobów informacyjnych

Zastosowanie wyszukiwarki fasetowej w Bibliotece CIOP-PIB wpisuje się w zakres prac, prowadzonych od kilku lat w Instytucie, związanych z doskonaleniem dostępu do zasobów informacyjnych. Stanowi ono istotne uzupełnienie realizowanych w tym zakresie działań, obejmujących weryfikację i uzupełnianie opisów rzeczowych dokumentów, stosowanego słownictwa oraz aktualizacji zasobów terminologicznych.

Mechanizmy wyszukiwawcze operują na danych katalogu elektronicznego, indeksowanych przez wyszukiwarkę, tak więc jakość opisu rzeczowego, opracowywania abstraktów oraz udział zasobów pełnotekstowych w znaczący sposób wpływają na efektywność wyszukiwania informacji.

Wyszukiwanie poprzez frazę realizowane jest w tytułach, opisie rzeczowym, oraz abstraktach dokumentów. Tak więc efektywność wyszukiwania zależy w znacznym stopniu od: jakości opisu rzeczowego, zastosowanej terminologii (słowa kluczowe, deskryptory z tezaury), od treści abstrak-

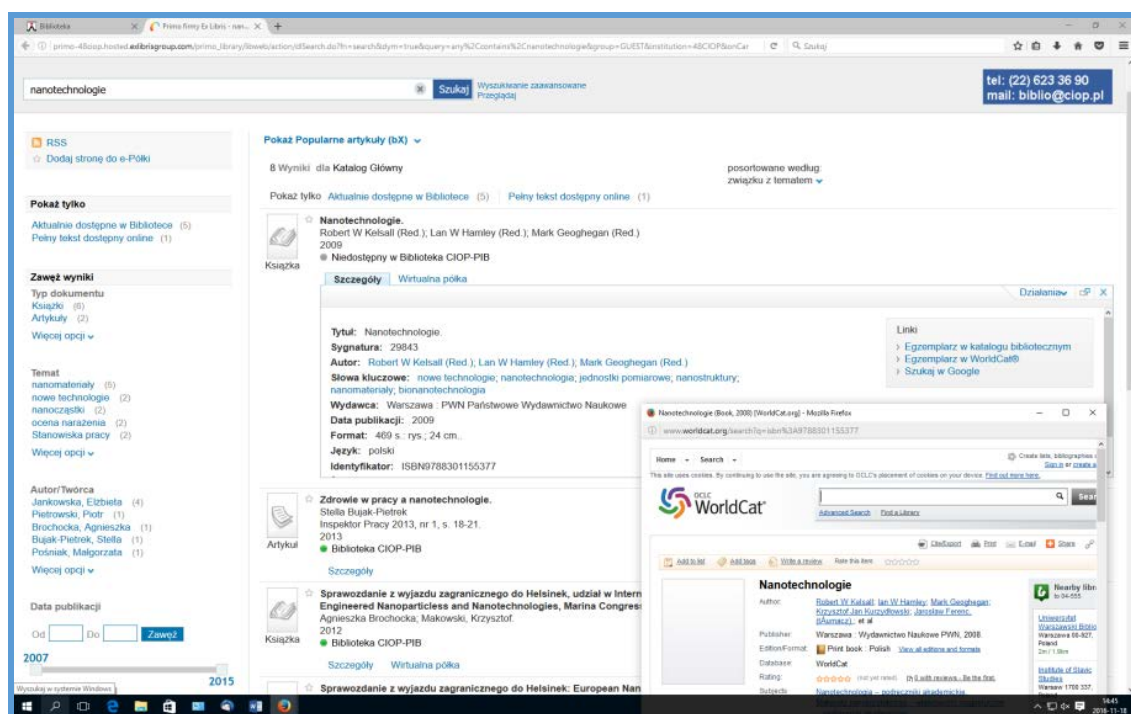
tów oraz dołączonych pełnych tekstów zindeksowanych przez wyszukiwarkę. Kluczowe znaczenie ma oczywiście systematyczne gromadzenie aktualnych zasobów informacyjnych, odzwierciedlających tematykę szeroko rozumianego obszaru bezpieczeństwa pracy.

Prace związane ze słownictwem, realizowane w Bibliotece CIOP-PIB, dotyczyły zarówno dokumentów z lat ubiegłych jak i dokumentów najnowszych. W przypadku dokumentów wydawanych w ostatnich kilku latach szczególną uwagę zwracano na zakres nowego słownictwa wykorzystywanego w opisach bibliograficznych. Monitorowano najnowsze słownictwo dziedziny, wprowadzając w przypadku takiej potrzeby odpowiednie terminy w opisach dokumentów odzwierciedlających stosunkowo nowe obszary tematyczne. Dotyczyło to m.in. zagadnień bezpieczeństwa pracy związanych z zastosowaniem najnowszych technologii informacyjnych, nanotechnologii, robotyzacji, tzw. zielonych miejsc pracy, a także związanych z zatrudnieniem w obszarze odnawialnych źródeł energii, gospodarki odpadami, i ich wpływu na zagrożenia w procesach pracy.

Nowe, identyfikowane aspekty zagrożeń w środowisku pracy, w sposób znaczący oddziaływujące na stosowaną w opisach rzeczowych terminologię obejmowały również tematykę ryzyka psychospołecznego, związanego m.in. z dostrzeganymi wysokimi wymaganiami i tempem pracy (uzależnienia, używanie tzw. dopalaczy, zawierających substancje psychoaktywne – do celów związanych z pracą), a także tzw. prezenteizm (ang. *presenteeism*), oznaczający obecność w pracy mimo choroby lub innych czynników uprawniających do niepodejmowania pracy).

Na rysunku 4 przedstawiono przykładowe wyniki wyszukiwania dla wyrażenia „nanotechnologie”, oraz widok ekranu po rozwinięciu wybranej pozycji piśmiennictwa (książka pt. *Nanotechnologie*, PWN, 2009), wraz z przejściem do rekordu książki w zasobach WorldCat, a także strukturę rekordu książki zapisanego w systemie ALEPH Biblioteki CIOP-PIB.

Dośkonalenie dostępu do zasobów katalogu...

Nr systemowy	000046427
Egzemplarze	<u>Biblioteka CIOP-PIB</u>
ISBN	📖 <u>9788301155377</u>
Język	pol
Tytuł	📖 <u>Nanotechnologie.</u>
Wydano	Warszawa : PWN [Państwowe Wydawnictwo Naukowe], 2009.
Opis fiz.	469 s.: rys.; 24 cm.
CIS Tezaurus	📖 <u>nowe technologie</u>
	📖 <u>nanotechnologia</u>
	📖 <u>jednostki pomiarowe</u>
Sł. kluczowe	📖 <u>nanostruktury</u>
	📖 <u>nanomateriały</u>
	📖 <u>bionanotechnologia</u>
HD - n.osobowa	📖 <u>Kelsall, Robert W. - Red.</u>
	📖 <u>Hamley, Lan W. - Red.</u>
	📖 <u>Geoghegan, Mark. - Red.</u>
Sygnatura	29128
	29843

Rys. 4. Wyniki wyszukiwania dla wyrażenia „nanotechnologie”: widok ekranu po rozwinięciu zakładki dla wybranej pozycji piśmiennictwa wraz z przejściem do zasobów WorldCat oraz struktura rekordu w systemie ALEPH

Doskonalenie dostępu do zasobów katalogu...

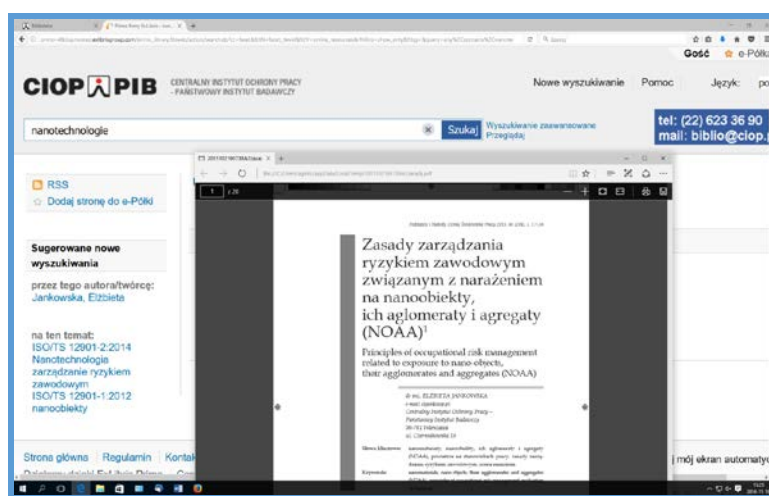
Wyszukiwanie poprzez tematykę dokumentów bazuje na opisie rzeczowym. Podpowiedzi systemu w zakresie zawężania wyników wykorzystują zbiór deskryptorów z tezausa oraz słownik słów kluczowych. I tak np. zestawienie proponowanych zawężeń listy wyników dla wyrażenia „nanotechnologie” po wybraniu „Więcej opcji” przedstawia się następująco:

- nanomateriały
- nowe technologie
- nanocząstki
- ocena narażenia
- stanowiska pracy
- bezpieczeństwo pracy z nanomateriałami
- zarządzanie ryzykiem zawodowym
- nanoobiekty
- system zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy
- pomiary i badania
- odzież ochronna
- projekt i-Protect
- jednostki pomiarowe
- ryzyko zdrowotne
- higiena pracy
- NANOSH
- nanostruktury
- toksykologia

Źródłem tych wyrażen są słowniki utrzymywane w systemie ALEPH i wykorzystywane przez bibliotekarzy w procesie katalogowania (tezaurus dziedzinowy „Bezpieczeństwo pracy i ergonomia” oraz Słownik słów kluczowych).

Systematyczna aktualizacja i rozbudowa zasobów terminologii dziedziny umożliwia katalogującym nadążanie za zmianami, i właściwe odzwierciedlenie treści najnowszych dokumentów [3, 13]. Prace ukierunkowane na przegląd i weryfikację słownictwa, stosowanego do opisu rzeczowego udostępnianych przez Bibliotekę dokumentów, przyczyniają się do poprawy efektywności wyszukiwania. Wspomaga to w znaczny sposób procesy wyszukiwania informacji, zarówno bezpośrednio – poprzez włączanie relewantnych dokumentów do listy wyników wyszukiwania, jak i pośrednio – poprzez wyświetlanie terminów wyszukiwawczych proponowanych do kontynuacji wyszukiwania. Na rysunku 5 przedstawiono przykładowy wynik wyszukiwania dla wyrażenia „nanotechnologie”, z zawężeniem do dokumentów udostępnianych w wersji elektronicznej.

Wdrożenie wyszukiwarki fasetowej obejmuje również procesy indeksowania pełnych tekstów dokumentów, utrzymywanych w katalogu elektronicznym w formacie PDF. Poszerzenie zasobu dokumentów, udostępnianych w formie elektronicznej znacząco zwiększa możliwości wyszukiwawcze systemu, zwiększając w praktyce szanse na wyszukanie relewantnych dokumentów w szybko powiększających się zasobach informacyjnych.

Rys. 5. Przykładowy rekord dla dokumentu z zakresu zagrożeń związanych z zastosowaniem nanotechnologii, prowadzący do pełnego tekstu udostępnionego w wersji elektronicznej.

Podsumowanie

W 2015 r. Biblioteka CIOP-PIB dołączyła do grona użytkowników wyszukiwarki fasetowej Primo. Dokonano przeglądu i odpowiedniej adaptacji strony internetowej Biblioteki oraz interfejsu wyszukiwarki, przyjęto początkowe ustawienia m.in. w zakresie doboru sposobu prezentacji wyników wyszukiwania, możliwości zawężania zbioru wyników, podpowiedzi systemu ukierunkowanych na kontynuację wyszukiwań, zapisu zbioru wyników. Porównywano wyniki wyszukiwania z wynikami uzyskanymi bezpośrednio w systemie ALEPH. Uzyskane wyniki potwierdziły przedstawiane w materiałach informacyjnych oraz publikacjach, znaczące różnice cech funkcjonalnych w stosunku do tradycyjnego katalogu elektronicznego oraz ich ukierunkowanie na potrzeby użytkownika. Obejmowały one m.in. przejrzystą dla użytkownika prezentację i wizualizację wyników wyszukiwania, podpowiedzi systemu m.in. w zakresie zawężania wyników wyszukiwania, intuicyjność i przyjazność interfejsu.

Ważną dla użytkownika kwestią jest zapewnienie wyszukiwania z wykorzystaniem jednego okienka wyszukiwawczego, przy jednoczesnym pozostawieniu możliwości wyszukiwania zaawansowanego, a także możliwości integrowania zasobów katalogu z innymi zasobami udostępnianymi przez biblioteki w formie elektronicznej [8]. Istotną z punktu widzenia użytkownika cechą jest ukierunkowanie w zakresie dalszych wyszukiwań: możliwość zawężania listy wyników, wybór kategorii, podgląd rekordu w katalogu, innych bazach oraz źródłach dostępnych w sieci Internet.

System udostępnia także dodatkowe, zaawansowane narzędzia m.in. do monitorowania prowadzonych wyszukiwań (Primo Analytics). Zastosowanie wyszukiwarki, w powiązaniu z kontynuacją prac nad doskonaleniem opisów rzeczowych dokumentów oraz coraz szerszym włączaniem wersji pełnotekstowych, powinno przyczynić się do zwiększenia dostępności zbiorów bibliotecznych i efektywności ich wykorzystywania. W dłuższym

okresie oczekiwać można rozbudowy grona użytkowników, m.in. dzięki minimalizacji wielu barier np. dotyczących kwestii umiejętności komputerowych. Zastosowanie wyszukiwarki prowadzić może do sukcesywnego pozyskiwania użytkowników o słabszych umiejętnościach. Możliwość prowadzenia wyszukiwań z wykorzystaniem wersji mobilnej systemu powinna ułatwiać włączenie coraz większej grupy użytkowników na co dzień korzystających z urządzeń mobilnych.

Dalsze kierunki prac związanych z zastosowaniem wyszukiwarki obejmują m.in. wykorzystanie innych możliwości i cech funkcjonalnych, np. narzędzi linkujących, rangujących wyniki wyszukiwania, uruchomienie funkcji logowania i in. W ramach dalszych prac rozważana być może rozbudowa zasobów przeszukiwanych przez Primo, m.in. ewentualnego dołączenia kolejnych baz (np. opracowywanych przez Ośrodek Informacji), a także innych subskrybowanych zasobów. Dalszych prac wymaga także kwestia języka wyszukiwania i języka dokumentu, a także analiza i interpretacja danych dot. prowadzonych wyszukiwań, gromadzonych w dłuższym okresie. Wnioskowanie na ich podstawie powinno wspomagać dalsze działania, ukierunkowane na doskonalenie efektywności wyszukiwania informacji dziedzinowej, wspomaganie wyszukiwania informacji w pracy naukowców, a także transferu wiedzy pomiędzy środowiskiem nauki/edukacji a innymi podmiotami, w szczególności – środowiskiem przedsiębiorstw.

Literatura cytowana

- [1] *Accelerating the delivery of next-generation library services*, "Alma" Days; 14–17 February 2011 London, Manchester, Edinburgh, Maynooth, [file:///C:/Users/agmlo/Desktop/Ex_Libris_Alma_-_Feb_2011.pdf].
- [2] *ALEPH Polska Sp. z oo* [online]. Dostęp: <http://aleph.pl/produkt/>.
- [3] Babik W.: *Słowa kluczowe*. Kraków, 2010.
- [4] Bajger M.F.: *OPAC 2.0 - co można oczekiwać od użytkownika biblioteki?* W: *Bibliote-*

- karz 2.0: nowe technologie, nowe wyzwania. Red. Stanisław Skórka, Michał Rogoż, Ewa Piotrowska. Kraków 2016, s. 72-83.
- [5] Dziubecka R., Paleczna D.: *Alma – system biblioteczny następnej generacji*. „Podkarpackie Studia Biblioteczne” 2013 nr 2 [online] Dostępny w WWW: <http://psb.ur.edu.pl/alma-system-biblioteczny-nastepnej-generacji>.
- [6] *Ex Libris Primo, Discovery & Delivery, Broszura informacyjna* [online]. Dostępny w WWW: <http://aleph.pl/pliki/promo/72/download/>.
- [7] Marcinkowski P.: *Wyszukiwarka naukowa czyli OPAC via PRIMO*. ALEPH Polska, 2014 [online]. Dostępny w WWW: http://static.aleph.pl/polaleph2014/PM_OPA_C_via_Primo.pdf.
- [8] Młodzka-Stybel A.: *Doskonalenie klasyfikacji, wyszukiwania i udostępniania informacji z zastosowaniem specjalistycznego tezauryś dziedzinowego "Bezpieczeństwo pracy i ergonomia"*, Sprawozdanie etapowe, zadanie 4.Z.15, Warszawa, CIOP-PIB, 2016.
- [9] Młodzka-Stybel A.: *Dostęp do dziedzinowych zasobów informacyjnych z wykorzystaniem multiwyszukiwarki fasetowej*. „Bezpieczeństwo Pracy – Nauka i Praktyka” 2016 nr 3 s. 26-29.
- [10] Młodzka-Stybel A.: *Zastosowanie multiwyszukiwarki PRIMO w bibliotekach krajowych – przykłady*. Referat na XIII Krajowym Forum Informacji Naukowej i Technicznej, Zakopane, 2015.
- [11] *Polaleph – Polska Grupa Użytkowników systemu ALEPH* [online]. Dostępny w WWW: <http://www.bg.pw.edu.pl/polaleph/>.
- [12] Stohn Ch.: *How Do Users Search and Discover? Findings from Ex Libris User Research*, Ex Libris, 2015 [online]. Dostępny w WWW: file:///G:/How_Do_Users_Search_and_Discover_Ex_Libris_White_Paper.pdf.
- [13] Woźniak-Kasperek, J.: *Wiedza i język informacyjny w paradygmacie sieciowym*. Warszawa 2011.
- [14] *XI IGeLU Conference in Trondheim, Norway, 2016*. Meeting programme [online]. Dostępny w WWW: https://drive.google.com/file/d/0By4pQ_6cug3pwWDNzYUYxV2ZsV1U/view.

Publikacja opracowana na podstawie wyników III etapu programu wieloletniego „Poprawa bezpieczeństwa i warunków pracy” finansowanego w latach 2014-2016 w zakresie zadań służb państwowych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Koordynator programu: Centralny Instytut Ochrony Pracy - Państwowy Instytut Badawczy.

Dr inż. Agnieszka MŁODZKA-STYBEL – Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy. Ośrodek Informacji Naukowej i Dokumentacji. Adres: 00-701 Warszawa, ul. Czerniakowska 16; e-mail: agmlo@ciop.pl

Magdalena ZDUNEK

Centralny Instytut Ochrony Pracy-Państwowy Instytut Badawczy, WARSZAWA

BAZA ARTYKUŁÓW Z CZASOPISM POLSKICH I ZAGRANICZNYCH W KATALOGU ALEPH-CIOP-PIB

W opracowaniu omówiono bazę artykułów, która stanowi jedno z ważniejszych źródeł informacji adresowanych do użytkowników katalogu ALEPH-CIOP-PIB. Dla zaspokojenia potrzeb informacyjnych odbiorców do bazy w zintegrowanym systemie bibliotecznym Aleph wprowadzane są artykuły z czasopism polskich oraz zagranicznych z zakresu bezpieczeństwa pracy, psychologii pracy, czynników ryzyka oraz różnych rodzajów zagrożeń w środowisku pracy oraz sposobów przeciwdziałania im. W niniejszym tekście przedstawiono zasady doboru tytułów czasopism, selekcji artykułów, a także zasady opracowania materiału.

***The database of articles from Polish and foreign journals in the ALEPH-CIOP-PIB catalogue.** This paper presents the database of articles which is one of the most important sources of information addressed to users of the ALEPH-CIOP-PIB catalogue. Articles from Polish and foreign journals about occupational safety, occupational psychology, risk factors and different kinds of hazards at workplaces and methods of prevention are inserted into the database in the integrated library system Aleph to satisfy the information needs of users. This paper presents rules of selection of titles of journals and articles as well as standards of descriptions of materials.*

Introduction

Biblioteka Centralnego Instytutu Ochrony Pracy – Państwowego Instytutu Badawczego zajmuje się gromadzeniem i udostępnianiem zbiorów z zakresu szeroko pojętej problematyki bezpieczeństwa pracy. W ten sposób realizuje jedno z zadań przypisane Centralnemu Instytutowi Ochrony Pracy – Państwowemu Instytutowi Badawczego (dalej CIOP-PIB), którym jest propagowanie wiedzy na temat

kształtowania warunków pracy zgodnie z ergonomicznymi i psychicznymi predyspozycjami człowieka. Szczegółowo zostanie ona omówiona w poniższym materiale na przykładzie bazy artykułów z czasopism. Celem referatu jest zaprezentowanie różnorodności artykułów uwzględnianych w tej bazie, zasady ich doboru oraz liczebnego zestawienia z podziałem na tytuły czasopism polskich i zagranicznych oraz naukowych i branżowych.

Baza artykułów z czasopism polskich i zagranicznych stanowi wartość polecenia część katalogu ALEPH-CIOP-PIB. Wśród zasobów tworzonych przez Bibliotekę CIOP-PIB ta baza jest najczęściej przeglądana przez użytkowników, do których należą pracownicy Instytutu CIOP-PIB, studenci studiów podyplomowych oraz kursów z zakresu bezpieczeństwa pracy oraz osoby zainteresowane tą tematyką ze względu na wykonywany zawód lub przygotowywane prace zaliczeniowe, licencjackie czy magisterskie na różnych uczelniach.

Baza artykułów obecnie (połowa 2016 r.) liczy ok. 7000 artykułów, które stanowią 30 % opisów wprowadzanych do katalogu ALEPH-CIOP-PIB (w tym książek, czasopism i prac naukowo-badawczych). W ostatnich latach rocznie wprowadza się średnio ok. 500 rekordów artykułów. Koncepcja powstała pod koniec lat 90. ubiegłego wieku, artykuły zaczęto wprowadzać do bazy ALEPH ok. roku 2000. Warto wspomnieć, że również prowadzono prace retrospektywne, w ramach których wprowadzono artykuły m.in. własnych pracowników, czyli Centralnego Instytutu Ochrony Pracy – Państwowego Instytutu Badawczego (wcześniej Centralnego Instytutu Ochrony Pracy – CIOP) opublikowane w latach 1950-2010 w kilku czasopiśmiech wydawanych przez CIOP w tym czasie. Należą do nich: „Bezpieczeństwo i Higiena Pracy/Ochrona Pracy (artykuły z lat 1950-1971), Prace Centralnego Instytutu Ochrony Pracy (artykuły z lat 1951-1992), Wiadomości Centralnego Instytutu Ochrony Pracy (artykuły z lat 1966-1969), Bezpie-

czeństwo Pracy. Nauka i Praktyka (artykuły z lat 1971-2010).”[2, s.6]

Tematyka artykułów jest bardzo różnorodna, obejmuje zarówno szerokie omówienia, jak i wąskie tematy z zakresu m.in. bezpieczeństwa pracy, środków ochrony osobistej ze względu na różnego rodzaju zagrożenia, zagadnienia psycho-społeczne czy zarządzanie ryzykiem w zakładach pracy. Częściowo tematyka bazy artykułów z czasopism pokrywa się z zawartością bazy i spisów miesięcznych prowadzonych przez Główną Bibliotekę Pracy i Zabezpieczenia Społecznego. Biblioteka Narodowego Banku Polskiego również prowadzi bazę artykułów uwzględniając niektóre z wymienionych zagadnień, ale nie jest to jej głównym przedmiotem. Publikacje o podobnej tematyce są uwzględniane również w katalogach Biblioteki Politechniki Warszawskiej oraz Politechniki Wrocławskiej, choć nie specjalizują się one w opracowywaniu artykułów.

Artykuły z czasopism zawierają treści wcześniej jeszcze nie poruszane w literaturze, a stanowiące oddźwięk na bieżące zjawiska pojawiające się w otoczeniu człowieka, informacje o nowych technologiach i narzędziach oraz aktualne wyniki badań naukowców. Stanowią one źródło cennej wiedzy również dla zagadnień z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy. Dla zaprezentowania różnorodności tematycznej artykułów wprowadzanych do bazy ALEPH-CIOP-PIB na ilustracjach (Rys. 1-5) podano tytuły artykułów wybranych dla terminu „bezpieczeństwo pracy” oraz „psychologia pracy”.

Rys. 1. Wyszukiwanie terminu „bezpieczeństwo pracy” jako terminu z tezauryś w wersji polskiej w bazie Artykuły z czasopism

Baza artykułów z czasopism polskich...

#	Typ dokumentu	Autor	Tytuł	Rok wyd.	Tytuł czasopisma
1	☐ Artykuł	Araszkiewicz, Michał.	Bezpieczeństwo pracy z mikrofalami przy urządzeniach do wytwarzania plazmy.	2016	Bezpieczeństwo Pracy - Nauka i Praktyka.
2	☐ Artykuł	Aromińska, Karolina.	Praca w szczególnych warunkach i o szczególnym charakterze podstawa uprawnień do emerytury pomostowej.	2016	Bezpieczeństwo Pracy - Nauka i Praktyka
3	☐ Artykuł	Babiarz, Grzegorz.	Leśne BHP : praca przy ścinie drzew.	2016	Alert BHP
4	☐ Artykuł	Bartkowiak, Grażyna.	Komfort użytkowania odzieży ochronnej : wyniki badań ankietowych.	2016	Bezpieczeństwo Pracy - Nauka i Praktyka
5	☐ Artykuł	Basiniński, Dariusz.	Wdrożenie i utrzymanie systemu ochrony przed ESD.	2016	Służby Utrzymania Ruchu
6	☐ Artykuł	Baszczyński, Krzysztof.	Konstrukcja podstawowe wymagania i metody badań urządzeń kotwiczących umożliwiających przemieszczanie się pracownika na stanowiskach pracy na wysokości.	2016	Bezpieczeństwo Pracy - Nauka i Praktyka
7	☐ Artykuł	Boschman, J. S.	Improving fit to work assessments for rail safety workers by exploring work limitations.	2016	International Archives of Occupational and Environmental Health
8	☐ Artykuł	Bourassa, Dominic.	Equipment failures and their contribution to industrial incidents and accidents in the manufacturing industry.	2016	International Journal of Occupational Safety and Ergonomics (JOSE)
9	☐ Artykuł	Bozejewicz, Elżbieta	Służba BHP - dziś i jutro.	2016	Promotor BHP
10	☐ Artykuł	Bryła, Ryszard.	Instrukcja stanowiskowa dla pracownika biurowego.	2016	Promotor BHP
11	☐ Artykuł	Bryła, Ryszard.	Bezpieczeństwo pracy w budownictwie.	2016	Promotor BHP
12	☐ Artykuł	Burtan, Zbigniew.	Kształcenie w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy w Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie : (komunikat).	2016	Bezpieczeństwo Pracy i Ochrona Środowiska w Górnictwie
13	☐ Artykuł	Dąbrowski, Andrzej.	Aktualne wytyczne norm zharmonizowanych dotyczące technicznych środków ochrony przed urazami powodowanymi przez pilarki łańcuchowe.	2016	Bezpieczeństwo Pracy - Nauka i Praktyka
14	☐ Artykuł	Dąbrowski, Mariusz.	Urządzenia do pozyskiwania i przetwarzania energii słonecznej : stosowane technologie i zagrożenia dla użytkowników.	2016	Bezpieczeństwo Pracy - Nauka i Praktyka

Rys. 2. Wynik wyszukiwania nt. „bezpieczeństwo pracy”. Strzałką zostały zaznaczone tytuły czasopism wydawane przez CIOP-PIB.

#	Typ dokumentu	Autor	Tytuł	Rok wyd.	Tytuł czasopisma
1	☐ Artykuł	Baka, Łukasz.	Stres w pracy jako źródło kontrproduktywnych zachowań pracowników.	2016	Prewencja i Rehabilitacja.
2	☐ Artykuł	Bednarska, Marlena.	Satysfakcja z pracy i jej wpływ na lojalność wobec pracodawcy : studium sektora HoReCa.	2016	Organizacja i Kierowanie
3	☐ Artykuł		Recognizing "me" benefits "we" : investigating the positive spillover effects of formal individual recognition in teams.	2016	Journal of Applied Psychology
4	☐ Artykuł	Chodkiewicz, Jan.	Rola narzędzia w pomiarze negatywnych skutków pracobolizmu.	2016	Medycyna Pracy.
5	☐ Artykuł	Chorągwicka-Majstrowicz, Beata.	Mentor i jego warsztat.	2016	Służby Utrzymania Ruchu
6	☐ Artykuł		When the fire dies : perceived success and support for innovation shape the motivating potential of innovative work behaviour.	2016	European Journal of Work and Organizational Psychology
7	☐ Artykuł		Internet- and mobile-based stress management for employees with adherence-focused guidance : efficacy and mechanism of change.	2016	Scandinavian Journal of Work Environment & Health.
8	☐ Artykuł	Gajdzik, Bożena.	Zarządzanie różnorodnością wieku w miejscu pracy.	2016	Zarządzanie Zasobami Ludzkimi
9	☐ Artykuł		Development of a mobbing short scale in the Gutenberg Health Study.	2016	International Archives of Occupational and Environmental Health
10	☐ Artykuł	Gembalska-Kwiecień, Anna.	Problematyka wypalenia zawodowego. Cz. 2, Profilaktyka.	2016	Promotor BHP
11	☐ Artykuł	Gembalska-Kwiecień, Anna.	Problematyka wypalenia zawodowego. Cz. 1, Przyczyny i skutki.	2016	Promotor BHP
12	☐ Artykuł	Greenall, Judith.	Reflective practice in the library and information sector.	2016	Journal of Librarianship and Information Science
13	☐ Artykuł		Desk ownership in the workplace : the effect of non-territorial working on employee workplace satisfaction, perceived productivity and health.	2016	Building and Environment
14	☐ Artykuł	Kulikowski, Konrad.	Wykorzystanie wskaźników satysfakcji z pracy w procesie zarządzania ludźmi : zarys problemu i	2016	Organizacja i Kierowanie

Rys. 3. Wyniki wyszukiwania nt. „psychologia pracy” z tezausa w wersji polskiej. Strzałką zostały zaznaczone tytuły czasopism zagranicznych prenumerowanych przez CIOP-PIB

Baza artykułów z czasopism polskich...

Nr systemowy	000058145
Język	pol
Autor	● Baka, Łukasz.
Tytuł	● Stres w pracy jako źródło kontrproduktywnych zachowań pracowników.
Uwagi	Bibliogr. poz. 41.
Adnotacja	Ostatnio dosyć szeroko eksploatowanym jest problemem, zwłaszcza w amerykańskiej literaturze psychologicznej, stały się kontrproduktywne zachowania pracowników (counterproductive work behaviour, CWB). Ta tematyka nie cieszy się w naszym kraju zbyt dużym zainteresowaniem, dlatego istnieje potrzeba przybliżenia jej polskiemu Czytelnikowi. Tym bardziej, że koszty związane z zachowaniami kontrproduktywnymi dotyczą nie tylko pojedynczych organizacji, ale także całego kraju. W niniejszym artykule przedstawione zostaną (1) pojęcie oraz podstawowe typologie kontrproduktywnych zachowań w pracy , (2) główne przyczyny ich powstawania, a także (3) koszty związane z zachowaniami kontrproduktywnymi.
CIS Tezaurus	● stres
	● psychologia pracy
	● organizacja
	● stosunki międzyludzkie
	● aspekty ekonomiczne
Cytata wydawnicza	● - Prewencja i Rehabilitacja. 2016, nr 1, s. 11-22.

Rys. 4. Przykład rekordu artykułu pracownika CIOP-PIB z czasopisma polskiego.

Nr systemowy	000057644
Język	eng
Autor	● Greenall, Judith.
Tytuł	● Reflective practice in the library and information sector.
Uwagi	Bibliogr. poz. 40.
Adnotacja	This study explores the use of reflection by library and information staff to support practice and continuing development. A questionnaire was sent to library and information mailing lists. A total of 424 responses were received, though the response rate varied for each question. Of 423 respondents 92% identified themselves as reflective practitioners, and 52% of 363 respondents engaged in reflective writing. A number of benefits and barriers were identified. It is concluded that reflective practice and reflective writing are valuable tools for library and information staff, particularly for professional development. Employers and professional bodies have a role in facilitating

	reflective practice.
CIS Tezaurus	<ul style="list-style-type: none"> • doskonalenie zawodowe • psychologia pracy • kwalifikacje • biblioteki
Sl. kluczowe	• bibliotekarz
HD - n.osobowa	• Anne Sen, Barbara.
Cytata wydawnicza	• Journal of Librarianship and Information Science 2016, vol. 48, nr 2, s. 137-150.
Plik zewnętrzny	 http://lis.sagepub.com/content/48/2/137.full.pdf+html { Sage journals }

Rys. 5. Przykład rekordu artykułu z czasopisma zagranicznego z linkiem do tekstu w wersji elektronicznej.

Wśród wymienionych poniżej czasopism są czasopisma naukowe, popularno-naukowe oraz branżowe, które omawiają zagadnienia z zakresu bezpieczeństwa pracy, środków ochrony indywidualnej, medycyny pracy, prawa pracy, kultury organizacji pracy, zarządzania jakością, bezpieczeństwem pracy oraz zasobami ludzkimi. Artykuły z tych czasopism dostępnych na miejscu w Bibliotece

CIOP-PIB są wprowadzane w wyborze po dokonaniu ich przeglądu przez wykwalifikowanego pracownika.

Wśród czasopism polskich należy wyróżnić 2 tytuły wydawane przez Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy: *Bezpieczeństwo Pracy – Nauka i Praktyka* oraz *Podstawy i Metody Oceny Środowiska Pracy*.

Tab. nr 1: Zestawienie liczby artykułów z czasopism wydawanych przez CIOP-PIB.

Tytuł czasopisma	Liczba art. ogółem w bazie	Artykuły z 2016
Bezpieczeństwo Pracy – Nauka i Praktyka	1975	61
Podstawy i Metody Oceny Środowiska Pracy.	741	23

Bezpieczeństwo Pracy – Nauka i Praktyka jest miesięcznikiem, ukazującym się od 1971 r. Jest to czasopismo interdyscyplinarne, którego zadaniem jest przybliżanie wiedzy z zakresu techniki, medycyny, biologii, chemii i nauk społecznych, a ściśle związanej z predyspozycjami psychofizycznymi człowieka w miejscu pracy, zagrożeniami, na które

jest tam narażony, skutkami spowodowanymi tymi czynnikami ryzyka, a także sposoby ich ograniczenia lub im zapobiegania. Artykuły publikowane w tym czasopiśmie często prezentują opracowania i wyniki badań pracowników CIOP-PIB. W bazie znajdują się artykuły za cały okres ukazywania się tego miesięcznika.

Nr systemowy	000056443
Język	pol
Autor	• Bartkowiak, Grażyna.
Tytuł	• Ergonomia środków ochrony indywidualnej.
Uwagi	Bibliogr.
Adnotacja	Podstawowym celem stosowania środków ochrony indywidualnej (ŚOL), do której należy odzież ochronna, jest zapewnienie ochrony pracownika przed zagrożeniami, które nie mogą być wyeliminowane lub odpowiednio zredukowane za pomocą innych sposobów. Jednakże stosowanie ŚOL może mieć niezamierzony negatywny wpływ na

	ich użytkowników, który determinuje wykonywanie określonych zadań i pracy w środowisku zagrożenia, a także wpływa na bezpieczeństwo. Dlatego znajomość zasad ergonomii jest ważna zarówno podczas projektowania, ale również oceny ŚOL.
CIS Tezaurus	<ul style="list-style-type: none"> ● środki ochrony indywidualnej ● ergonomia ● odzież ochronna
Sl. kluczowe	● komfort użytkowania
HD - n.osobowa	● Dąbrowska, Anna.
Cytata wydawnicza	● - Bezpieczeństwo Pracy - Nauka i Praktyka 2016, nr 1, s. 27-29.
Plik zewnętrzny	 https://www.ciop.pl/CIOPPortalWAR/file/78489/2016101305126&BP_01_2016_27_29.pdf { CIOP-PIB BP }

Rys. 6. Przykład rekordu artykułu z Bezpieczeństwo Pracy – Nauka i Praktyka z dostępem do tekstu w wersji elektronicznej.

Inny charakter mają Podstawy i Metody Oceny Środowiska Pracy. Jest to kwartalnik wydawany przez Międzyresortową Komisję do Spraw Najwyższych Dopuszczalnych Stężeń i Natężeń Czynników Szkodliwych dla Zdrowia w Środowisku Pracy ukazującym się od 1985 r. W czasopiśmie tym ukazują się głównie artykuły poświęcone substancją szkodliwym na podstawie przeprowadzonych ba-

dań wraz z wartościami NDS zanim zostaną one ogłoszone w rozporządzeniach, co pozwala zakładom pracy stosującym dane substancje w odpowiedni sposób dostosować się do wprowadzanych ograniczeń, aby chronić zdrowie pracowników i zapewnić bezpieczne warunki pracy. Artykuły z czasopisma Podstawy i Metody Oceny Środowiska Pracy są wprowadzane od numerów z 1997 roku.

Nr systemowy	000057014
Język	pol
Autor	● Brzeźnicki, Sławomir.
Tytuł	● Metotreksat : oznaczanie w powietrzu na stanowiskach pracy.
Inny tytuł	● Methotrexate : determination method in workplace air
Uwagi	Bibliogr. poz. 16.
Adnotacja	Celem pracy było opracowanie i walidacja metody oznaczania stężeń metotreksatu w powietrzu na stanowiskach pracy w zakresie od 1/10 do 2 zaproponowanej wartości najwyższego dopuszczalnego stężenia (NDS), zgodnie z wymaganiami zawartymi w normie europejskiej PN-EN 482.
	The aim of this study was to develop and validate a sensitive method for determining methotrexate concentrations in workplace air in the range from 1/10 to 2 MAC values, in accordance with the requirements of Standard No. PN-EN 482.
CIS Tezaurus	● NDS i NDN

	• stanowiska pracy
	• metotreksat
Sl. kluczowe	• narażenie zawodowe
	• powietrze na stanowiskach pracy
	• metoda oznaczania
HD - n.osobowa	• Bonczarowska, Marzena.
	• Mikołajewska, Karolina.
Cytata wydawnicza	• - Podstawy i Metody Oceny Środowiska Pracy 2016, nr 1(87), s. 93-108.
Plik zewnętrzny	 https://www.ciop.pl/CIOPPortalWAR/file/77317/2016050910181&PIMOSP_1_2016_Metotreksat.pdf { CIOP-PIB PIMOSP }

Rys. 7. Przykład rekordu artykułu z Podstawy i Metody Oceny Środowiska Pracy ze streszczeniem w języku polskim i angielskim oraz dostępem do tekstu w wersji elektronicznej.

Wszystkie artykuły z tych dwóch czasopism są wprowadzane do bazy artykułów ALEPH-CIOP-PIB. Artykuły z Bezpieczeństwo Pracy – Nauka i Praktyka są udostępniane na stronie internetowej CIOP-PIB po pół roku od ukazania się numerów, dlatego linki do pełnych tekstów są umieszczane z opóźnieniem, natomiast z Podstaw i Metod Oceny Środowiska Pracy artykuły w wersji elektronicznej dostępne są na bieżąco. Innym elementem różniącym te opisy są streszczenia tylko w języku polskim w pierwszym z nich, a w języku polskim i

angielskim w drugim. Natomiast hasła z teaurusu oraz niekontrolowanych słów kluczowych we wszystkich opisach są w języku polskim.

Obecnie do bazy artykułów ALEPH-CIOP-PIB wprowadzane są dane z ponad 30 tytułów czasopism polskich. W poniższej tabeli (nr 2) przedstawiono wykaz tytułów czasopism uporządkowanych według liczby artykułów wprowadzonych w 2016 r. wraz z liczbą artykułów z danego tytułu.

Tab. nr 2. Zestawienie tytułów czasopism polskich, z których były wprowadzane artykuły w 2016 r.

Lp.	Tytuł czasopisma	Artykuły z 2016	Liczba art. w bazie
1.	MM Magazyn Przemysłowy	32	101
2.	Promotor BHP	27	108
3.	Przyjaciel przy Pracy	25	197
4.	Służby Utrzymania Ruchu SUR	24	74
5.	Problemy Jakości	19	123
6.	Przegląd Organizacji	18	46
7.	Aktualności BHP	17	28
8.	Alert BHP	17	23
9.	Personel i Zarządzanie	17	100
10.	Atest	16	120
11.	Mechanik	15	41
12.	Medycyna Pracy	11	83

Baza artykułów z czasopism polskich...

13.	Nowoczesny Magazyn	9	40
14.	Praca i Zdrowie	8	147
15.	Zarządzanie Zasobami Ludzkimi	9	39
16.	Lekarz medycyny pracy	8	10
17.	Inspektor Pracy	6	60
18.	Biuletyn euro info	5	5
19.	Praca i Zabezpieczenie Społeczne	4	87
20.	Medycyna Środowiskowa	4	17
21.	Polityka Społeczna	4	30
22.	Prewencja i Rehabilitacja	4	34
23.	ABC Jakości	3	15
24.	Monitor Prawa Pracy	3	58
25.	Organizacja i Kierowanie	2	15
26.	Pomiary. Automatyka. Robotyka	2	27
27.	Praca Socjalna	2	7
28.	Bezpieczeństwo Pracy i Ochrona Środowiska w Górnictwie	1	6
29.	Dialog	1	1
30.	Edukacja	1	2
31.	Edukacja Ustawiczna Dorosłych	1	9
32.	Informator Ochrony Pracy	1	14

Wśród wymienionych czasopism warto zauważyć, że znalazły się również periodyki branżowe: MM Magazyn Przemysłowy, Służby Utrzymania Ruchu SUR, Mechanik oraz Nowoczesny Magazyn, w których można znaleźć informacje na temat nowych technologii stosowanych w przemyśle, najnowszych maszyn i stosowanych w nich zabez-

pieczeń, dających większe możliwości pracy, a jednocześnie stwarzające nowego rodzaju zagrożenia przy wykonywaniu swoich obowiązków. Dla lepszego przybliżenia tych zagadnień zostaną przedstawione przykłady tytułów artykułów pochodzących z tych czasopism (tabela nr 3).

Tab. nr 3. Zestawienie tytułów artykułów z polskich czasopism branżowych.

Tytuł czasopisma	Tytuł artykułu
MM Magazyn Przemysłowy	Pięć najczęstszych błędów przy wyborze ogrodzenia ochronnego.
	Skanery laserowe do pomiarów i projektowania instalacji przemysłowych.
	Suwnice w transporcie wielkogabarytowym.
	Urządzenia elektryczne z ochroną przeciwwybuchową.
	Zalety magnetycznej metody pomiaru naprężeń w elementach stalowych.
Służby Utrzymania Ruchu SUR	Diagnostyka wtryskarek z wykorzystaniem metod ultradźwiękowych i wibroakustycznych.
	Nowoczesne metody diagnozowania napędów elektrycznych.
	Optoelektroniczne kurtyny bezpieczeństwa.
	Wdrożenie i utrzymanie systemu ochrony przed ESD.

Baza artykułów z czasopism polskich...

Mechanik	Analiza dokładności metod optycznego skanowania 3D.
	Bioinspiracje w projektowaniu konstrukcji lekkich.
	Emisja akustyczna w procesie obciążania ściernic obciążaczem wieloziarnistym o różnym stopniu zużycia.
	Metody sprawdzania dokładności przemysłowych tomografów komputerowych.
Nowoczesny Magazyn	Magazyn (nie)odległej przyszłości.
	Nawet nieznaczne odkształcenia grożą wypadkiem.
	Polski rynek wózków widłowych wciąż się rozwija.
	Rolą managementu jest kontrola wiedzy o bezpieczeństwie.

Artykuły z czasopism zagranicznych są wprowadzane w rozszerzonym zakresie od 2016 roku w wyborze spośród czasopism prenumerowanych przez Bibliotekę CIOP-PIB oraz pracowników naukowych CIOP-PIB. Wcześniej były wprowadzane głównie artykuły z czasopisma redagowanego przez CIOP-PIB: International Journal of Occupational

Safety and Ergonomics (JOSE). Cała zawartość roczników tego czasopisma jest w bazie artykułów. Obecnie to czasopismo jest dostępne przede wszystkim w wersji elektronicznej online na platformie wydawnictwa Taylor and Francis (<http://www.tandfonline.com/toc/tose20/current>).

Tab. nr 4. Zestawienie liczby artykułów wprowadzonych do bazy z International Journal of Occupational Safety and Ergonomics z danego roku.

Rocznik JOSE	Liczba artykułów w bazie
2016	73
2015	70
2014	42
2013	57
2012	52
2011	43
2010	34
2009	23
2008	40
2007	40
2006	39
Razem	513

W ciągu 10 ostatnich lat wprowadzono 513 artykułów spośród 718 wszystkich artykułów z tego czasopisma, które są wprowadzane od 2002 roku do bazy artykułów w katalogu biblioteki ALEPH-CIOP-PIB.

Opis bibliograficzny dla artykułów z International Journal of Occupational Safety and Ergonomics

charakteryzuje się tym, że zawiera streszczenie w języku angielskim, hasła z teaurusu w języku angielskim, niekontrolowane słowa kluczowych w języku angielskim, uzupełnione o słowa kluczowe również w języku polskim.

☆ An airport occupational health and safety management system from the OHSAS 18001 perspective.

Dejana Dejanović; Milenko Heleta
International Journal of Occupational Safety and Ergonomics (JOSE) 2016, Vol. 22, nr 3, s. 439-447.
2016

Artykuł

● Dostęp bezpośredni (online)

Pełny tekst Szczegóły

Tytuł: An airport occupational health and safety management system from the OHSAS 18001 perspective.

Autor: Dejana Dejanović

Milenko Heleta

Słowa kluczowe: occupational safety and health management systems; airports

Jest częścią: International Journal of Occupational Safety and Ergonomics (JOSE) 2016, Vol. 22, nr 3, s. 439-447.

Opis: Occupational health and safety represents a set of technical, medical, legal, psychological, pedagogical and other measures with the aim to detect and eliminate hazards that threaten the lives and health of employees. These measures should be applied in a systematic way. Therefore, the aim of this study is to review occupational health and safety legislation in Serbia and the requirements that airports should fulfill for Occupational Health and Safety Assessment Series certification. Analyzing the specificity of airport activities and injuries as their outcomes, the article also proposes preventive measures for the health and safety of employees. Furthermore, the airport activities which are the most important from the standpoint of risks are defined, as the goals for occupational health and safety performance improvement

Rys. nr 8. Artykuł z International Journal of Occupational Safety and Ergonomics w prezentacji w Primo

W odniesieniu do innych tytułów czasopism zagranicznych w wyniku przeglądu pod względem tematyki oraz występowania polskich autorów, uwzględnia się artykuły o tematyce będącej w centrum zainteresowania pracowników CIOP-PIB.

Czasopisma zagraniczne są prenumerowane przez Bibliotekę CIOP-PIB oraz przez poszczególne zakłady i pracownie w CIOP-PIB. Biblioteka zajmuje się ich prenumeratą i akcesją, aby po przejrzaniu i wybraniu wartościowych artykułów przekazać je do poszczególnych działów w CIOP-PIB.

Dodatkowym kryterium wprowadzania artykułów do bazy jest ich dostępność online lub na miejscu w Bibliotece CIOP-PIB. W rzadkich przypadkach, gdy kryterium to jest niemożliwe do spełnienia, artykuły są skanowane i przechowywane na komputerach bibliotecznych. Została przyjęta taka za-

sada, aby możliwe było udostępnianie artykułów pracownikom lub osobom z zewnątrz po przekazaniu czasopism już do poszczególnych zakładów prenumerujących dane czasopisma.

Wśród czasopism zagranicznych poza wymienionym International Journal of Occupational Safety and Ergonomics, dotychczas wprowadzono artykuły z czasopism opublikowanych w 2016 r. wymienionych w poniższej tabeli z liczbą artykułów. Jak już wspomniano wcześniej nie rejestrowano artykułów z czasopism zagranicznych w bazie systematycznie poza nielicznymi wyjątkami. Poza liczbą artykułów wprowadzonych w 2016 r. z tych tytułów czasopism podano również czy dostępny jest tekst online w wersji elektronicznej oraz czy artykuły posiadają numery DOI.

Tab. nr 5. Zestawienie artykułów wprowadzonych w 2016 r. z poszczególnych tytułów czasopism zagranicznych.

L.p.	Tytuł czasopisma	Artykuły z 2016	Dok elektr./DOI
1.	International Archives of Occupational and Environmental Health	9	TAK/TAK
2.	Scandinavian Journal of Work Environment & Health	7	TAK/TAK NIEKTÓRE
3.	Work	6	TAK/TAK NIEKTÓRE
4.	Applied Ergonomics	5	TAK/TAK
5.	Journal of Applied Psychology	5	NIE/NIE

6.	Occupational Health and Safety	5	TAK/NIE
7.	Building and Environment	5	TAK/TAK
8.	Occupational and Environmental Medicine	5	TAK/TAK NIEKTÓRE
9.	Human Factors	4	TAK/TAK
10.	Journal of Loss Prevention in the Process Industries	4	TAK/TAK
11.	International Journal of Industrial Ergonomics	4	TAK/TAK
12.	Journal of Occupational & Environmental Medicine	4	TAK/TAK NIEKTÓRE
13.	European Journal of Work and Organizational Psychology	3	TAK/NIE
14.	Journal of Librarianship and Information Science	3	TAK/TAK
15.	Aerobiologia	3	TAK/TAK
16.	Ergonomics	3	TAK/TAK
17.	Chemical Engineering Transactions	2	TAK/NIE
18.	Chronobiology International	2	TAK/NIE
19.	Journal of Organizational Behavior	2	TAK/TAK NIEKTÓRE
20.	Safety Science	2	TAK/TAK
21.	Work and Stress	2	TAK/TAK
22.	Acoustics Today	1	TAK/NIE
23.	Industrial Health	1	TAK/NIE
24.	Journal of Safety Research	1	TAK/TAK

Po wprowadzeniu do bazy artykułów z czasopism zagranicznych są one kwalifikowane wg tematyki dla poszczególnych zakładów CIOP-PIB. Jest to szczególnie przydatne w odniesieniu do artykułów omawiające zagadnienia interdyscyplinarne z pogranicza kilku dyscyplin wiedzy, będące interesujące dla badaczy z różnych zakładów i pracowni naszego Instytutu. Praca ta wymaga dużego nakładu pracy, na razie podjęto działania w zakresie tematyki interesującej pracowników Pracowni Psychologii i Socjologii Pracy oraz Pracowni Biomechaniki Zakładu Ergonomii. Do tych pracowni zostały przesłane dane bibliograficzne artykułów z linkami do pełnych tekstów.

Podsumowując trzeba podkreślić, że informacja bibliograficzna udostępniana za pośrednictwem bazy artykułów ALEPH-CIOP-PIB, jest bardzo użyteczna i często wykorzystywana przez użytkowników do zaspokojenia ich najpilniejszych

usług informacyjnych. W 2016 r. podjęto niezbędne działania, aby uzupełnić opisy bibliograficzne artykułów o linki do wersji elektronicznej oraz nr doi, aby umożliwić jak najłatwiejszy dostęp do pełnego tekstu artykułu, gdy tylko jest to możliwe. W ten sposób podejmowane są kroki dostosowania tej bazy do bieżących wyzwań i oczekiwań. W miarę możliwości podjęte w tym roku prace będą kontynuowane w przyszłości.

Literatura cytowana

- [1] *Bibliograficzne bazy danych i ich rola w rozwoju nauki* : II konferencja naukowa Konsorcjum BazTech Poznań, 17-19 kwietnia 2013 : streszczenia referatów, Poznań 2013.
- [2] Bulińska J., Sygocki W.: *Bezpieczne funkcjonowanie człowieka w środowisku pracy – wybór publikacji z lat 1950-2010*, Warszawa 2013. Dostęp online [31.08.2016]:

https://www.ciop.pl/CIOPPortalWAR/file/77157/Spis_artyk_1950-2010.pdf

- [3] Derfert-Wolf L.: *Baza danych BazTech – współpraca z wydawcami czasopism i użytkownikami*. Dostęp online [28.09.2016]: http://open.ebib.pl/ojs/index.php/Mat_konf/artikle/view/38/147
- [4] Młodzka-Stybel A.: *Doskonalenie funkcjonalności systemu informacji naukowo-technicznej z dziedziny bezpieczeństwa pracy i ergonomii (Baza Aleph-CIOP-PIB) pkt kontr. 2, Rozbudowa bazy artykułów z czasopism, zwiększenie funkcjonalności udostępniania i popularyzacji systemu informacji naukowo-technicznej z dziedziny bezpieczeństwa pracy i ergonomii (Aleph-CIOP-PIB)*, Warszawa 2015.
- [5] Rowińska J.: *Wspólna baza artykułów z gazet i tygodników w Millenium*. „Bibliotekarz” 2014, nr 6, s. 4-7.

Publikacja opracowana na podstawie wyników III etapu programu wieloletniego „Poprawa bezpieczeństwa i warunków pracy” finansowanego w latach 2014-2016 w zakresie zadań służb państwowych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Koordynator programu: Centralny Instytut Ochrony Pracy - Państwowy Instytut Badawczy.

Mgr Małgorzata ZDUNEK – Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy. Ośrodek Informacji Naukowej i Dokumentacji. Adres: 00-701 Warszawa, ul. Czerniakowska 16;

Joanna PŁASZEWSKA
Uniwersytet Jagielloński, KRAKÓW

LIVE-TWEETING JAKO NARZĘDZIE KOMUNIKACJI NAUKOWEJ STUDIUM PRZYPADKU TAGÓW #digra2015 i #digra15

Zjawisko live-tweetingu – relacjonowania na żywo wydarzeń za pośrednictwem platformy mikroblogowej Twitter – staje się coraz popularniejszą formą komunikacji na międzynarodowych konferencjach naukowych. Istnieje już wiele opracowań poświęconych wykorzystaniu live-tweetingu w komunikacji naukowej. Często postrzegany jest on jako narzędzie umożliwiające utrwalenie wiedzy przekazywanej na konferencjach naukowych oraz poszerzenie grona odbiorców poza osoby, które pojawiły się na danej konferencji, a nawet w ogóle – poza krąg samych naukowców. Live-tweeting pozostaje jednak słabo rozpoznany na gruncie polskim – zarówno jako narzędzie, jak i przedmiot badań. Autorka chciałaby przedstawić opis live-tweetingu jako narzędzia komunikacji naukowej, posługując się przykładem groznawczej konferencji DiGRA 2015. W trakcie tego obficie relacjonowanego na Twitterze wydarzenia naukowego doszło do nietypowej sytuacji. Relacja została zakłócona przez próby przejęcia tagu #digra2015, służącego do oznaczania związanych z konferencją postów, przez osoby z ruchu społecznego związane go z tagiem #gamergate. W losach hashtagu #digra2015 jak w soczewce skupiły się niemal wszystkie postulowane przez badaczy live-tweetingu wady i zalety tego narzędzia. Analiza relacji z konferencji DiGRA pozwoli pokazać potencjał live-tweetingu w komunikacji między uczestnikami konferencji oraz osobami, które nie biorą w niej udziału, ale też naświetlić problem rozpowszechniania wiedzy w zniekształconej, niezgodnej z intencją autora wersji. Autorka zwróci również uwagę na możliwość konfrontacji badacza i przedmiotu jego badań, jaki stwarza relacja z badań naukowych w mediach społecznościowych oraz wykorzystanie w tym procesie konkretnego typu języka informacyjno-wyszukiwawczego – hashtagów.

Live-tweeting as a tool for scientific communication. Case study of #digra2015 and #digra15 hashtags.

Live-tweeting is a practice of reporting an ongoing event through the series of status updates on the microblogging platform Twitter. Lately it became quite popular form of communication during many international scientific conferences. There are already several studies describing live-tweeting as a form of scientific communication. It is seen as a tool enabling recording informa-

tion shared during the conferences and expanding the audience of the event beyond the physically present participants or even beyond the academic community. In Poland however live-tweeting is still almost unknown either as a tool of communication or as a subject of research. Author would like to present a case study of live-tweeting from the international game studies conference DiGRA 2015. During this event something unusual happened. There were several attempts to hijack the conference's hashtag #digra2015 – all conducted by Twitter users connected with the #gamergate movement. Tracing the Twitter posts from and about this particular conference may shed light on both best and worst aspects of live-tweeting as a tool of scientific communication. This case may show the potential of Twitter in amplifying the impact of scientific conferences and - at the same time - in distorting the original meaning of the presented research. Live-tweeting during the DiGRA was also an opportunity to see a confrontation between scholars and the object of their studies – the gamers themselves. Author wants to describe the role of social media in general and hashtags in particular in this process.

Ogromna i wciąż rosnąca popularność mediów społecznościowych jest powszechnie znanym faktem. Wzrasta też liczba osób zainteresowanych ich wykorzystaniem do komunikacji naukowej [17, 20, 26]. Praktyka ta jest jednak na tyle nowa, że pewne jej elementy pozostają słabo opisane, a ciągłe przemiany mediów społecznościowych – powstawanie nowych serwisów oraz dodawanie i usuwanie funkcjonalności w ich obrębie – dodatkowo wymuszają stałe aktualizowanie badań. Celem tego artykułu jest przybliżenie jednego ze stosunkowo nowych zjawisk z zakresu komunikacji naukowej w mediach społecznościowych, tzw. live-tweetingu – relacji na żywo z różnych wydarzeń, w tym konferencji naukowych, prowadzonych za pośrednictwem serwisu Twitter. W pracy zostaną krótko zarysowane dotychczasowe kierunki rozważań nad tym zjawiskiem. Następnie autorka chciałaby zestawić postulaty określające Twitera jako obiecujące narzędzie nieformalnej komunikacji wewnątrz środowiska naukowego oraz komunikacji naukowców z osobami niezajmującymi się badawczo daną dziedziną wiedzy z opisem przykładu live-tweetingu, podczas którego odbywająca się na Twitterze interakcja między uczestnikami konferencji i osobami spoza środowiska naukowego okazała się raczej problematyczna niż pożyteczna z punktu widzenia rozpowszechniania wiedzy naukowej. Tym wydarzeniem będzie konferencja Digital Games Research Association (DiGRA), która odbyła się w maju 2015 roku w Lüneburgu, a dokładniej – relacja tworzona przez jej organizatorów, uczestników i obserwatorów w serwisie Twitter, oznaczona tagami #digra2015 i #digra15.

DiGRA 2015 jest dla autorki interesująca właśnie ze względu na nietypowy, względem badanych dotąd przypadków, przebieg. Relacja tocząca się pod hashtagami #digra15 i #digra2015 przyciągnęła uwagę wielu użytkowników Twitera nienależących do środowiska naukowego. Grupa ta aktywnie włączyła się do dyskusji prowadzonych pod tagami konferencji, w pewnym momencie dorównując liczbą i aktywnością uczestnikom DiGRA. Nieczęsto zdarza się, że tak znaczne grono osób niebędących specjalistami z danej dziedziny postanawia śledzić i na bieżąco komentować wydarzenie o charakterze naukowym. Członkowie identyfikowali się jako aktywni gracze, a więc z jednej strony – użytkownicy badanych przez uczestników DiGRA tekstów kultury, z drugiej, jako grupa społeczna – przedmiot badań DiGRA. Nie byli to jednak przypadkowi obserwatorzy, którzy natknęli się na Twitterze na konferencję o ulubionej dziedzinie rozrywki. Dyskutanci deklarowali przynależność do budzącego pewne kontrowersje ruchu konsumenckiego GamerGate i już na samym początku swojej aktywności w relacji z konferencji przedstawiali siebie jako sceptycznie nastawionych do naukowców zajmujących się badaniami nad grami.

Jak więc przebiegła ta konfrontacja i jak sprawdził się live-tweeting jako narzędzie komunikacji naukowej, zarówno między samymi naukowcami, jak i między środowiskiem naukowym i pozostałymi uczestnikami dyskusji? Które z postulowanych przez dotychczasowe badania live-tweetingu zalet i wad tej formy komunikowania objawiły się podczas relacji z DiGRA? Jakie wnioski można wyciągnąć organizatorzy innych konferencji naukowych i osoby zainteresowane popularyzacją nauki?

1. Internet i media społecznościowe jako przestrzeń komunikacji naukowej

Komunikacja naukowa będzie rozumiana w tej pracy jako wymiana informacji dotyczących wyników badań naukowców i instytucji naukowych. Jak pisze Nahotko, komunikacja naukowa pełni trzy funkcje lub też składa się z trzech głównych procesów: walidacji wyników badań przez poddanie ich dyskusji, pozyskiwania współczesnych i przyszłych odbiorców oraz tworzenia i obsługi zasobu, stanowiącego obecny stan wiedzy [21]. Komunikacja zachodzi w dwóch kierunkach: między samymi naukowcami oraz między naukowcami a pozostałą częścią społeczeństwa [19].

Przeniesienie komunikacji naukowej do przestrzeni nowych mediów umożliwiło włączenie się do dyskursu naukowego „amatorów”, do której to grupy Kulczycki włącza przede wszystkim studentów i doktorantów, mających przed popularyzacją Internetu małe możliwości informowania o swoich badaniach poza recenzowanymi czasopismami czy konferencjami [15, 19]. Nowe media pozwoliły wspomnianym „amatorom” na zamieszczanie artykułów na blogach lub w dedykowanych naukowcom serwisach społecznościowych, ułatwiając proces publikacji i dostęp do aktualnych informacji o postępach nauki (ten ostatni nie tylko naukowcom, ale i innym zainteresowanym) [2, 19, 34]. Internet zmienił zupełnie skalę komunikacji, doprowadził do popularyzacji współpracy międzynarodowej i szerszej dystrybucji badań. Z drugiej strony zwiększenie dostępności tekstów naukowych niekoniecznie uprościło dostęp do interesujących treści [21]. Nadmiar możliwych do wyszukania materiałów, różne poziomy dostępu w poszczególnych serwisach oraz niedoskonałe narzędzia wyszukiwawcze i nieumiejętność ich obsługiwania utrudniają dotarcie do treści najlepiej odpowiadających na potrzebę informacyjną użytkownika [7].

Wszystkie te przemiany komunikacji naukowej w dobie Internetu, opisywane dotąd w polskich tekstach informatologicznych w odniesieniu do artykułów i książek naukowych dostępnych online, dotyczą również konferencji naukowych. Autorzy

badania i poradników poświęconych live-tweetingowi jako narzędziu komunikacji naukowej, wskazują często, że z całej wiedzy wymienianej i wytwarzanej na konferencjach naukowych dociera do środowiska zewnętrznego w zasadzie niewiele [3, 4]. Od dawna funkcjonują oczywiście księgi abstraktów oraz publikacje pokonferencyjne, czy to w postaci monografii, czy dedykowanych numerów specjalnych czasopism. Ale przecież artykuł i abstrakt niejednokrotnie znacznie różnią się od referatu zaprezentowanego na konferencji, nie wspominając już o tym, że rzadko zawierają jakiś ślad po dyskusjach, toczonych przez uczestników wydarzenia, czy to bezpośrednio po danej prezentacji, czy w kularach. Te elementy komunikacji naukowej przed popularyzacją Internetu były praktycznie niedostępne dla osób, które nie wzięły udziału w danej konferencji, a czasem też dla części uczestników wydarzenia. Narzędzia Web 2.0 wiele zmieniły w tym względzie. Istnieją specjalne serwisy, w których można udostępnić tekst prezentacji, a coraz więcej konferencji decyduje się nagrać wystąpienia i udostępnić je w sieci. Tymczasem live-tweeting, główny przedmiot niniejszego artykułu, przeniósł do Internetu i uczynił widoczną dla wszystkich tę kularową część konferencji naukowej, umożliwiając uczestnikom spisywanie na bieżąco najważniejszych punktów poszczególnych prezentacji, streszczanie polemik odbywających się na sali, wyrażanie własnych poglądów, a wreszcie – pozwalając na wzięcie udziału w dyskusji osobom fizycznie nieobecnych, ale śledzącym relację w trakcie wydarzenia lub po jego zakończeniu.

1.1. Twitter i live-tweeting

Twitter to drugi co do popularności serwis społecznościowy dostępny na rynku międzynarodowym, istniejący od 2006 roku, z którego na chwilę obecną korzystają około 302 miliony użytkowników [25]. Jest to platforma mikroblogowa umożliwiająca publikację i czytanie tweetów (wiadomości zawierających do 140 znaków), za pośrednictwem komputera lub urządzenia mobilnego z dostępem do Internetu. Twitter często porównywany bywa do prywatnej gazety czy serwisu informacyjnego: jest

to stale aktualizowany ciąg wiadomości pochodzących od interesujących nas osób i instytucji, dotyczących ważnych dla nas tematów. W odróżnieniu od Facebooka, Twitter nie służy do podtrzymywania kontaktów ze znajomymi, ale do otrzymywania bieżących informacji z właściwie dowolnego zakresu – od polityki przez zagadnienia branżowe czy kulturę popularną po najnowsze wydarzenia z życia sław. Jeśli chodzi o nadawców komunikatów, serwis bywa często postrzegany jako zdominowany przez dziennikarzy (profesjonalnych i amatorów), polityków i celebrytów. Jednak choć takie konta mają najwięcej obserwujących, to zdecydowaną większość użytkowników stanowią osoby spoza tych grup, które postanowiły znaleźć sobie kanał komunikacji, na którym mogą spontanicznie dzielić się swoimi spostrzeżeniami z codziennego życia lub wyrażać opinię na aktualne tematy z interesujących dziedzin.

Stały napływ nowych tweetów sprawia, że dotarcie do treści opublikowanych nawet dzień wcześniej może być problematyczne, jeżeli będziemy tylko przeglądać wiadomości w porządku chronologicznym. Możliwość przeszukiwania treści opublikowanych przez pojedynczego użytkownika, popularnych w jakiejś okolicy lub oznaczonych hashtagiem (elementem systemu kategoryzacji treści Twittera) pozwala na oderwanie się od strumienia bezustannie napływających na stronę główną nowości i dokładniejsze prześledzenie tematu, który nas zaniepokoił. Tweety pozbawione hashtagów są trudne do ponownego odnalezienia, stąd też z reguły każda wiadomość zawiera co najmniej jedno takie słowo kluczowe, wskazujące na poruszaną tematykę. Ze względu na konieczność przekazania informacji w 140 znakach, znakiem „#” poprzedzone są najistotniejsze dla treści słowa w publikowanym zdaniu, często tworzone są też skrótowce (np. od nazw organizacji) lub zbitki słów. Hashtagi mogą również informować o emocjonalnym nastawieniu użytkownika do publikowanej informacji. W tweetach umieszcza się też wzmianki o użytkownikach, których dana wiadomość dotyczy, tak by przyciągnąć ich uwagę (system informuje użytkownika o tweetach, w których został oznaczony)

oraz dostarczyć kontekstu pozostałym odbiorcom. Większość hashtagów jest wytwarzana oddolnie, przez użytkowników serwisu. Coraz częściej zdarza się też, że konkretne sformułowania są celowo proponowane przez różne instytucje, zarówno po to, by wypromować jakiś projekt, jak też by uniknąć typowego dla folksonomii chaosu, w którym jedno zjawisko jest określane różnymi tagami, a jeden tag może określać wiele zjawisk.

Na gruncie tego nastawionego na spontaniczne publikowanie i poszukiwanie aktualnych informacji serwisu wyrosło zjawisko live-tweetingu. Wyrażenie to oznacza tworzenie relacji na żywo z jakiegoś wydarzenia przez jego uczestnika lub uczestników. Live-tweeting – tak samo jak mniej celowe i systematyczne tweetowanie – może dotyczyć każdego tematu, a także może mieć pochodzenie oddolne, od użytkowników serwisu, który spontanicznie postanowili dzielić się spostrzeżeniami, lub odgórne, zainicjowane przez organizatorów jakiegoś wydarzenia czy twórców produktu, którzy chcą mu zapewnić lepszą promocję. Dość powiedzieć, że współcześnie relacjonowane na Twitterze bywają zarówno nowe odcinki seriali, debaty prezydenckie, jak klęski żywiołowe czy rewolucje.

1.2. Stan badań na temat live-tweetingu jako narzędzia komunikacji naukowej

Chociaż trudno wskazać, kiedy dokładnie środowisko naukowe zaadaptowało praktykę relacjonowania na żywo swoich spotkań, obecnie jest ona dość popularna, przynajmniej w przypadku dużych anglojęzycznych konferencji o międzynarodowym charakterze [3, 4, 5, 9, 11, 23], choć live-tweeting praktykowany jest też podczas bardziej lokalnych wydarzeń. Niektóre z tych relacji, podobnie jak w opisywanych wcześniej przykładach live-tweetingu, powstają za zachętą organizatorów, promujących konferencyjny hashtag i aktywnie udzielających się na Twitterze podczas wydarzenia. Inne powstają oddolnie, z inicjatywy niczym nie zachęcanych uczestników, którzy spontanicznie wytwarzają tagi, mające pozwolić na przypisanie tweetów do danej konferencji. Między tymi dwiema

ma skrajnymi postawami istnieje rzecz jasna całe spektrum zachowań pośrednich.

Jak wskazują dotychczasowe systematyczne przeglądy literatury na temat wykorzystania mediów społecznościowych w komunikacji naukowej, powstało już niemało tekstów opisujących live-tweeting w kontekście konferencji naukowych (jakkolwiek żaden w odniesieniu do konferencji polskich) [17, 20]. W większości z nich przewija się podobna myśl do tej, która została już wyrażona we wstępie: relacje na żywo z konferencji naukowych mogą być szansą na utrwalenie dotąd nieco efemerycznej wiedzy przekazywanej i wytwarzanej podczas takich wydarzeń. Służyć temu ma spisywanie na bieżąco najważniejszych punktów poszczególnych wystąpień oraz pytań i krytyki publiczności. live-tweeting ma również stać się nową przestrzenią do toczenia kularowych dyskusji, uwidoczniając je, pozwalając na dołączenie do nich osobom spoza grona uczestników, przedłużając poza czas trwania konferencji, umożliwiając dodanie niezbędnych wyjaśnień za pomocą odnośników do różnych artykułów itp. [3, 22, 23, 30]. Twitter może także ułatwiać podtrzymanie znajomości zawartych na konferencji, odnajdywanie autorów interesujących wystąpień i nawiązywanie kontaktów między różnymi ośrodkami naukowymi [24]. Takie relacje mogą się okazać szczególnie wartościowe dla osób zajmujących się niszowymi tematami, które nie znajdują w swoim bezpośrednim otoczeniu specjalistów ze swojej dziedziny [3].

Wskazuje się również na potencjał live-tweetingu jako narzędzia badawczego, przydatnego szczególnie w informatologii: relacje z konferencji miałyby pozwolić na śledzenie i prognozowanie popularności poszczególnych zagadnień badawczych, ośrodków akademickich, wydarzeń, badaczy i projektów, a także na odkrywanie powiązań między nimi wszystkimi [5, 10]. Wykorzystanie live-tweetingu poleca się też organizatorom konferencji: ma im ułatwić prowadzenie działań promocyjnych, a także nadzorowanie przebiegu wydarzenia przez monitorowanie tweetów, w których mogą pojawić się doniesienia o jakiś usterkach zaobserwowanych przez uczestników, oraz informowanie o zmianach

w harmonogramie czy problemach technicznych. [20, 32]. Za pomocą live-tweetingu da się zresztą promować nie tylko całe wydarzenia, ale też konkretne panele, wystąpienia, artykuły, osoby czy środowiska badawcze [22, 23].

Teksty poświęcone live-tweetingowi wskazują również jego wady. Najbardziej podstawową jest konieczność dzielenia uwagi między to, co dzieje się na sali, a sporządzane notatki i pojawiające się pod nimi komentarze obserwatorów. Co więcej, tworzona relacja jest ze względu na objętość tweetów bardzo zdawkowa, nie da się w niej oddać całej treści wystąpienia, a co najwyżej pojedyncze (i często niedokładne) cytaty, uznane za istotne przez danego uczestnika. Relacja na Twitterze jest więc znacznie bardziej zsubiektywizowana i zredukowana treściowo niż na przykład relacja wideo, transmitowana na bieżąco (np. w serwisach YouTube, Vimeo, Ustream). Niewielka objętość tweetu wymusza niekiedy rozbijanie cytatów na kilka wiadomości, co utrudnia ich odczytanie, a czasami może doprowadzić do tego, że odbiorcy zauważą tylko jedną z jego części. Jeżeli twórca tweetu nie doda hashtagu, lub jeśli na konferencji nie ustalono oficjalnego hashtagu i funkcjonuje równolegle kilka jego wersji, odnalezienie wszystkich wiadomości poświęconych wydarzeniu staje się właściwie niemożliwe. Niektórzy badacze twierdzą, że live-tweeting jest w rzeczywistości przydatny przede wszystkim dla osób, które uczestniczyły w konferencji i są w stanie uzupełnić urywkowe wiadomości o niezbędny kontekst [22]. Do tego tweety zawierające cytaty z prelekcji lub opinie na ich temat – a więc treści merytoryczne – mogą utonąć w zalewie postów o charakterze towarzyskim czy organizacyjnym.

Na problemy te środowiska zainteresowane promowaniem live-tweetingu jako narzędzia komunikacji naukowej proponują coraz to nowe rozwiązania. Można znaleźć między innymi poradniki przeznaczone dla organizatorów i uczestników konferencji, promujące dobre praktyki związane z tweetowaniem (np. używanie jednolitych hashtagów, zamieszczanie odnośników do profilów Twittera). Tworzone jest również oprogramowanie służące monitorowaniu

konferencji w ich trakcie oraz pozyskiwaniu i analizie danych zawartych w tweetach po zakończeniu wydarzenia, np. dla zidentyfikowania najaktywniejszych uczestników, najpopularniejszych prelekcji i kluczowych tematów [22].

2. Cel i przedmiot badania

Zarówno praktyka live-tweetingu konferencyjnego, jak i badania nad nią w kontekście komunikacji naukowej są jak dotąd mało rozpowszechnione na gruncie polskim. Autorka chciałaby zainteresować polskich badaczy tym zagadnieniem, z jednej strony przez przedstawioną wcześniej krótką charakterystykę zjawiska live-tweetingu i dotychczasowego stanu badań, z drugiej – przez dokonanie studium przypadku relacji z konferencji DiGRA 2015. Jak zostało zaznaczone we wstępie, live-tweeting z tego wydarzenia nie należy do najbardziej typowych. Ponieważ jednak do podobnych sytuacji (zjawiska tzw. hashtag hijacking, porwania hashtagów) dochodziło w przypadku live-tweetingu z wydarzeń innego typu [29], nie należy ignorować ryzyka wystąpienia takich sytuacji w przypadku komunikacji naukowej. Analiza skrajnego przypadku może pomóc w weryfikacji niektórych postulatów wyrażanych w dotychczasowych badaniach nad zjawiskiem, wskazać problematyczne aspekty nowej technologii, a także pozwolić ograniczyć ryzyko związane z jej użytkowaniem, zwłaszcza to związane z komunikacją z osobami spoza środowiska naukowego, gdzie ponowne dotarcie do odbiorców i skorygowanie raz przekłamanych informacji może być szczególnie trudne.

Przedmiotem badania była więc relacja na żywo z konferencji DiGRA 2015, tworzona przez użytkowników serwisu Twitter: tweety opublikowane przez osoby uczestniczące i nieuczestniczące w wydarzeniu, zawierające hashtagi #digra2015 i #digra15, a także dotyczące ich komentarze, polubienia i re-tweety.

Autorka zadała następujące pytania:

- jaka jest treść tweetów oznaczonych tagami konferencji oraz ich komentarzy; tweety o

jakiej treści są najczęściej komentowane i przekazywane dalej?

- jak publikowały i komentowały tweety dotyczące tej konferencji następujące grupy: uczestnicy, osoby związane z ruchem #GamerGate, pozostali obserwatorzy relacji?
- czy zachodziła komunikacja między tymi grupami czy tylko w obrębie poszczególnych grup; czego dotyczą komunikaty poszczególnych grup?
- jak i w jakim celu korzystano z hashtagów oraz innych narzędzi Twittera związanych z modyfikowaniem dostępu do treści?

Autorka artykułu uczestniczyła w live-tweetingu z DiGRA 2015 jako czytelnik niebędący uczestnikiem konferencji, ale śledzący relację ze względu na zainteresowanie tematyką prelekcji zapowiedzianych w harmonogramie wydarzenia. To właśnie podczas tej obserwacji ukształtowały się powyższe pytania i pomysł przeprowadzenia badania.

3. Metodologia

Niniejsze badanie wykorzystuje metodologię mieszaną: obserwację uczestniczącą oraz jakościową i ilościową analizę treści.

W pierwszej kolejności autorka obserwowała badane zjawisko jako uczestnik live-tweetingu, śledząc na bieżąco tweety oznaczone hashtagami #digra2015 i #digra15 (ułożone w kolejności chronologicznej) w dniach, w których odbywała się konferencja, tj. od 14 do 18 maja 2015 roku. W tym czasie notowane były pierwsze uwagi dotyczące przebiegu relacji z punktu widzenia nieuczestniczącego aktywnie czytelnika – głównie w odniesieniu do pojawiających się we wcześniejszych badaniach stwierdzeń o niskiej przydatności tego medium dla osób spoza grona uczestników konferencji [9, 22, 23]. Autorka była też świadkiem włączenia się do relacji osób związanych z ruchem #GamerGate; również to zdarzenie i jego wpływ na możliwość czytania i brania udziału w dyskusji zostało odnotowane i wstępnie opisane.

Duża subiektywność i chaotyczność uwag zebranych w tych notatkach, wynikająca ze sponta-

nicznego charakteru rozpoczętej dokumentacji, a także świadomość, że obserwacją została objęta tylko część tweetów powstałych w trakcie konferencji, zmotywowała autorkę do przeprowadzenia badań o bardziej systematycznym charakterze.

Do zbadania liczby wytworzonych postów, aktywności w poszczególnych dniach konferencji, aktywności poszczególnych uczestników i grup w dyskusji, liczby użyć poszczególnych hashtagów oraz wskazania momentu włączenia się do relacji osób związanych z #GamerGate wykorzystano ilościową analizę treści. Badaną populację stanowiły wszystkie tweety oznaczone hashtagami #digra2015 i #digra15, które powstały w trakcie konferencji oraz w dniu poprzedzającym konferencję – od 13 do 18 maja 2015 roku. Autorka ma świadomość, że istnieje znaczna liczba tweetów dotyczących konferencji nieoznaczonych żadnym z powyższych hashtagów; są to w części odpowiedzi na oznaczone nimi tweety, a w części odrębne wiadomości. Ponieważ jednak zidentyfikowanie ich wszystkich pozostaje niemożliwe, a autorka nie jest w stanie oszacować, do jakiej części z nich udało jej się dotrzeć, nie zostały one włączone do analizy ilościowej. Tweety nieoznaczone konferencyjnymi hashtagami są równie trudne do zidentyfikowania i wyszukania dla wszystkich innych potencjalnych odbiorców live-tweetingu z DiGRA, autorka uważa więc zasadne uznanie za kluczową część relacji tweetów zawierających hashtagi i skupienie się na nich w dalszej analizie.

Z drugiej strony w nieoznaczonych hashtagami tweetach, będących odpowiedzią na oznaczone tweety, niejednokrotnie toczyły się interesujące dyskusje, autorka postanowiła włączyć je w ograniczonym zakresie do analizy o charakterze jakościowym: wybrano próbę 10 najpopularniejszych (według algorytmu serwisu Twitter) tweetów z konferencji i prześledzono tweety będące odpowiedzią na nie. Wszystkie posty oznaczone hashtagami oraz wybrane nieotagowane komentarze zostały poddane jakościowej analizie treści, w której badaczka starała się określić najczęściej poruszane tematy (w ogóle oraz w poszczególnych grupach), deklarowane przez uczestników live-tweetingu sposoby, mo-

tywacje i oceny użycia narzędzi służących do wyszukiwania i zarządzania treściami na Twitterze, a także sprawdzić, czy poszczególne grupy komunikowały się ze sobą, a jeśli tak – jak przebiegała ta komunikacja i czego dotyczyła.

Ze względu na ograniczenia dotyczące objętości artykułu, przytoczone zostały tylko kluczowe wnioski z analizy oraz te cytaty, które zostały uznane za najtrafniejszą ilustrację poszczególnych wniosków. Przedstawiony tu opis zjawiska live-tweetingu oraz wzajemnych relacji między DiGRA a #GamerGate nie jest wyczerpujący – stanowi tylko przyczynek do dalszych rozważań w obu tych tematach.

Analizowane tweety zostały napisane w języku angielskim. Znajdujące się w dalszej części tekstu cytaty zostały przetłumaczone przez autorkę artykułu.

4. Podmioty zaangażowane w dyskusję

W poniższym rozdziale przedstawione zostaną dwie grupy, wokół których skupiał się opisany dalej konflikt: Digital Gamers Research Association (DiGRA), czyli organizator wydarzenia, oraz ruch konsumencki GamerGate.

4.1. Czym jest DiGRA?

Digital Games Research Association jest międzynarodową organizacją badawczą działającą non-profit. Powstała w 2003 roku w Finlandii, a obecnie składa się z dziewięciu oddziałów i działa na wszystkich kontynentach. DiGRA co dwa lata organizuje konferencję międzynarodową, oprócz tego poszczególne oddziały organizują własne wydarzenia naukowe. Instytucja wydaje multidyscyplinarne recenzowane czasopismo w języku angielskim („Transactions of the Digital Games Research Association”, ToDiGRA) [1].

Działalność organizacji poświęcona jest badaniu i upowszechnianiu wiedzy o grach (wbrew nazwie – nie tylko komputerowych). Na podstawie abstraktów z dotychczasowych konferencji i publikacji, a także deklaracji zamieszczonych na stronie internetowej DiGRA, można wywnioskować, że prowadzone badania mieszczą się w ramach nauk huma-

nistycznych, pozostając w bliskich związkach z tradycją literaturoznawczą i kulturoznawczą, jakkolwiek często pojawiają się też prace o charakterze socjologicznym, etnologicznym i psychologicznym, a także z zakresu Human-Computer Interaction. Rzadko pojawiają się badania mieszczące się w ramach nauk ścisłych, a jeśli już – dominuje wśród nich informatyka.

DiGRA uważana jest za wiodącą organizację, zajmującą się badaniem gier [1, 8], choć, jak zwraca uwagę Espen Aarseth, organizowane przez nią konferencje nie są już tak popularne jak jeszcze kilka lat temu, co wiąże się z wzrostem znaczenia regionalnych ośrodków badawczych i – co za tym idzie – rosnącą popularnością lokalnych konferencji [1].

W maju 2015 roku na Leuphana University w Lüneburgu odbyła się kolejna z konferencji DiGRA. Jej tytułem było „Diversity of Play: Games – Cultures – Identities” – co można przełożyć na „Różnorodność grania: Gry – Kultury – Tożsamości”.

4.2. Czym jest GamerGate?

GamerGate to ruch społeczny (lub jak określają się sami jego uczestnicy: ruch konsumencki), który wyrósł na gruncie dyskusji nad tożsamością użytkowników gier komputerowych (ang. gamer) oraz szeroko rozumianej sytuacji na rynku gier i w mediach poświęconych temu tematowi [9, 13, 16].

Istotną rolę w powstaniu ruchu pełniło pojawiające się od lat pytanie o miejsce kobiet oraz różnych mniejszości – seksualnych, etnicznych i innych – wśród użytkowników i twórców gier, a także o sposób, w jaki są one przedstawiane w grach. Mniej więcej od lat 80 XX wieku głównymi konsumentami na rynku gier komputerowych byli chłopcy i młodzi mężczyźni. Choć proporcje z czasem zmieniły się i obecnie kobiety stanowią około połowę grających, gry wideo uważane są za męskie hobby, a wśród twórców (szczególnie w dużych studiach) kobiety stanowią mniejszość. W ostatnich latach narastały głosy, że skupianie się na domniemanym białym, heteroseksualnym, młodym mężczyźnie jako na najważniejszym konsumencie, doprowadza do marginalizacji graczy, którzy nie pasują do tego obrazu. Takie osoby rzadko mają oka-

zję widzieć podobnych do siebie bohaterów gier (a jeśli już – to często przedstawionych w sposób uproszczony i krzywdzący dla danej grupy społecznej), spotykają się z uprzedzeniami ze strony innych graczy, trudno też im rozpocząć pracę w branży produkcji gier. Z drugiej strony część środowiska twierdziła, że taki problem nie istnieje, lub też że jego skala jest znacznie wyolbrzymiana i może prowadzić do prób cenzurowania gier [6, 14].

Katalizatorem dla tego konfliktu były dwa wydarzenia z 2014 roku. Jednym była zbiórka pieniędzy na powstanie serii filmów poświęconych portretowaniu kobiet w grach wideo („Tropes vs. Women”), prowadzona przez amerykańską vlogerkę i dziennikarkę Anitę Sarkeesian. Drugą, która wyraźniej wyznaczyła punkt zapalny, sprawa autorki niezależnych gier, Zoe Quinn, oskarżonej przez byłego partnera o nieetyczne pozyskiwanie pozytywnych recenzji dla swoich produkcji od dziennikarzy [9]. Oba tematy były szeroko komentowane w mediach społecznościowych, szybko przeradzając się w bardziej ogólną dyskusję nad stanem branży gier i środowiska graczy, toczącą się pod hashtagem #GamerGate. Jednak równolegle z tymi debatami, rozpoczęły się ataki (publikacja obraźliwych postów, groźby, włamania na skrzynki mailowe czy konta w serwisach społecznościowych) na wyżej wspomniane twórczynie. Z czasem obiektem ataków stały się również inne kobiety związane z dziennikarstwem poświęconym grom i branżą produkcji gier wideo, a także osoby i instytucje wyrażające niechęć do świeżo ukształtowanego ruchu. Dla ułatwienia odcięcia się od kontaktu ze zwolennikami GamerGate stworzony został skrypt GGAutoBlocker, ukrywający jego użytkownikom tweety osób śledzących profile najbardziej znanych GamerGaterów – co przez tych ostatnich zostało uznane za kolejny dowód cenzorskich skłonności oponentów. Wciąż zaogniający się konflikt dostrzegły również media głównego nurtu, a ich zainteresowanie bynajmniej nie poprawiło sytuacji [14].

W ciągu roku od swego zaistnienia GamerGate spolarowało środowisko skupione wokół gier komputerowych. Zjawisko szczególnie widoczne jest w anglojęzycznym Internecie, choć nie dotyczy

tylko krajów anglosaskich (w tym temacie wypowiedzieli się także polscy gracze, dziennikarze i producenci, [16, 24, 33]). Zwolennicy GamerGate twierdzą, że celem ruchu jest doprowadzenie do poważnej debaty nad etyką dziennikarstwa growego, któremu obiektywności zagrażają skrzywienie ideologiczne oraz prywatne kontakty między recenzentami a twórcami gier, oraz nad jakością współczesnych produkcji, na które negatywnie wpływa polityczna poprawność, ograniczająca wolność ekspresji. Ich oponenci w GamerGate widzą środowisko niebezpieczne, które koniecznie chce utrzymać status quo i dla zmuszenia otoczenia do uznania swoich postulatów skłonne jest posuwać się do nękania, gróźb karalnych i ataków hakerskich.

Główną, a przynajmniej najłatwiej dostępną przestrzenią dyskusji między obiema stronami konfliktu pozostaje Twitter. Prócz tego zwolennicy GamerGate korzystali między innymi z takich serwisów jak 4chan, 8chan, czy Reddit.

Pierwszy raz zwolennicy GamerGate zainteresowali się DiGRA jeszcze w 2014 roku. Za początek kontaktów można uznać film „The Feminist Ideological Conquest of DiGRA (Part 1) #GamerGate #NotYourShield” zamieszczony w serwisie YouTube przez użytkownika Sargon of Akkad. Autor tropi w nim powiązania między mediami zajmującymi się grami i niektórymi z bardziej znanych osób wypowiadających się przeciw GamerGate a DiGRA. Stwierdza, że przez ostatnie kilka lat dokonały się zmiany osobowe w gronie zarządzającym organizacją i obecnie nie ma tam prawie wcale naukowców, a stery przejęły feministki, które używają organizacji by walczyć z kulturą graczy, którą reprezentować ma GamerGate. Po publikacji tego materiału niektórzy sympatycy GamerGate uznali, że konieczne jest przeprowadzenie swego rodzaju śledztwa na temat DiGRA. Organizacja odtąd oskarżana była o nienaukowość, skrzywienie ide-

ologiczne, próby wpływania na twórców gier, używanie pieniędzy z grantów do niewłaściwych celów oraz szkalowanie ruchu GamerGate. Niektórzy członkowie DiGRA próbowali wyjaśniać sytuację, m.in. publikując artykuły wyjaśniające sposób finansowania organizacji i powiązania z różnymi osobami i instytucjami [6]. Dyskusja toczyła się również na Twitterze przy użyciu hashtagu #digra, jakkolwiek aż do konferencji w Lüneburgu wzajemne kontakty obu środowisk były sporadyczne.

5. Ogólny przebieg relacji z konferencji DiGRA 2015

W trakcie konferencji (włączając w to 13 maja, kiedy konferencja jeszcze się nie rozpoczęła, ale wielu jej uczestników przyjechało już do Lüneburga) napisano 2343 tweety oznaczone hashtagami #digra15 lub #digra2015. Aktywność uczestników relacji w poszczególne dni została przedstawiona w tabeli 1.

Organizatorzy nie zaproponowali żadnego oficjalnego hashtagu konferencji, a więc uczestnicy zainteresowani prowadzeniem relacji musieli samodzielnie zdecydować, jak oznaczyć swoje posty, by inni mogli je odnaleźć. Równolegle powstały dwa hashtagi, zawierające akronim nazwy organizacji oraz rok, w którym odbywała się konferencja: pełny, lub w postaci dwóch ostatnich liczb. Hashtag #digra2015 od początku cieszył się większym powodzeniem – użyto go w 2262 tweetach. Wariant #digra15 używany był 13 i 14 maja, a potem zanikł; łącznie użyto go 106 razy. 25 tweetów było oznaczonych obydwojoma tagami, występowały one głównie 14 maja, gdy uczestnicy zorientowali się, że istnieje takie podwójne nazewnictwo, i dyskutowali nad tym, który hashtag używać dalej, a także korzystali z obu, by zwiększyć szanse dotarcia przekazu do wszystkich zainteresowanych.

Tabela 1. Liczba tweetów oznaczonych tagami #digra2015 lub #digra15 w poszczególne dni; oprac własne

Data	13 maja	14 maja	15 maja	16 maja	17 maja	18 maja
Liczba tweetów	31	391	613	818	485	4

Oba hashtagi pojawiały się w wersji pisanej małymi literami (#digra2015) lub kombinacją małych i wielkich (#DiGRA2015), ale ponieważ wyszukiwarka Twittera nie rozróżnia wielkości znaków, ta różnica w pisowni nie miała znaczenia i nie doprowadziła do konkurencji między wariantami.

Relacja składa się z postów pisanych z 244 różnych kont. Na podstawie analizy treści postów oznaczonych hashtagami konferencji, a także przeglądu wcześniejszych postów (z okresu ok. tygodnia poprzedzającego konferencję) poszczególnych kont i zamieszczonych na nich krótkich notatek o autorach kont, autorka wyróżniła pięć grup uczestników relacji: uczestników konferencji (prelegentów lub uczestników biernych – zwykle nie anonimowych, podpisujących się imieniem i nazwiskiem, a niekiedy również podających afiliację), zwolenników GamerGate (często, choć nie zawsze, anonimowych), obserwatorów konferencji (naukowców, którzy nie mogli uczestniczyć w wydarzeniu osobiście, ale śledzili relację z niego – zwykle nie anonimowych), oficjalne konta instytucji współorganizujących konferencję oraz inne instytucje, które postanowiły wykorzystać tag DiGRA by zareklamować jego obserwatorom swoje inicjatywy lub usługi (były to inne ośrodki badawcze oraz jeden hotel). Poza tym tweety zamieściło również 35 kont, których przynależności do powyższych grup nie da się obecnie ustalić, ponieważ treść opublikowanych przez nie wiadomości została skasowana lub nie jest w żaden sposób związana z konferencją. Należy zwrócić uwagę, że ponieważ jedna osoba może posiadać dowolną ilość kont na Twitterze, a także ze względu na anonimowość wielu kont związanych z GamerGate, nie można łatwo ustalić ile osób faktycznie uczestniczyło w relacji, a także czy któreś z nich nie brały w niej udziału zarazem jako uczestnicy konferencji oraz zwolennicy GamerGate, posługując się więcej niż jednym kontem.

Ponieważ jednak w dyskusjach na temat GamerGate prowadzonych przed i po opisywanej konferencji członkowie DiGRA nieanonimowo wyrażali swoje przekonania zarówno na rzecz ruchu [18], jak i przeciw niemu, można z pewną dozą zaufania założyć, że i podczas samej relacji korzystaliby przede wszystkim z nieanonimowych kont, a grupa kont nazwanych na potrzeby badania "zwolennikami GamerGate" raczej nie zawiera kont należących do uczestników konferencji. Liczebność wyróżnionych grup ilustruje tabela 2.

W dniu poprzedzającym konferencję i pierwszym dniu konferencji dominowały treści związane z informowaniem o przyjeździe do Lüneburga, wzajemne powitania, zaproszenia (np. do określonej restauracji czy pubu), wyrażanie radości z nadchodzącego wydarzenia (przez uczestników) i żalu z nieobecności na nim (przez obserwatorów). Od pierwszego do ostatniego dnia konferencji publikowane były treści organizacyjne i promocyjne (w której sali i o jakiej porze odbędzie się dany panel) oraz merytoryczne, to jest streszczenia najważniejszych punktów poszczególnych wystąpień, cytaty z prelekcji i dyskusji, opinie o prezentowanych badaniach i toczonych debatach. Autorzy takich tweetów często oznaczali w wiadomościach konta uczestników prelekcji i aktywnych dyskutantów, zachęcając ich do nawiązania dalszego dialogu i ułatwiając obserwatorom relacji zorientowanie się, kto jest autorem cytowanych wypowiedzi. Uczestnicy konferencji byli aktywni przede wszystkim w ciągu dnia, natomiast wieczorem i nocą sporadycznie pojawiały się tweety informujące o trwających spotkaniach towarzyskich.

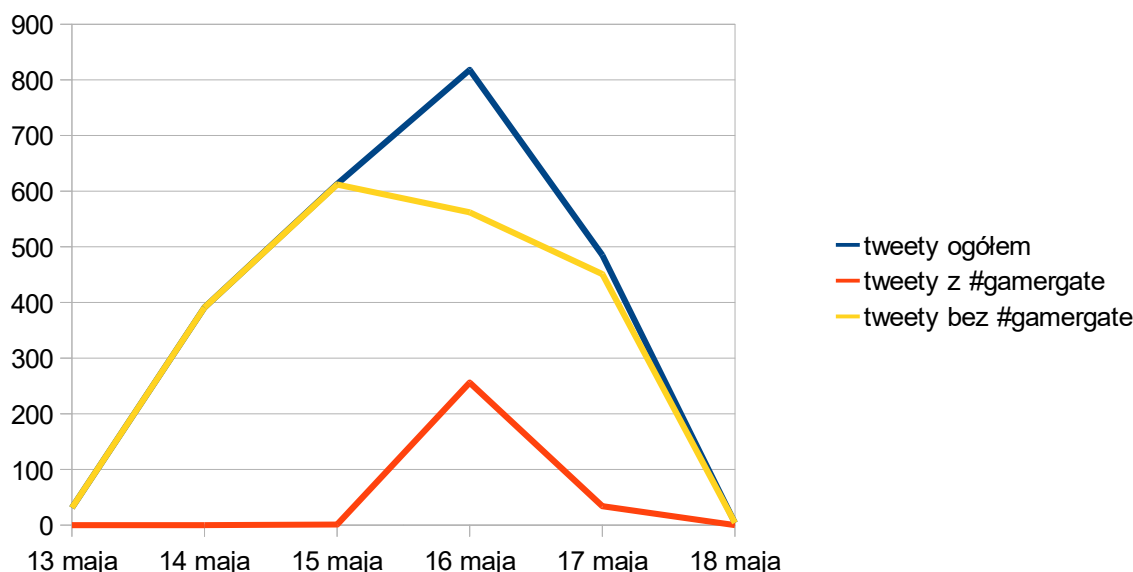
Opisana powyżej aktywność stanowiła większą część całej relacji z DiGRA2015. Przedstawiona wcześniej Tabela 1 może sugerować, że uczestnicy konferencji najintensywniej tweetowali 16 maja, nie jest to jednak do końca prawdą.

Tabela 2: Liczebność grup uczestników relacji; oprac. własne

Grupa	Uczestnicy konferencji	Zwolennicy GamerGate	Obserwatorzy konferencji	Organizatorzy (instytucje)	Reklamy
Liczba użytkowników	104	86	12	3	4

W 16 maja relacją z konferencji zainteresowały się osoby związane z GamerGate i zaczęły tweetować z użyciem tagu #digra2015 oraz komentować dotychczas opublikowane posty (zwykle bez użycia tagu), a niektórzy uczestnicy konferencji zaczęli im

odpowiadać (niekiedy również korzystając z hashtagu #GamerGate). Liczebność tweetów zawierających i niezawierających hashtag #GamerGate przedstawia poniższy wykres.

Wykres 1: Obecność tweetów z hashtagiem #GamerGate w relacji z DiGRA 2015; oprac. własne

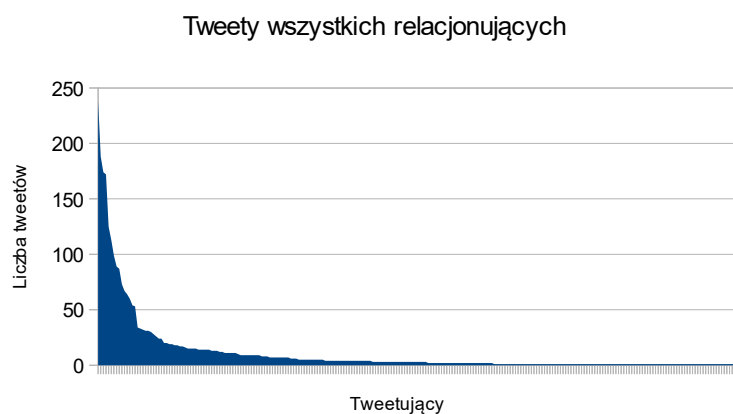
Jak widać kumulacja niezwiązanych z GamerGate przypadła na 15 maja, potem natomiast aktywność dyskusji związanej bezpośrednio z konferencją nieco stopniowo malała. Co interesujące, uczestnicy konferencji i GamerGaterzy byli aktywni naprzemiennie: czytelnik śledzący posty publikowane pod tagiem #digra2015 z łatwością zauważył, że tweety obu grup publikowane są w innych porach. Uczestnicy DiGRA tweetowali (z punktu widzenia czytelnika europejskiego) w dzień, natomiast hashtag #GamerGate był aktywny przede wszystkim nocą. Przyczyną tego ciekawego zjawiska jest odmienna lokalizacja członków obu grup – konferencja odbywała się w Niemczech, natomiast większość GamerGaterów tweetowała ze Stanów Zjednoczonych, gdzie przedstawiciele tego ruchu są najliczniejsi. Ta sytuacja przyczyniła się do postrzegania przez uczestników konferencji treści publikowanych przez GamerGaterów jako dominu-

jących nad dyskusją, mimo że posty opatrzone hashtagiem #GamerGate nie stanowiły w żaden dzień nawet połowy relacji. Jednak po nocy z 16 na 17 maja po wyszukaniu hashtagu #digra2015 nie zobaczyli swoich tweetów z poprzedniego dnia, lecz wiadomości związane z #GamerGate, mające – jak zostanie wskazane dalej – treść w niewielkim stopniu dotyczącą tematów poruszanych na konferencji. Publikacja postów związanych z GamerGate nie trwała zbyt długo, co może mieć związek z tym, że część uczestników dyskusji szybko zdecydowała się na włączenie skryptu GGAutoBlocker, który odfiltrowywał większość wiadomości z tagiem #GamerGate, i nie reagowała na publikowane przez GamerGaterów wiadomości, co znowu – jak się wydaje – zniechęciło tych ostatnich do udzielania się w relacji.

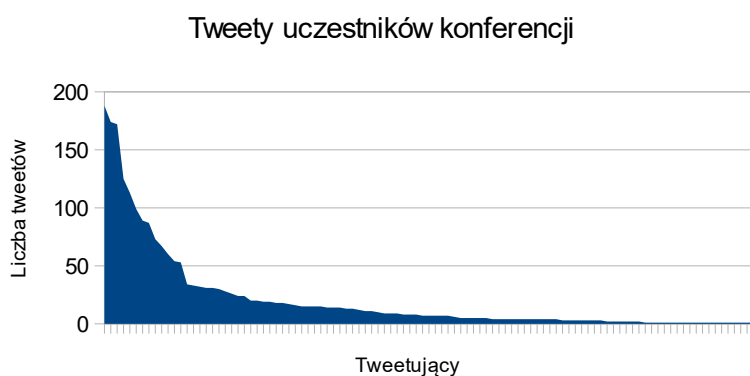
Live-tweeting jako narzędzie komunikacji naukowej...

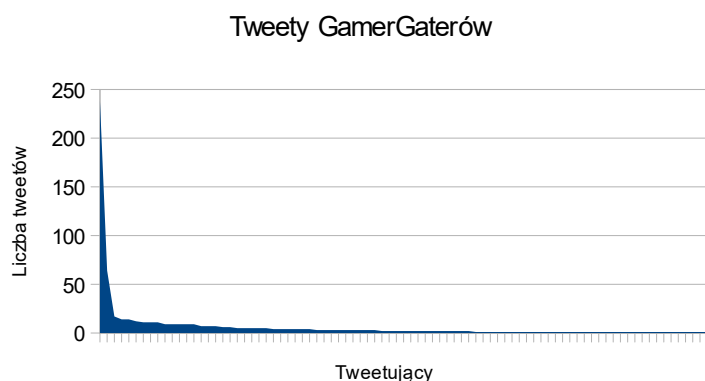
Rys. 1. „Piotr Sterczewski: lol@ gammergutters spamowali tag kiedy cała konferencja imprezowała. ludzie, ustawcie sobie budzik albo coś #digra15”; źródło: Twitter.com

Wykres 2: Liczba tweetów wszystkich uczestników relacji; oprac. własne

Wykres 3: Liczba tweetów napisanych przez uczestników konferencji; oprac. własne

Wykres 4: Liczba tweetów napisanych przez GamerGaterów; oprac. własne

Wśród uczestników relacji występowały znaczne różnice w liczbie publikowanych tweetów. Dziesięciu najaktywniejszych tweetujących opublikowało 54,6% wiadomości składających się na całość relacji. Najwięcej wiadomości pod tagami konferencji opublikował użytkownik związany z #GamerGate – było to 238 tweetów, czyli 10,10% relacji. Jednak w grupie dziesięciu najaktywniejszych użytkowników tagów #digra2015 i #digra15 był to jedyny GamerGater – pozostałe dziewięć osób to uczestnicy konferencji. Udzielający się w relacji uczestnicy konferencji publikowali od kilku do kilkudziesięciu tweetów. Większość GamerGaterów opublikowała po kilka wiadomości, natomiast obserwatorzy i przedstawiciele pozostałych grup – zwykle po jednym tweecie.

5.1. Analiza tematyczna tweetów uczestników konferencji

Jako obserwator relacji z konferencji autorka w pewnym stopniu odczuła zjawisko, o którym pisano w artykułach poświęconych live-tweetingowi: osobie postronnej nie tak łatwo wywnioskować, o czym właściwie mówiono na poszczególnych panelach. Być może na mniejszej konferencji, gdzie równolegle trwa najwyżej jeden czy dwa panele, a relacjonujących jest niewielu, zadanie jest prostsze. Jednak kiedy co chwila otrzymuje się wiadomości od kilkunastu osób, dotyczące prelekcji odbywających się w ramach kilku różnych paneli, a w dodatku niektórzy tweetują o danym

wystąpieniu w jego trakcie, inni – jakiś czas po jego zakończeniu, nie wszyscy podają tytuły referatów i ich autorów... Krótko mówiąc: łatwo stracić orientację.

Live-tweeting z pewnością sprzyja jednak komunikacji między uczestnikami. Pod cytatami pojawiały się polemiki, a częściej: zwięzłe pochwały lub krytyki. Osobom, które wyraziły zainteresowanie jakimś tematem, polecano kolejne panele. Opublikowano wiele zdjęć slajdów z prezentacji – jest to wygodniejszy sposób na utrwalenie interesujących treści niż przepisywanie cytatów ze słuchu. Wydaje się, że część postów mogła mieć charakter bardziej zbliżony do notatki z wykładu, niż wypowiedzi mającej na celu wywołanie dyskusji. Być może należałoby więc raczej mówić o live-tweetingu jako narzędziu personal information management niż komunikacji naukowej – tu jednak trzeba by spytać twórców tweetów o ich motywacje.

Bardzo widoczna była organizacyjno-towarzyska funkcja live-tweetingu. Osoby, które nie mogły na podstawie dostarczonego programu znaleźć sali, w której znajdował się panel, kierowano czasem we właściwe miejsce. Informowano i pozytywnie wyrażano się o wydzielonym w uczelnianej kafeterii miejscu dla uczestników konferencji. Umawiano się na udział w kolejnych konferencjach lub szukano osób, z którymi wspólnie można będzie wrócić z Lüneburgu samolotem czy pociągiem, polecano restauracje i hotele.

Rys. 2. „Xavier Ho: #digra2015 3 dzień zakończony. Bawcie się dobrze na dyskotecce! Do jutra.”;

źródło: Twitter.com

Obserwator może z takiej dyskusji wyciągnąć trochę przydatnych informacji. Krótki cytat z prelekcji, powiązany z osobą autora, może zaciekać i zachęcić do poszukania już w trakcie konferencji abstraktu wystąpienia oraz dotychczasowych publikacji autora. Na zdjęciach slajdów pojawiają się też niekiedy slajdy z bibliografią, mogące stanowić odniesienie przy szukaniu interesujących materiałów. Można również dowiedzieć się o tym, gdzie autorzy przydatnych tekstów planują wybrać się na kolejną konferencję lub w ogóle dowiedzieć się o nie ogłoszonych jeszcze oficjalnie wydarzeniach z dziedziny. Na podstawie tweetów da się wychwycić ogólne trendy: często pojawiające się tytuły omawianych gier, powtarzające się pojęcia, odwołania do innych autorów – jednak temu celowi lepiej służy chyba lektura abstraktów opublikowanych na stronie internetowej konferencji. Jeśli organizator nie zamieścił w internecie jakiejś formy książki abstraktów – wówczas rzeczywiście live-tweeting może uzupełnić ten brak. W przypadku DiGRA abstrakty były dostępne w trakcie konferencji, jednak – jak wskazywali jej uczestnicy – format, w jakim je wydano, utrudniał wygodne korzystanie z informatora, a na dodatek publikacja była niekompletna.

Zarówno uczestnicy, jak i obserwatorzy zwracali się do organizatorów z pytaniem o to, kiedy opublikowane zostaną artykuły pokonferencyjne i czy dostępna będzie relacja wideo. Sugeruje to z jednej strony, że live-tweeting nie dostarcza dostatecznie dokładnej informacji o treści wystąpień (co – ze względu na krótką formę – nie dziwi), ale dobrze nadaje się do przekazywania organizatorom próśb o określone typy materiałów. Z pewnością dla organizatorów DiGRA, ale też innych konferencji, bardzo przydatne będą uwagi techniczne zgłoszone przez użytkowników, a zwłaszcza doświadczenie związane z początkowym brakiem jednego hashtagu i wywołanym przez to zamieszaniem.

Promocyjna rola live-tweetingu była dobrze widoczna podczas DiGRA: wiele osób umawiało się na udział w kolejnych konferencjach. Wydaje się, że śledzenie relacji z konferencji dziedzinowych i podsuwanie ich uczestnikom informacji o zbliżających się wydarzeniach, w momencie, w którym są szczególnie zainteresowani znalezieniem sposobu na podtrzymanie kontaktu, jest potencjalnie skuteczną taktyką.

Rys. 3. „Faltin Karlsen: Przychodźcie na nasz panel o uzależnieniu od gier. Mam na myśli „uzależnienie”! Jesteśmy w HS1, teraz :-) #DiGRA2015”; źródło: Twitter.com

Pozytywne opinie o konferencji – a takie dominują w wypowiedziach uczestników DiGRA – mogą także stanowić zachętę dla czytelników relacji do tego, by wziąć udział w kolejnej edycji. Należy jednak zwrócić uwagę, że tweety publikowane przez uczestników konferencji nie miały zbyt dużego zasięgu, osobami lubiącymi je, re-tweetującymi i komentującymi byli przede wszystkim inni prelegenci, ewentualnie ich znajomi, którzy obserwowali relację. O ile więc organizatorzy nie spróbują dodatkowo upowszechnić wiedzy o istnieniu relacji, dotrze ona głównie do osób już zainteresowanych tematem.

5.2. Analiza tematyczna tweetów zwolenników GamerGate

Hashtag #GamerGate pierwszy raz użyty przez jednego ze GamerGaterów, który 16 maja zaobserwował jego rosnącą popularność. Jednak później większość wypowiadających się w relacji GamerGaterów twierdziła, że tym, co zmotywowało ich do napisania tweeta z hashtagiem #digra2015, była wypowiedź Brendana Keogha, jednego z uczestników konferencji, zachęcającego pozostałych do używania GGAutoBlockera, by uchronić się przed spamskimi w jego opinii tweetami GamerGaterów, które pojawiały się pod hashtagiem #digra.

W reakcji na mnożące się tweety GamerGaterów, część uczestników DiGRA zaczęła kpić, że natrafienie na relację z konferencji zajęło zwolennikom tego ruchu aż trzy dni. Ci odpowiadali, że obserwowali hashtag wydarzenia już od jakiegoś czasu, ale to właśnie tweet Keogha o używaniu blokującego skryptu zachęcił ich do zabrania głosu w dyskusji. Tłumaczyli również, że nie był to żaden zaplanowany atak, tylko spontaniczne działanie osób urażonych postawą DiGRA i próbami cenzurowania dyskusji.

Właściwie we wszystkich wiadomościach publikowanych przez GamerGaterów widać co najmniej sceptyczny, a niekiedy jawnie wrogi stosunek do DiGRA i uczestników konferencji. Początkowa fala tweetów składała się głównie z licznych obrażek z ironicznymi podpisami, nieodnoszącymi się bezpośrednio do jakichkolwiek treści opublikowanych do tego momentu przez uczestników konferencji, i przypuszczalnie miała na celu utrudnienie czytania relacji z DiGRA. Takie treści publikowane były z wspomnianego wcześniej najaktywniejszego konta; późniejsza analiza publikowanych na nim treści niezwiązanych z DiGRA wskazała, że jego użytkownik często w podobny sposób „zalewał” niezwiązanymi z tematem tweetami inne hashtagi, uznane przez GamerGate za związane z nieprzychylnymi im inicjatywami.

Live-tweeting jako narzędzie komunikacji naukowej...

Rys. 4. „Qu qu: Teraz większość graczy będzie niestety widziało DiGRA przez pryzmat Keogha, o ile nie przebijecie się [z innym przekazem]. :/” „Brendan Keogh: Właściwie to gg spamowali hashtag, a dopiero potem zasugerowałem ludziom używanie blockbota, ale twoja wersja to ciekawa historyjka”; źródło: Twitter.com

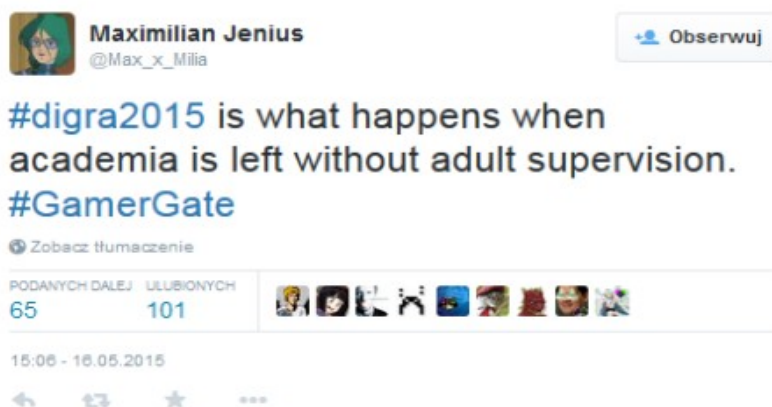
Rys. 5. „Kulturen Z: Zauważyłem [relację] we czwartek, chciałem zarchiwizować tweety, które wskazywały na ideologów gender w DiGRA. Nie odzywałem się.”; źródło: Twitter.com

Drugą kategorię treści publikowanych przez GamerGaterów stanowiły oskarżenia kierowane przeciwko DiGRA. Z tych tweetów wyłania się obraz tej organizacji widzianej oczyma sympatyków GamerGate. Jest więc DiGRA agresorem, uderzającym w środowisko graczy i chcącym zniszczyć gry, zmuszając producentów, by tworzyli pod jej dyktando i zatrudniali pracowników według ustalonych przez nią kryteriów. DiGRA walczy z wolnością wypowiedzi: tak na Twitterze (zachęcając do używania blokującego skryptu), jak i na samej konferencji i w wydawanych tekstach (pozwalając na publikację treści związanych z feminizmem i gender studies, tudzież postulującymi konieczność przemian w środowisku graczy lub publikacji bardziej zdywersyfikowanych gier [6]). DiGRA posługuje się hermetycznym słownictwem, zajmuje się tematami, które nie mają praktycznego zastosowania, publikowane przez jej członków badania są wadliwie skonstruowane i stronnicze. Część z tych oskarżeń pozbawiona była dodatkowej

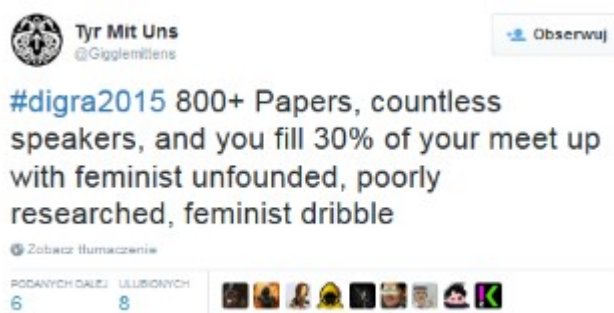
argumentacji. Inne odnosiły się do opublikowanych przed konferencją artykułów i wypowiedzi członków DiGRA, przytaczanych w formie pojedynczych zdań, którym rzadko towarzyszyły odnośniki do pełnego tekstu. Powodem do oskarżeń był też temat omawianej konferencji, a dokładniej występujące w nim pojęcie diversity, czyli różnorodności, używane często w kontekście przeciwdziałania wykluczeniu mniejszości lub grup dyskryminowanych z przestrzeni publicznej (od obecności w tekstach kultury, po udział w polityce, nauce i biznesie). Re-tweetowano również jako ilustrację do zarzutu o hermetyczności języka i nieprzydatności poruszanej tematyki wybrane wiadomości opublikowane przez uczestników konferencji. Im także brakowało kontekstu w postaci odniesienia do pełnej treści wypowiedzi, jednak w tym przypadku było to bardziej zrozumiałe – w trakcie trwania konferencji dostępne były tylko abstrakty referatów i program konferencji.

Rys. 6. „Kulturen Z: Akademia zaatakowała nas pierwsza. «Koniec z graczami», pamiętasz?»; źródło: Twitter.com

Rys. 7. „Maximilian Jenius: #digra2015 to przykład na to, co dzieje się, gdy zostawić akademię bez opieki dorosłych.”; źródło: Twitter.com

Rys. 8. „Tyr Mit Uns: #digra2015 800+ artykułów, niezliczeni mówcy, i wypełniacie 30% waszego spotkania feministycznymi bezpodstawnymi, słabo przebadanymi, feministycznymi wycieczkami”; źródło: Twitter.com

Rys. 9. „Okomi: Jesteśmy tu tylko po to, by ucywilizować tych napastliwych dzikusów... To znaczy, żeby «badać» kulturę graczy ~#digra2015”; źródło: Twitter.com

Prócz tego często pojawiały się posty wyrażające dumę z udanego zablokowania relacji (zwykle przy okazji pojawiała się również lista innych przejętych przez GamerGate hashtagów) oraz tweety parodiujące wypowiedzi uczestników konferencji. Wśród wyrażanych motywacji często pojawiała się chęć utrudnienia pracy naukowcom i ośmieszenia ich, ale też bardzo interesujący motyw walki z kolonizacją, jaką badacze spod znaku game studies mają prowadzić wśród graczy. GamerGaterzy kreowali obraz swojego ruchu jako głosu wszystkich graczy, któremu udało się przebić przez dyskurs narzucony przez akademię. Przejawiali też irytację, że uczestnicy konferencji nie chcą z nimi podjąć poważniejszej dyskusji. Z drugiej strony równolegle

niektórzy zwolennicy GamerGate swoje działania prowadzone w relacji z DiGRA określali jako shitposting – co stanowi chyba dość trafny i szczerzy opis choćby tej części ich wkładu w wątek, jaki stanowiła na przykład seria zdjęć przedstawiających wymiotowanie. Te dwie skrajne postawy można tłumaczyć dwojako. Działania GamerGaterów były w przypadku włączenia się w live-tweeting z DiGRA spontaniczne i nieskoordynowane, uczestniczyło w nich wiele osób, najwyraźniej przejawiających dość odmienne motywacje. Możliwe też, że GamerGaterzy, co się często im zarzuca, uznali, że cel uświęca środki, więc w szczytnej walce o etykę i możliwość samookreślenia wszystkie chwytły są dozwolone.

Live-tweeting jako narzędzie komunikacji naukowej...

Dyskusja odnośnie konferencji czy ogólniej badań prowadzonych w ramach game studies pojawiła się rzadko. Na większość tweetów uczestnicy konferencji nie odpowiadali wcale, czego powodem mogło być zarówno stosowanie skryptu blokującego, jak i obraźliwy charakter części wiadomości. Niekiedy jednak udawało się nawiązać rozmowę: zwykle takie przypadki dotyczyły re-tweetów – ich pierwotni autorzy chcieli wyjaśnić kontekst poszczególnych wypowiedzi. Czasami w takich sytuacjach GamerGaterzy prosili o podanie odnośników do pełnych materiałów oraz dopytywali o zasady działania organizacji: procedurę przyjmowania artykułów do czasopisma i na konferencję, możliwość zgłaszania tekstów niezgadających się ze stanowiskiem gender studies itd. Obie strony starały się również tłumaczyć swoje poglądy i mo-

tywacje związane z przystąpieniem do dyskusji, a także raczej wrogim nastawieniem do drugiej strony. Uczestnicy konferencji tłumaczyli, że nie chcą zawłaszczyć ani zniszczyć kultury związanej z grami komputerowymi, ale też nie zgadzają się z opinią, że GamerGate można uznać za reprezentanta poglądów wszystkich graczy. Pojawiały się też z ich strony opinie, że relację z konferencji tworzą przede wszystkim dla własnego środowiska, stąd też hermetyczny język i chęć odcięcia się od zalewu niezwiązanych z tematem konferencji treści. Badacze próbowali również przekonać rozmówców, że przeceniają oni wpływ środowiska naukowego na rynek produkcji gier. Mimo wszystko te wymiany zdań w większości wypadków kończyły się kłótnią lub „zgodą na niezgodę”.

Rys. 10. „Qu qu: Byłem w stanie z łatwością znaleźć twój tweet o blockerze, ze względu na BTAK spamu w tagu.” „Joe Baxter-Webb: Było kilka tuzinów tweetów GG około 9-11 czasu uniwersalnego, ale ucichły kiedy ze sobą rozmawialiśmy.” „Qu qu: Powtarzam, gdy nasze doświadczenia są tak odmienne, ciężko będzie się dogadać. Musimy zgodzić się mieć odmienne zdanie.”; źródło: Twitter.com

Ilustracja 11. „Piotr Sterczewski: Oczywiście, ale sądzę też, że konferencja to narzędzie wewnętrznej komunikacji między badaczami.”; źródło: Twitter.com

6. Dalsze losy hashtagu oraz uwagi na przyszłość

Pomimo dość burzliwych losów relacji z DiGRA 2015, większość jej uczestników wydawała się zadowolona. Osoby, które odwiedziły konferencję, wyrażały się o niej pozytywnie i wymieniały się ze słabnącym stopniowo zaangażowaniem uwagami o jej treści. GamerGaterzy cieszyli się z owocnego zakłócenia obrad. Po zakończeniu konferencji hashtag był nadal używany przez obie grupy, choć już raczej sporadycznie (w przeciwieństwie do tagu #digra, poświęconego ogólnej działalności organizacji). GamerGaterzy oznaczali nim od czasu do czasu posty skierowane przeciw DiGRA, natomiast organizatorzy konferencji publikowali pod nim odnośniki do zamieszczanych w Internecie materiałów pokonferencyjnych: artykułów oraz nagrań wideo z prelekcji. Obie grupy zaczęły już używać tagu #digra2016, poświęconego kolejnej edycji wydarzenia.

W swoim poradniku dla badaczy rozpoczynających przygodę z live-tweetingiem Bik i Goldstein piszą o lęku przed przekazaniem błędnych informacji, powstrzymującym naukowców przed udzielaniem się w mediach społecznościowych [3]. Autorzy uspokajają, że sprawa wygląda dokładnie tak samo, jak z w przypadku podania błędnej informacji podczas zwykłego wykładu – wystarczy później przekazać słuchaczom skorygowaną wersję. Jak pokazuje przykład starcia DiGRA kontra GamerGate, lęk przed rozpowszechnieniem zniekształconych informacji jest jak najbardziej racjonalny. Wiele z oskarżeń kierowanych w stronę organizacji badawczej miało zasięg znacznie większy, niż sama relacja z konferencji (zob.: Rys. 7). Można się spodziewać, że duże grono dowie się o istnieniu DiGRA właśnie z takich tweetów, zaś ewentualne sprostowania mogą nie wyjść poza środowisko naukowców. Z drugiej strony Twitter nie jest bynajmniej pierwszym medium, w którym przekazywane są zniekształcone wyniki badań naukowych.

Należy tu zwrócić uwagę na rolę hashtagów w rozpowszechnianiu się informacji o trwającej relacji. Istnienie tagu #digra2015 było znane w wąskim

gronie użytkowników Twittera: wśród uczestników i organizatorów konferencji oraz w niewielkiej grupie sympatyków ruchu GamerGate. Jedynie te posty, które były oznaczone hashtagiem #GamerGate, użytkowanym przez znacznie większą społeczność, rozpowszechniły się szeroko. Jakkolwiek w tym przypadku było to zdarzenie niekorzystne z punktu widzenia członków DiGRA, to wskazuje, że umiejętne użycie popularnych tagów może przyczynić się do ściągnięcia nowych obserwatorów do relacji. Rzecz jasna nie da się tego zastosować do każdej tematyki badań, ale przed rozpoczęciem tweetowania warto zorientować się, czy funkcjonują jakieś popularne hashtagi poświęcone tematowi powiązanym z treścią konferencji, panelu lub pojedynczego wystąpienia, o którym chcemy pisać.

Publikowane w trakcie konferencji cytaty okazały się – przynajmniej z punktu widzenia autorki badania – niezbyt czytelne dla pozytywnie nastawionego postronnego obserwatora, a tempo napływu nowych wiadomości oraz równoczesne informowanie o prelekcjach z różnych paneli czyniło przekaz jeszcze mętniejszym. Niemniej niektóre z tweetów zachęciły autorkę, a także innych obserwatorów relacji do poszukiwania i pytania o inne materiały autorstwa poszczególnych prelegentów. Organizatorzy konferencji, zainteresowani nowymi formami promocji wydarzenia wśród nieobecnych na nim naukowców oraz osób spoza środowiska akademickiego, mogą pomyśleć o łączeniu live-tweetingu z relacją wideo na żywo – co pozwoli z jednej strony dostarczyć pełniejszy obraz wydarzeń, a z drugiej – skorzystać z potencjału Twittera do szybkiego i rozległego rozpowszechniania informacji.

Organizatorzy DiGRA byli mało aktywni na Twitterze i nie angażowali się w spór z GamerGate, ani w relację w ogóle. Nie jest to ich obowiązkiem, jednak brak wyznaczenia oficjalnego hashtagu spotkał się z wyraźną krytyką uczestników. Konfrontacji z GamerGate można się było spodziewać, zważywszy na wcześniejsze kontakty obu inicjatyw. Trudno powiedzieć, czy dało się w ogóle zapobiec takiemu obrotowi spraw. Całe zajście zachęca jed-

nak do zadawania pytań. Jak reagować na pojawienie się negatywnie nastawionych odbiorców? Czy naukowcom wolno odcinać się od krytykujących ich środowisk za pośrednictwem skryptów ograniczających widoczność części dyskusji? Jak radzić sobie ze spamem, a jak – z rozpowszechnianiem się zniekształconej wiedzy? Czy w ogóle można obarczać odpowiedzialnością za zapobieganie podobnym sytuacjom – ich ofiary?

Z pewnością nie należy zniechęcać się do live-tweetingu jako narzędzia komunikacji – wiele badań pokazuje jego skuteczność w popularyzacji wyników badań [5, 12, 17, 20, 27, 28, 31, 35, 36, 37], a takie konfrontacje jak opisana powyżej nie zdarzają się często. Nawet w tym przypadku uczestnicy konferencji zdawali się zadowoleni z możliwości szybkiej wymiany informacji, zarówno o samych badaniach, jak i o planowanych wydarzeniach, ośrodkach badawczych i sobie nawzajem. Losy hashtagów #digra2015 i #digra15 pokazują jednak, że choć Twitter zachęca do spontaniczności, należy przed rozpoczęciem tworzenia relacji przemyśleć, do kogo chce się ją kierować, a także – kto jeszcze może przypadkiem lub celowo stać się jej odbiorcą.

Środowisko naukowe może spróbować poszukać odpowiedzi w doświadczeniach specjalistów od promocji w mediach społecznościowych, którzy nieco częściej muszą mierzyć się ze zbyt szybko rozpowszechniającymi się negatywnymi opiniami lub zniekształconymi informacjami. Można też zwrócić się w innym kierunku – na przykład antropologii kulturowej i socjologii, których badania spotykały się niejednokrotnie z krytyką badanych środowisk. Live-tweeting pozostaje interesującym zjawiskiem – zarówno jako narzędzie komunikacji, jak i obiekt dalszych rozważań naukowych.

Literatura cytowana

- [1] Aarseth E.: *Meta-Game Studies*. „Game Studies” 2015 Vol 15 Issue 1.
- [2] Babik W., Sikorska M.: *Blogi naukowe narzędziem upowszechniania informacji i wiedzy*. W: *Człowiek, media, edukacja*. Pod red. J. Morbitzera i E. Musiał. Kraków 2013.
- [3] Bik H. M., Goldstein M. C.: *An Introduction to Social Media for Scientists*. „Plos Biology” 2013 vol 11, iss 4.
- [4] Bonetta L.: *Should You Be Tweeting?* „Cell” 2009 139.
- [5] Bruns A., Stieglitz S.: *Towards More Systematic Twitter Analysis: Metrics for Tweeting Activities*. „International Journal of Social Research Methodology” 2012 16(2), s. 91-108.
- [6] Chess S., Shaw A.: *A Conspiracy of Fishes, or, How We Learned to Stop Worrying About #GamerGate and Embrace the Hegemonic Masculinity*. „Journal of Broadcasting & Electronic Media” 2015 59(1), s. 208-220.
- [7] Cisek S., Sapa R.: *Komunikacja naukowa w Internecie – mity i rzeczywistość*. W: *Preprint 2006* [online] http://www.staff.amu.edu.pl/~uamzpoip/seminarium_mgr/sem_m_JWP/cisek_sapa_2006.pdf. Dostęp: 10.08.2015.
- [8] Crawford G.: *Video Gamers*. New York 2014.
- [9] Dockterman E.: *What Is #GamerGate and Why Are Women Being Threatened About Video Games?*. „Time” 2014 [online] <http://time.com/3510381/gamergate-faq/>. Dostęp: 10.08.2015
- [10] Ebner M. i in.: *Getting Granular on Twitter: Tweets from a Conference and Their Limited Usefulness for Non-participants*. „Key Competencies in the Knowledge Society” 2010 vol 324, s. 102-113.
- [11] Ekins S., Perlstein E. O.: *Ten Simple Rules of Live Tweeting at Scientific Conferences*. „Plos: Computational Biology” 2014 10(8).
- [12] Eysenbach, G.: *Can Tweets Predict Citations? Metrics of Social Impact Based on Twitter and Correlation with Traditional Metrics of Scientific Impact*. „Journal of Medical Internet Research” 2011 Vol 13, No 4.
- [13] *GamerGate*. [online] <https://wiki.gamergate.me/index.php?title=GamerGate> Dostęp: 10.08.2015

- [14] Heron M. J., Belford P., Goker A.: *Sexism in the Circuitry: Female Participation in Male-Dominated Popular Computer Culture*. „SIGCAS Computers & Society” 2014 Vol. 44, No. 4.
- [15] Hurd J. M.: *Scientific Communication: New Roles and New Players*. „Science & Technology Libraries” 2004 Vol 25, Issue 1-2, s. 5-22.
- [16] Kamiński P.: *Feminizm, mizoginia, groźby i gry wideo. O co chodzi w Gamergate?* „Polygamia” 2014 [online] http://polygamia.pl/Polygamia/1,96455,16822176,Feminizm_grozby_i_gry_wideo_O_co_chodzi_w_Gamergate_.html?bo=1 Dostęp: 10.08.2015
- [17] Kjellberg S., Haider J., Sundin O.: *Researchers' use of social network sites: A scoping review*. "Library & Information Science Research" 2016, Vol 38, Issue 3.
- [18] Konzack L. [online] <https://twitter.com/LarsKonzack/status/555479212958945280> Dostęp: 07.011.2017
- [19] Kulczycki E.: *Blogi i serwisy naukowe. Komunikacja naukowa w kulturze konwergencji*. 2012.
- [20] McKendrick D., Cumming G. P., Lee A. J.: *Increased Use of Twitter at a Medical Conference: A Report and a Review of the Educational Opportunities*. „J Med Internet Res” 2012 14 (6).
- [21] Nahotko M.: *Komunikacja naukowa w środowisku cyfrowym. Badania, zasoby, użytkownicy*. Warszawa 2010.
- [22] Letierce J. i in.: *Understanding how Twitter is used to spread scientific messages*. 2010.
- [23] Letierce J. i in.: *Using Twitter during an Academic Conference: The #iswc2009 Use-Case*. W: *Proceedings of the Fourth International AAAI Conference on Weblogs and Social Media*. 2010.
- [24] Orselli P.: *Adrian Chmielarz Interview - #GamerGate, Vitriol, and Saying Enough is Enough*. „Nichegamer” 2014 [online] <http://nichegamer.com/2014/12/adrian-chmielarz-interview-gamergate-vitriol-and-saying-enough-is-enough/>
- [25] Quintaro P.: *Twitter MAU Were 302M For Q1, Up 18% YoY*. „Benzinga” 2015 [online] <http://www.benzinga.com/news/earnings/15/04/5452400/twitter-mau-were-302m-for-q1-up-18-yoy> Dostęp: 10.08.2015
- [26] Parra D. i in.: *Twitter in academic events: A study of temporal usage, communication, sentimental and topical patterns in 16 Computer Science conferences*. "Computer Communications" 2016 72 (B).
- [27] Priem J. Costello K.L.: *How and why scholars cite on Twitter*. "Proceedings of the Association for Information and Technology" 2010 Vol 47, Issue 1.
- [28] Rolls K. i in.: *How Health Care Professionals Use Social Media to Create Virtual Communities: An Integrative Review*. "Journal of Medical Internet Research" 2016 Vol 18, No 6.
- [29] Sanderson J. i in.: *'How could anyone have predicted that #AskJames would go horribly wrong?'* *Public relations, social media, and hashtag hijacking*. "Public Relations Review" 2015.
- [30] Shiffman D. S.: *Twitter as a tool for conservation education and outreach: what scientific conferences can do to promote live-tweeting*. „Journal of Environmental Studies and Sciences” 2012 vol. 2, iss 3.
- [31] Shuai X., Pepe A., Bollen J.: *How the Scientific Community Reacts to Newly Submitted Preprints: Article Downloads, Twitter Mentions, and Citations*. "PLOS ONE" 2012 Vol 7, Issue 11.
- [32] Sopan A. i in.: *Monitoring Academic Conferences: Real-time Visualization and Retrospective Analysis of Backchannel Conversations*. W: *Socialinformatics '12*. Proceedings of the 2012 International Conference on Social Informatics. Washington 2012.
- [33] Sterczewski P.: *Nie warto rozmawiać. Gamergate*. „Jawne Sny” 2014 [online] <http://jawnesny.pl/2014/12/nie-warto-rozmawiac-gamergate/> Dostęp: 10.08.2015

- [34] Studzińska-Jaksim P.: *Komunikacja naukowa, otwartość i współpraca na portalach społecznościowych*. W: *Otwarte zasoby wiedzy: nowe zadania uczelni i bibliotek w rozwoju komunikacji naukowej*. Kraków, Zakopane 2011.
- [35] Stukus D.R.: *Using Twitter to expand the reach and engagement of allergists*. "The Journal of Allergy and Clinical Immunology: In Practice" 2016 Vol 4 Issue 2.
- [36] Weller K., Droge E., Puschmann C.: *Citation Analysis in Twitter: Approaches for Defining and Measuring Information Flows within Tweets during Scientific Conferences*. W: *Ist Workshop on Making Sense of Microposts* 2011.
- [37] Winandy M. i in.: *Follow #eHeath2011: Measuring the Role and Effectiveness of Online and Social media in Increasing the Outreach of a Scientific Conference*. "Journal of medical Internet research" 2016 18(7).

Mgr Joanna PŁASZEWSKA – Uniwersytet Jagielloński.
Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa. Adres: 30-348 Kraków, ul. S. Łojasiewicza 4

Agnieszka MŁODZKA-STYBEL

Centralny Instytut Ochrony Pracy-Państwowy Instytut Badawczy, WARSZAWA

ZASTOSOWANIE MULTIWYSZUKIWARKI PRIMO W BIBLIOTEKACH KRAJOWYCH – PRZYKŁADY

W artykule przedstawiono wybrane przykłady zastosowań multiwyszukiwarki PRIMO w bibliotekach krajowych. Konieczność doskonalenia funkcjonalności wyszukiwania wynika zarówno z ciągłej i znaczącej rozbudowy zasobów informacyjnych, jak i z obserwowanych postaw współczesnych użytkowników informacji, wyraźnie preferujących zapytania proste z wykorzystaniem jednego okienka wyszukiwawczego.

***The use of the PRIMO discovery solution in national libraries - examples.** The paper presents selected examples of the PRIMO discovery solution applications in national libraries. The need to improve the search functionality stems both from ongoing and significant expansion of information resources, as well as with the observed behaviour of modern information users, preferring formulation of the simple search question and use the one-window way of retrieval.*

Wprowadzenie

Współczesne uwarunkowania wyszukiwania informacji w zasobach bibliotek obejmują ciągłą i znaczącą rozbudowę zasobów informacyjnych, w szczególności zasobów udostępnianych w formie elektronicznej. Rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych i ich coraz większa powszechność przyczynia się do zmian nawyków i zachowań użytkowników w środowisku informacyjnym. Obserwowane postawy czytelników potwierdzają, że

w wyszukiwaniach prowadzonych w sieci Internet najczęściej wykorzystywane jest jedno okienko wyszukiwawcze oraz wyraźnie preferowane są zapytania proste. Takie oczekiwania dotyczą także systemów informacyjnych oraz katalogów elektronicznych bibliotek.

Dostrzegana jest konieczność pilnego dostosowania się bibliotek do zachodzących zmian poprzez doskonalenie funkcjonalności wyszukiwania informacji, zgodnie ze współczesnymi preferencjami czytelników. Rosnąca popularność rozszerzania

funkcjonalności bibliotecznych systemów komputerowych obejmuje m.in. zastosowanie multiwyszukiwarki zasobów biblioteki, integrującej udostępniane zasoby informacyjne.

Komputerowy system biblioteczny ALEPH, wykorzystywany w Bibliotece CIOP-PIB, zawiera katalog elektroniczny Biblioteki, bazy bibliograficzne oraz bazę terminologiczną Tezaurus, wspomagającą wyszukiwanie informacji w zasobach systemu. Wejście do systemu jest udostępnione na stronie internetowej Biblioteki (www.ciop.pl/biblioteka). Możliwe jest także wejście bezpośrednio do systemu na stronę www.aleph.ciop.pl, a także poprzez linki do poszczególnych rekordów, udostępniane w wynikach wyszukiwania w sieci Internet. Liczba wejść do systemu ALEPH kształtuje się aktualnie na poziomie ok. 100 tys. wizyt rocznie, z wyraźną tendencją wzrostową.

W Bibliotece CIOP-PIB dostrzegane są także oczekiwania użytkowników dotyczące cech funkcjonalności systemu daleko wykraczające poza możliwości „tradycyjnego” systemu ALEPH. Obejmują one m.in. potrzebę prowadzenia wyszukiwania z wykorzystaniem jednego okienka wyszukiwawczego, a także większej przyjazności interfejsu, przejrzystej wizualizacji wyświetlanej informacji o wynikach, intuicyjności wyszukiwania oraz wielu innych coraz bardziej popularnych, praktycznych ułatwień np. podpowiedzi w wyszukiwaniu, podświetlenia frazy w wynikach, itp.

W artykule przedstawiono przykłady zastosowań wyszukiwarki Primo w bibliotekach krajowych. Przegląd rozwiązań wykorzystywanych przez inne biblioteki powinien być pomocny w rozważaniach nt. przyszłych możliwości zastosowania wyszukiwarki, rozszerzającej funkcjonalność stosowanego systemu bibliotecznego.

Rozwój narzędzi wspomagających wyszukiwanie w zasobach informacyjnych i ich zastosowań w bibliotekach

Nowoczesne narzędzia wyszukiwawcze, tzw. systemy discovery do odkrywania i selekcji zasobów

(m.in. EBSCO Discovery Service, Primo Ex Libris, Google Scholar) wykorzystywane są w światowych systemach informacyjnych. Wdrożenia wyszukiwarki Primo, produkowanej przez firmę Ex Libris dotyczą przede wszystkim bibliotek, które rozpoczynały swoją automatyzację od zastosowania komputerowego systemu bibliotecznego ALEPH. Aktualnie już ponad 2 tys. bibliotek na świecie wdrożyło tę wyszukiwarkę (Rys. 1). Wybrane cechy funkcjonalne wyszukiwarki Primo Ex Libris to m.in. [1, 4]:

- *informacji oferowana jako usługa, dane przechowywane „w chmurze” (serwery Ex Libris),*
- *jedno okienko wyszukiwawcze, wyszukiwanie intuicyjne bez konieczności przeszkolenia, sugestie dalszego wyszukiwania, zawężania, możliwość wyszukiwania zaawansowanego,*
- *scalanie wyników (np. kolejnych wydań książek, kolejnych wersji materiałów informacyjnych), z możliwością dostępu do danych szczegółowych scalonych rekordów,*
- *możliwość równoczesnego przeszukiwania katalogu oraz innych subskrybowanych zbiorów elektronicznych.*

Z wyszukiwarki Primo korzystają m.in. Uniwersytet Oksfordzki, Harvard, University College London, ETH Zurich, British Library oraz wiele innych bibliotek na świecie, wdrażając wyszukiwarkę najczęściej w powiązaniu z innymi produktami firmy Ex Libris.

Coroczne konferencje użytkowników produktów firmy Ex Libris organizowane są przez międzynarodową organizację IGeLU – International Group of Ex Libris Users. Tematyka spotkań potwierdza rozwój zastosowań narzędzi programowych dedykowanych bibliotekom. Znaczne zainteresowanie dotyczy produktów wspomagających zarządzanie zasobami bibliotek oraz wyszukiwanie informacji z wykorzystaniem wyszukiwarki fasetowej Primo [2]. Prezentowane na konferencjach IGeLU referaty obejmują zarówno wyniki badań naukowych, dotyczących systemów bibliotecznych i ich zastosowań, jak i kwestie praktyki wdrożeń oraz doświadczeń bibliotek w tym zakresie. Widoczne jest wyraźne ukierunkowanie działań na użytkownika, jego po-

Zastosowanie multiwyszukiwarki PRIMO...

trzeby i oczekiwania odnośnie systemów informacyjnych [3, 6].

Do grona bibliotek światowych wykorzystujących nowe narzędzia sukcesywnie dołączają kolejne biblioteki krajowe. Jedną z nich jest Wojskowa Akademia Techniczna (Rys. 2). Zastosowanie wyszukiwarki Primo Ex Libris w bibliotekach krajowych dotyczy przede wszystkim bibliotek wykorzystujących zintegrowany system biblioteczny ALEPH.

Przykładowe wyniki wyszukiwania uzyskane dla zapytania „Internet” ilustrują strukturę ich prezentowania dla użytkownika informacji. Przedstawione w lewym menu zestawienia wyników według przyjętych kategorii wskazują proste możliwości wyboru faset oraz zawężania listy wyników wyszukiwania. Więcej informacji na temat każdej pozycji z listy wyników można uzyskać poprzez podgląd pełnego rekordu publikacji w katalogu elektronicznym biblioteki.

Znacznym sukcesem okazało się wdrożenie wyszukiwarki w Bibliotece Politechniki Śląskiej.

Komentarze, zgłaszane przez personel Biblioteki oraz czytelników odzwierciedlały pozytywne opinie i oceny dotyczące działania wyszukiwarki (<http://aleph.pl/primo-politechnika-slaska/>), np.:

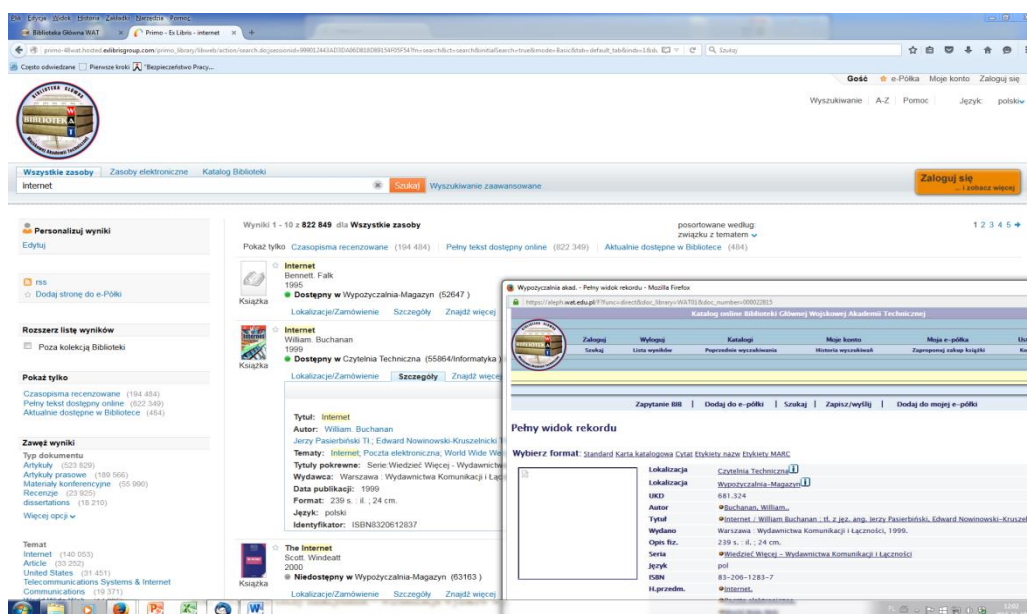
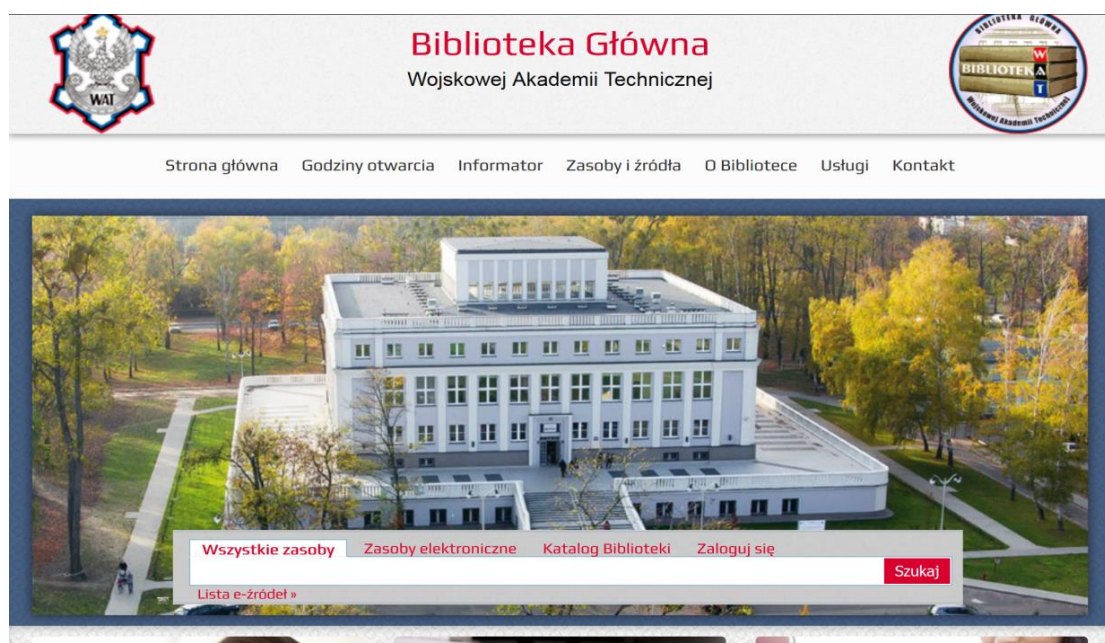
- „Rozwój w kierunku jak największego udostępniania”
- „Szybkość i standard wyszukiwania informacji”
- „Wyszukiwanie w sposób pełniejszy, szybszy, doskonalszy”
- „Uzyskanie wyników które odpowiadają zainteresowaniom”
- „Zawsze tłumaczyliśmy studentom jak wyszukiwać, skomplikowane reguły, inne dla każdej z baz, a teraz będziemy rozmawiać o wynikach”
- „Przestaną szukać a zaczną znajdować”
- „Każdy może wyszukiwać bez przygotowania, każdy student umie korzystać z Google’a”.

Rys. 1. Informacje nt. liczby użytkowników wyszukiwarki Primo na stronach internetowych firmy Ex Libris.

[Źródło: opracowanie własne na podst. <http://www.exlibrisgroup.com>]

Zastosowanie multiwyszukiwarki PRIMO...

Rys. 2. Wyszukiwarka Primo na stronach internetowych Biblioteki Głównej Wojskowej Akademii Technicznej. [Źródło: opracowanie własne na podst. <http://www.bg.wat.edu.pl/>, data dostępu 31.08.2015]

Lista bibliotek krajowych które wdrożyły wyszukiwarkę jest już coraz dłuższa, dalsze zastosowania multiwyszukiwarki Primo w bibliotekach krajowych objęły kolejne instytucje, wśród których są m.in.: Warszawski Uniwersytet Medyczny, Politechnika Warszawska, Politechnika Śląska, Aka-

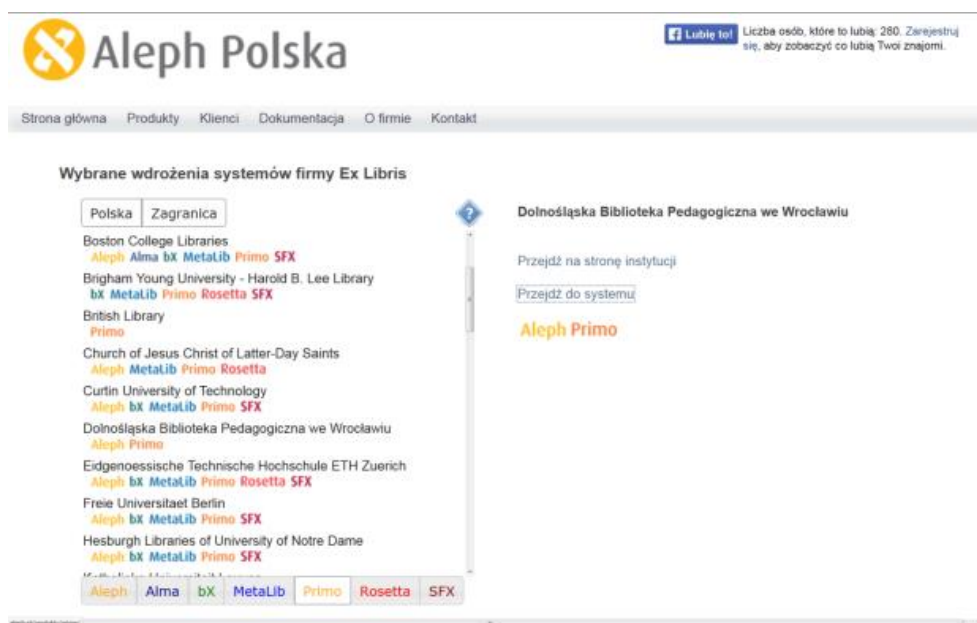
demia Morska w Szczecinie, Biblioteka Główna Uniwersytetu Opolskiego oraz Sieć bibliotek publicznych woj. Mazowieckiego.

Informacje o kolejnych wdrożeniach narzędzi programistycznych dla bibliotek publikowane są na stronach internetowych firmy Ex Libris oraz krajo-

Zastosowanie multiwyszukiwarki PRIMO...

wego dystrybutora – firmy ALEPH Polska. Przegląd informacji nt. wdrożeń wskazuje na istniejące, wciąż znaczne różnice w zakresie wdrożeń w bibliotekach krajowych oraz zagranicznych. Wdroże-

niu wyszukiwarki Primo towarzyszy najczęściej zestaw kilku innych narzędzi wspomagających prace w bibliotece oraz wykorzystanie zasobów przez czytelników (Rys. 3).

Rys. 3. Lista wdrożeń produktów firmy Ex Libris w bibliotekach
[Źródło: opracowanie własne na podst. www.aleph.pl]

Wśród narzędzi programistycznych stosowanych przez biblioteki zagranicą są m.in. [1, 5]:

- ALMA – system biblioteczny następnej generacji, funkcjonujący w technologii przechowywania danych w chmurze (ang. *cloud computing*), wspierający administrowanie zasobami udostępnianymi przez bibliotekę: tradycyjnymi, elektronicznymi (pierwotnie elektronicznymi, ang. *born digital*) oraz zdigitalizowanymi,
- bX – usługa wspierająca wybór publikacji przy wyszukiwaniu w zasobach biblioteki, na wzór rekomendacji popularnych w księgarniach internetowych i innych serwisach handlowych, opartych na statystykach wyszukiwań („Klienci, którzy kupili ten produkt, wybierali również...”). Daje to możliwość prowadzenia wyszukiwań w podobny sposób tym osobom, które przyzwyczyły się do korzystania z nowoczesnych wyszukiwarek. Serwis rekomendują-

cy bX podsuwa użytkownikowi informacje nt. artykułów, powiązanych z wyszukiwaną tematyką w oparciu o statystyki wyszukiwań innych użytkowników,

- SFX (SFX OpenURL link resolver) – łączy zasoby i usługi licencjonowane, udostępniane przez bibliotekę, zapewniając użytkownikom linki do dostępnych zasobów i serwisów, zgodnie z przyjętymi zasadami udostępniania. Narzędzie dostarcza użytkownikom kontekstowo dobrane do danych wyników wyszukiwania linki, m.in. do pełnych tekstów artykułów, do egzemplarza w katalogu bibliotecznym, do stron dostawców oraz innych źródeł i serwisów internetowych. Integracja z innymi źródłami informacji, począwszy od katalogu bibliotecznego, pomaga w optymalizowaniu wykorzystania udostępnianych zasobów.

Stopień zaawansowania wdrożeń jest jeszcze znacząco mniejszy, jednak pierwsze doświadczenia

w zakresie zastosowania innych narzędzi mają już w Polsce m.in. Biblioteka Główna Politechniki Śląskiej oraz Dolnośląska Sieć Bibliotek Pedagogicznych. Sukcesywne przenikanie nowych trendów do bibliotek krajowych oraz implementacja nowoczesnych narzędzi programowych uzależniona jest w znacznym stopniu od możliwości finansowych bibliotek, a także dostrzeganych potrzeb rozwoju oraz gotowości do wdrażania nowych produktów.

Przykłady organizacji dostępu do zasobów oraz wyszukiwania z wykorzystaniem wyszukiwarki Primo

Na stronach internetowych bibliotek krajowych, które wdrożyły już wyszukiwarkę fasetową Primo, widoczne jest wyraźnie jedno okienko wyszukiwawcze, w które bezpośrednio wpisać można zapytanie dotyczące poszukiwanych materiałów. Jest to znaczne ułatwienie dla czytelników, przyzwyczajonych do interfejsów wyszukiwarki Google oraz sklepów internetowych. Ewentualny wybór czytelnika dotyczyć może zakresu zasobów przeszukiwanych z wykorzystaniem wyszukiwarki: katalogu biblioteki, baz publikacji w wersji elektronicznej, lub całego zasobu udostępnianego przez bibliotekę.

Częstym i zrozumiałym faktem jest dodanie informacji na stronie internetowej biblioteki, że uruchomiona wyszukiwarka stanowi jeszcze rozwiązanie testowane przez bibliotekę, oraz linku dla czytelników do ewentualnego zgłaszania uwag i opinii, zadawania pytań.

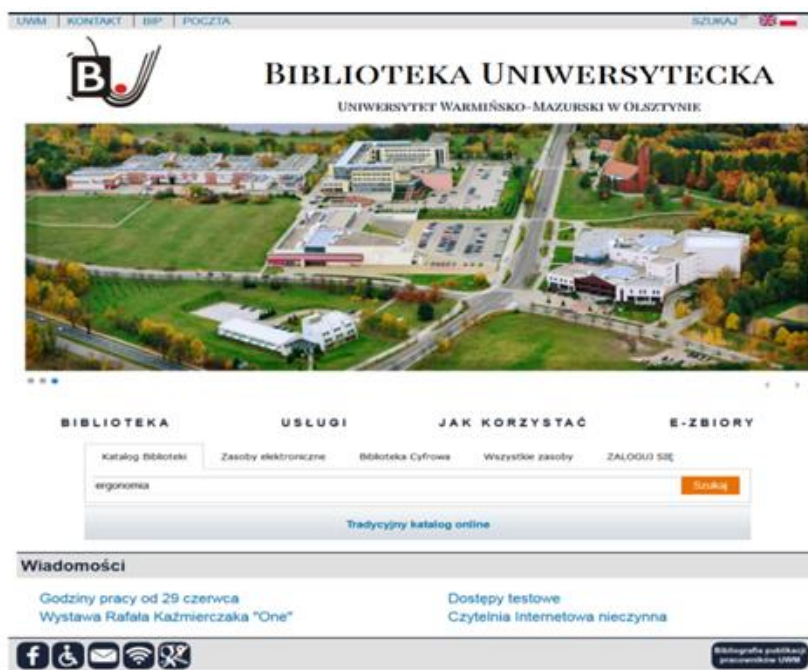
Dostęp do wyszukiwania w „tradycyjnym” katalogu, bez zastosowania wyszukiwarki fasetowej, możliwy jest zazwyczaj z tej samej strony internetowej, jako dodatkowa opcja. Jest on ważny dla czytelników, którzy wolą pozostać przy dotychczasowym sposobie wyszukiwania bezpośrednio w systemie ALEPH. Taki sposób dostępu umożliwia także porównywanie obu mechanizmów wyszukiwania oraz uzyskanych wyników. Stosowana przez biblioteki organizacja dostępu powinna zachęcić czytelników do korzystania z wyszukiwarki, przyczyniając się do zwiększenia efektywności wykorzystywania zasobów. Na Rys. 4 przedstawiono

przykład interfejsów stron internetowych wybranych bibliotek.

Przykładowe wyszukiwania, prowadzone w zasobach bibliotecznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego dla zapytania „ergonomia”, potwierdziły oczekiwane cechy procesu wyszukiwania, jego przyjazność i znaczną intuicyjność. Wyniki wyszukiwań prezentowane były w sposób przejrzysty, z możliwością prostego zawężania dla wybranych autorów, wydawców, tematyki, lat wydania, itp. Proponowane możliwości zawężania wyświetlane były w lewym menu, z możliwością ich dalszego rozwijania. Obejmowały one także typ dokumentu, możliwość przeszukiwania zbiorów ograniczonych do zasobów elektronicznych, zasobów Open Access oraz naukowych czasopism recenzowanych (Rys. 5).

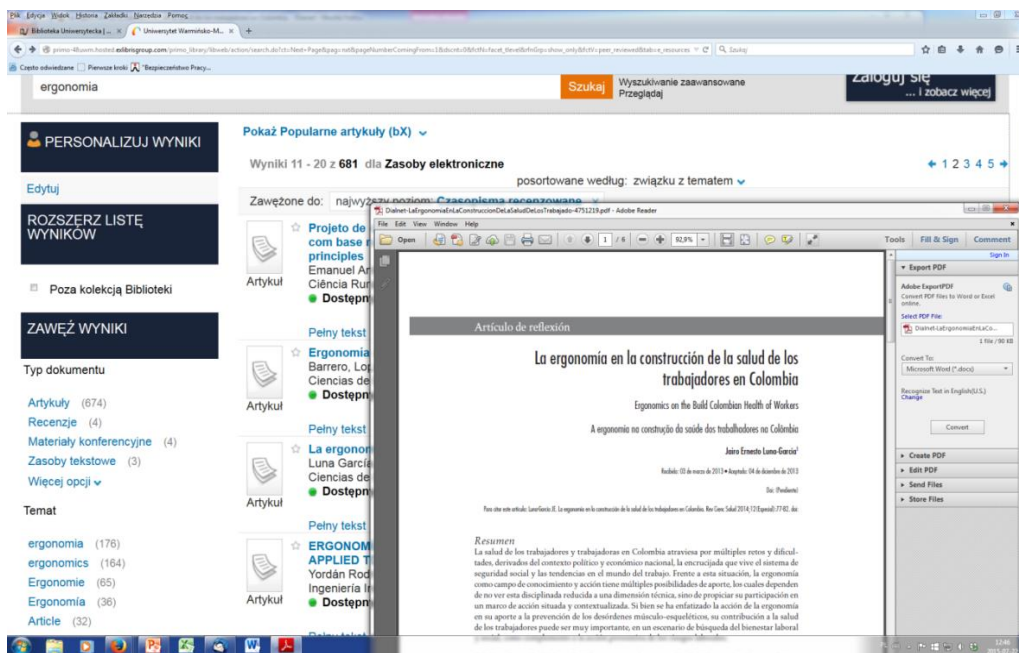
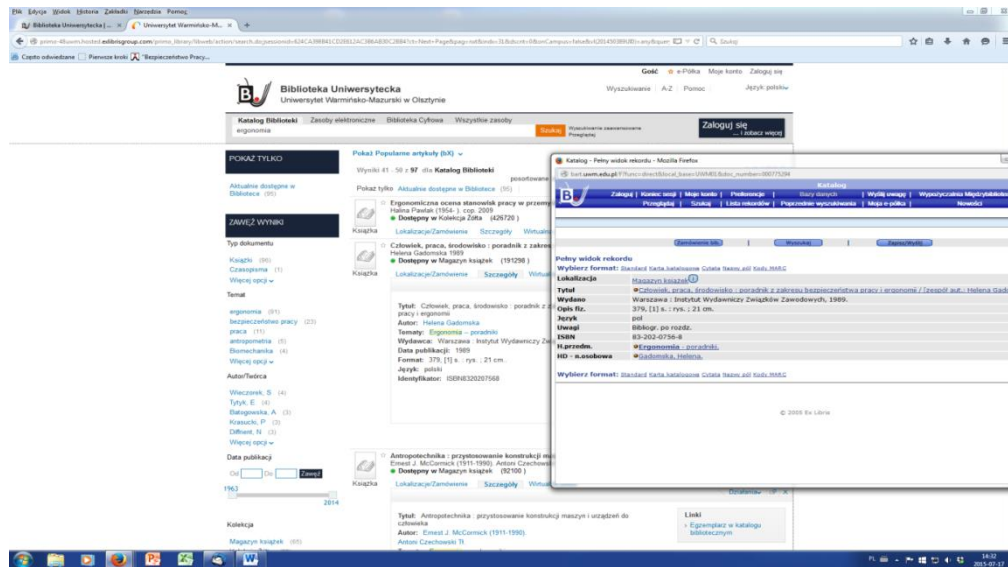
Wyszukiwana fraza podświetlana jest na liście wyników wyszukiwania zarówno w tytułach, abstraktach jak i terminach opisu rzeczowego, co znacząco ułatwia wybór relewantnych pozycji z listy. Znacznym ułatwieniem jest też możliwość podglądu szczegółów opisu dokumentu w formie rekordu w systemie ALEPH. Funkcjonalność wyszukiwarki obejmuje również scalanie rekordów „podobnych”, np. kolejnych wydań książki, co w wielu przypadkach skraca istotnie widok listy wyników na ekranie monitora, zachowana zostaje jednak możliwość rozwinięcia danych dla poszczególnych kolejnych wydań. Poza wsparciem procesów wyszukiwania informacji w zasobach dostrzegane są także dalsze funkcjonalności wyszukiwarki, związane z zarządzaniem wynikami wyszukiwania, możliwością ich zapisu, wysłania, uzyskaniem informacji o dostępności, zestawieniem bibliografii, itp., dostępne przede wszystkim dla zalogowanych użytkowników informacji. Struktura wyświetlanych wyników w poszczególnych bibliotekach nie jest identyczna, wynika to m.in. z możliwości dostosowywania wyszukiwarki do potrzeb biblioteki, np. w zakresie zarządzania fasetami. Jest to ważna cecha, pozwalająca modyfikować wybrane funkcjonalności na etapie wdrażania produktu przez bibliotekę, a także w wyniku analizy monitorowania efektów zastosowania narzędzia w dłuższym okresie.

Zastosowanie multiwyszukiwarki PRIMO...

Rys. 4. Przykłady stron internetowych bibliotek, udostępniających wyszukiwarkę Primo.
 [Źródło: opracowanie własne na podst. <http://www.bg.polsl.pl/>; <http://bu.uwm.edu.pl/>, data dostępu 31.08.2015].

Zastosowanie multiwyszukiwarki PRIMO...

Rys. 5. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski Przykłady wyników wyszukiwania dla zapytania „ergonomia”.
[Źródło: opracowanie własne na podst. <http://bu.uwm.edu.pl/>, data dostępu 31.08.2015]

Podsumowanie

W ślad za światowym rozwojem zastosowań technologii informacyjno-komunikacyjnych w bibliotekach coraz więcej bibliotek krajowych podejmuje decyzje sukcesywnego wdrażania narzędzi programistycznych, istotnie wspomagających procesy gromadzenia i udostępniania zasobów. Jednym z

narzędzi informatycznych dedykowanym bibliotekom jest wyszukiwarka fasetowa Primo, udostępniana najczęściej tym instytucjom, które wykorzystują komputerowy system biblioteczny ALEPH. Wyszukiwarka, zintegrowana z systemem bibliotecznym, udostępniana jest na stronie internetowej biblioteki, najczęściej „równoległe” z wejściem do

katalogu dostępnego online. Tak więc użytkownik ma wybór: może korzystać ze wszystkich ułatwień procesu wyszukiwania z wykorzystaniem wyszukiwarki fasetowej, lub też prowadzić wyszukiwania w „tradycyjnym” katalogu bibliotecznym. We wdrożeniach krajowych zaobserwować można umieszczone na stronie internetowej informacje nt. etapu testowania wyszukiwarki, z możliwością zgłaszania uwag przez użytkowników systemu.

Przeгляд interfejsu użytkownika oraz prowadzone przykładowe wyszukiwania potwierdzają istotne ułatwienia w procesie wyszukiwania informacji: praktyczną przydatność jednego okienka, z możliwością zastosowania również opcji wyszukiwania zaawansowanego, przejrzystą organizację listy wyników wyszukiwania, możliwość prostego zawężania listy z wykorzystaniem prezentowanych faset: według autorów, wydawców, tematyki, oraz innych kategorii. Wyszukiwanie informacji jest zdecydowanie prostsze, bardziej przyjazne, m.in. poprzez podobieństwo do popularnej wyszukiwarki Google, znacząco lepsza i bardziej przejrzysta jest prezentacja wyników wyszukiwania. Szczególnie istotne jest ukierunkowanie w zakresie dalszych wyszukiwań: możliwości zawężania, wybór kategorii, podgląd rekordu w katalogu, innych bazach np. BazTech, Medline, odpowiedzi systemu [3, 5]. Pozytywne opinie dotyczące korzyści wynikających z zastosowania wyszukiwarki zgłaszają zarówno bibliotekarze jak i czytelnicy.

Oceny takie traktować jednak należy z pewnymi ograniczeniami, wynikającymi m.in. z trudności dokonania porównań dla kilku bibliotek – ze względu na napotykaną najczęściej mnogość i różnorodność stosowanych, zintegrowanych narzędzi programistycznych, których funkcjonalności trudno jest w praktyce rozgraniczyć. Dotyczy to szczególnie trudności z porównaniem wyników wyszukiwań dla bibliotek krajowych, wykorzystujących wyszukiwarkę Primo, i bibliotek zagranicznych, gdzie zintegrowanych narzędzi informatycznych, np. linkujących do innych stron, lub przypisujących rangi wynikom wyszukiwania, jest z reguły więcej. Inny jest też zakres udostępnianych zasobów, zintegrowanych z danymi katalogów elektronicznych, a także innych

usług związanych z zarządzaniem wynikami wyszukiwań, zestawianiem bibliografii, itp. Wyświetlane wyniki wyszukiwania różnią się także dla użytkowników zalogowanych, prawdopodobnie z różnymi poziomami uprawnień, oraz dla gości odwiedzających system informacyjny biblioteki. Tak więc pełne, szczegółowe oceny efektywności wdrożeń wymagają dalszych badań, monitorowania statystyk oraz opinii użytkowników, w pewnym stopniu indywidualnie dla każdej z bibliotek.

Niewątpliwa jednak przydatność zastosowania narzędzi programistycznych w bibliotekach polega na znaczącym zwiększeniu dostępności zbiorów bibliotecznych i efektywności ich wykorzystywania poprzez zastosowanie nowoczesnych technologii informatycznych. Spodziewanym efektem powinna być więc m.in. rozbudowa grona użytkowników dzięki minimalizacji wielu barier (m.in. wymaganych umiejętności), a więc przede wszystkim włączenie do grona użytkowników osób o słabszych umiejętnościach komputerowych. Przeгляд zestawienia produktów firmy Ex Libris wskazuje, że wyszukiwarka Primo w znaczącym stopniu wychodzi naprzeciw potrzebom dotyczącym doskonalenia procedur wyszukiwania, identyfikowanym w praktyce m.in. w Bibliotece CIOP-PIB. Zastosowanie wyszukiwarki stanowi znaczący krok naprzód potwierdzający nadążanie za zmianami – poprzez zastosowanie technologii informacyjnych, daje możliwość wspomaganie wyszukiwania informacji w pracy naukowców, a także transferu wiedzy pomiędzy środowiskiem nauki/edukacji a innymi podmiotami, w szczególności – środowiskiem przedsiębiorstw.

Decyzja o zastosowaniu wyszukiwarki wiązać się może z licznymi korzyściami, wynikającymi z zastosowania nowoczesnych technologii informacyjnych w bibliotece. Konieczne jest jednak uwzględnienie dodatkowych środków finansowych w budżecie, a także innych kosztów wdrożenia produktu, obejmującymi m.in. czasochłonność wdrożenia oraz inne kwestie związane z dostosowaniem do zmiany w funkcjonowaniu biblioteki, wykraczającej najczęściej znacznie poza kwestie związane z systemem informatycznym.

Literatura cytowana

- [1] *Ex Libris Primo Discovery&Delivery*, Broszura informacyjna [online]. Dostępny w WWW: <http://aleph.pl/pliki/promo/72/download/>.
- [2] *IGeLU Meeting Budapest 2015, Programme* [online]. Dostępny w WWW: <http://igelu.org/wp-content/uploads/2015/02/Budapest-Programme-2015.pdf>.
- [3] Marcinek M.: *Zasoby polskich bibliotek w multiwyszukiwarkach i serwisach indeksujących publikacje naukowe*. Bibliograficzne bazy danych i ich rola w rozwoju nauki. II Konferencja naukowa Konsorcjum BazTech, Poznań, 17-19 kwietnia 2013.
- [4] Marcinkowski P.: *Wyszukiwarka naukowa czyli OPAC via PRIMO*, ALEPH Polska, 2014 [online]. Dostępny w WWW: http://static.aleph.pl/polaleph2014/PM_OPAC_via_Primo.pdf.
- [5] Młodzka-Stybel A.: *Dostęp do dziedzinowych zasobów informacyjnych z wykorzystaniem wyszukiwarki fasetowej* (artykuł złożony w redakcji miesięcznika Bezpieczeństwo Pracy – Nauka i Praktyka, listopad 2015 r.).
- [6] Paleczna D.: *Pieśń przyszłości dalekiej czy bliskiej? Nowoczesne biblioteczne narzędzia wyszukiwawcze w pracy naukowców*. Międzynarodowa Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa „Możliwości poznawcze i wartość badań historycznych w oczach młodej kadry naukowej”, Warszawa, 20-21 kwietnia 2012 r.

Publikacja opracowana na podstawie wyników III etapu programu wieloletniego „Poprawa bezpieczeństwa i warunków pracy” finansowanego w latach 2014-2016 w zakresie zadań służb państwowych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Koordynator programu: Centralny Instytut Ochrony Pracy - Państwowy Instytut Badawczy.

Dr inż. Agnieszka MŁODZKA-STYBEL – Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy. Ośrodek Informacji Naukowej i Dokumentacji. Adres: 00-701 Warszawa, ul. Czerniakowska 16; e-mail: agmlo@ciop.pl

Renata FRĄCZEK
Uniwersytet Śląski, KATOWICE

REPREZENTACJA CZASOPISM WYDAWANYCH PRZEZ ORGANIZACJE I STOWARZYSZENIA W WYBRANYCH BAZACH DANYCH

Journals published by organizations and associations in selected databases. Stowarzyszenia i organizacje naukowe są ważnym elementem społecznego ruchu naukowego. Prowadzą różnorodną działalność na rzecz propagowania nauki i rozwoju nowych idei w nauce. Jednym z przejawów działalności jest działalność wydawnicza, w szczególności czasopism. W artykule dokonano analizy bazy Scopus i Web of Science Core Collection pod kątem obecności czasopism wydawanych lub współwydawanych przez polskie organizacje i stowarzyszenia naukowe.

Associations and scientific organizations are an important element of the social scientific movement. They conduct various activities for the promotion of science and the development of new ideas in science. One of the manifestations of the activity is publishing, in particular magazines. The article analyzes the Scopus database and the Web of Science Core Collection for the presence of journals published or co-published by Polish scientific organizations and associations.

WSTĘP

Stowarzyszenia naukowe w Polsce działają na podstawie ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 roku „Prawo o stowarzyszeniach”, a ich działalność ma wielowiekową tradycję sięgającą XV wieku, kiedy w 1489 roku powstało stowarzyszenie naukowo-filozoficzne Sodalitas Litteraria Vistulana, tzn. Nadwiślańskie Towarzystwo Literackie, z siedzibą w Krakowie. Rozwój towarzystw naukowych nastąpił na początku XIX wieku – w 1800 roku roz-

poczęło działalność Towarzystwo Przyjaciół nauk w Warszawie. W następnych latach powstawały Towarzystwa Przyjaciół Nauk w innych miastach: w Krakowie, w Lublinie, w Płocku, w Poznaniu. W 1873 powstała Akademia Umiejętności w Krakowie, a dwa lata później, w 1875 roku Towarzystwo Naukowe w Toruniu [1, s.11]. Tragiczne losy Polski czasów rozbiorów miały wpływ na zamknięcie działalności stowarzyszeń na wiele lat – by odnowić działalność niektórych po odzyskaniu nie-

podległości. Stowarzyszenia brały aktywny udział w rozbudowie systemu oświatowo-wychowawczego, kształceniu kadr naukowych, nauczycielskich, technicznych. Do 1939 roku działało ok. 150 towarzystw naukowych, w tym ponad 90 powstało w latach 1919-1939. Po kolejnym, tragicznym czasie II wojny światowej, w której zginęło wielu członków stowarzyszeń, działalność ich zaczęła się odradzać. W 1952 roku powstała Polska Akademia Nauk, w której działała Komisja Towarzystw Naukowych, a ta- w roku 1963 przekształciła się w Radę Towarzystw Naukowych i Upowszechniania Nauki. Organ ten w 1975 został przekształcony w Radę Towarzystw Naukowych.

Towarzystwa naukowe to organizacje społeczne, realizujące zadania edukacyjne, eksperckie, promocyjne, a także naukowe. Członkami stowarzyszeń naukowych są reprezentacji świata nauki i edukacji, którzy swoje zadania wykonują społecznie. W ramach szerokiej działalności towarzystw naukowej odnotować można działalność wydawniczą, organizację seminariów, konferencji i innych spotkań, a także działalność szkoleniową, ekspercką. W wiek XXI towarzystwa i stowarzyszenia naukowe weszły z dorobkiem jako czwarty członek nauki polskiej [1, s. 13]. Obecnie społeczny ruch naukowy obejmuje ponad 300 towarzystw naukowych, skupiających kilkaset tysięcy osób udzielających się społecznie w ramach stowarzyszeń, których są członkami [2, s. 9]. Jedną z form działalności towarzystw jest działalność wydawnicza obejmująca monografie naukowe, poradniki, słowniki oraz czasopisma. Wiele z tych publikacji znalazło się w gronie publikacji indeksowanych przez bazy danych o zasięgu międzynarodowym. W artykule przeanalizowano bazę Scopus oraz Web of Science Core Collection pod kątem obecności tytułów czasopism wydawanych pod auspicjami organizacji i stowarzyszeń polskich. Dane wyselekcjonowanych tytułów czasopism z bazy Web of Science Core Collection korygowano z danymi zawartymi w bazie ARIANTA – naukowe i branżowe czasopisma elektroniczne, uzupełniając je o nazwy instytucji wydawniczych. W przypadku bazy Scopus skorzystano z dostępnego na stronie bazy Scopus ze-

stawienia tytułów indeksowanych czasopism. Dane gromadzono i korygowano od listopada do grudnia 2015 roku.

Scopus

W bazie Scopus odnaleziono 69 tytułów czasopism wydawanych przez polskie organizacje i stowarzyszenia, w tym: 47 wydawanych i indeksowanych ciągle (tabela 1), 21 wydawanych w poprzednich latach. (tabela 2).

Tabela 1. Czasopisma indeksowane ciągle

Lp.	Tytuł czasopisma	Indeksowany zakres lat
1.	Chemik	2011-
2.	Acta Baltico-Slavica	2011-
3.	Acta Astronomica	1996-
4.	Wiadomosci Lekarskie	1960-1990; 1992-
5.	Przeglad Lekarski	1965-1992, 1963, 1961, 1951-1955; 1994-
6.	Polski Przeglad Chirurgiczny	1952-1980; 2002-
7.	Annales Societatis Geologorum Poloniae	2008-
8.	Photonics Letters of Poland	2009-
9.	Folia Neuropathologica	1994-
10.	Acta Agrobotanica	1964-1979, 1960-1962; 2013-
11.	Progress on Chemistry and Application of Chitin and its Derivatives	2012-
12.	Endokrynologia Polska	1991-1993, 1961-1989, 2005-
13.	Sylwan	1979, 2011-
14.	Eksploatacja i Niezawodnosc	2008-
15.	Inzynieria Mineralna	2004-2007, 2009-
16.	Neurologia i Neurochirurgia Polska	1967-
17.	Journal of Physiology and Pharmacology	1991-
18.	Ochrona Srodowiska	2008-
19.	Central-European Journal of Immunology	1996-
20.	Zywnosc. Nauka. Technologia. Jakkosc/Food. Science Technology. Quality	2009-
21.	Diagnostyka	2013-
22.	Alergia Astma Immunologia	2000-
23.	Acta Biochimica Polonica	1955-

Reprezentacja czasopism wydawanych przez organizacje i stowarzyszenia ...

24.	Postepy Biochemii	1954, 1956-
25.	Acta Societatis Botanicorum Poloniae	1984-1986, 1981-1982, 1979, 1996-
26.	Acta Poloniae Pharmaceutica	1951-1955, 1961-
27.	Ginekologia i Poloznictwo	2008-
28.	Folia Histochemica et Cytobiologica	1984-
29.	Journal of Ecological Engineering	2013-
30.	Kardiologia Polska	1961-1994, 1954-1955, 1996-
31.	Polish Annals of Medicine	2007-
32.	Lud	2012-
33.	Journal of Elementology	2008-
34.	Polish Journal of Microbiology	2004-
35.	Postepy Mikrobiologii	1973-1982, 1999-
36.	Annals of Parasitology	2012-
37.	Polish Journal of Pathology	1994-
38.	Archives of Psychiatry and Psychotherapy	2001-
39.	Psychiatria Polska	1967-
40.	Psychoterapia	2001-
41.	Przegląd Elektrotechniczny	1969, 1979- 1984, 2009-
42.	Polish Sociological Review	2006-
43.	Ginekologia Polska	1953-1989, 1948, 1992-
44.	Opto-electronics Review	1996-
45.	Ido Movement for Culture	2013-
46.	Cement, Wapno, Beton	2007-
47.	Jezyk Polski	2012-
48.	Dental and Medical Problems	2009-

Tabela 2. Czasopisma w bazie Scopus indeksowane w pewnych zakresach lat

Lp.	Tytuł czasopisma	Indeksowany zakres lat
1.	Acta Microbiologica Polonica	1973-2003, 1959-1968, 1952-1957
2.	Acta Microbiologica Polonica. Series B: Microbiologia applicata	1969-1975
3.	Acta Poloniae Toxicologica	1999-2002
4.	Anestezjologia Intensywna Terapia	2003-2011
5.	Archiwum historii i filozofii medycyny / Polskii Towarzystwo Historii Medycyny i Farmacji	1991-2006, 1985-1989
6.	Archiwum Medycyny Sadowej i Kryminologii	2002-2013, 1974-1983
7.	Badania Fizjograficzne nad Polska Zachod-	1994-1997,

	nia, Seria A: Geografia Fizyczna	1989-1992, 1985-1987, 1981-1983, 1978-1979
8.	Biuletyn Polskiego Towarzystwa Jezykoznawczego	2013, 2011
9.	Chemia Analityczna	1996-2009, 1983
10.	Czasopismo Geographiczne	1978-2012
11.	Diabetologia Polska	1997-2006
12.	Folia Histochemica et Cytochemica	1965-1983
13.	Mineralogia Polonica	2007, 1979- 1986
14.	Neuropatologia Polska	1965-1993
15.	Patologia Polska	1951-1994
16.	Polish Journal of Chemistry	1996-2009
17.	Polish Journal of Immunology	1994-1995
18.	Polish Population Review / Polish Demographic Society [and] Central Statistical Office	1991-1997
19.	Psychogeriatrya Polska	2006-2012
20.	Reports of Practical Oncology	1996-1997
21.	Wiadomosci Parazytologiczne	1999-2011, 1955-1997

Czasopisma Open Access

Wśród wyróżnionych tytułów wyodrębniono 19 dostępnych w katalogu DOAJ/ROAD czasopisma określone jako Open Access - tabela 3).

Tabela 3. Czasopisma Open Access (zarejestrowane w katalogu DOAJ/ROAD)

Lp.	Tytuł czasopisma
1.	Acta Poloniae Pharmaceutica
2.	Acta Societatis Botanicorum Poloniae
3.	Annales Societatis Geologorum Poloniae
4.	Archives of Psychiatry and Psychotherapy
5.	Archiwum Medycyny Sadowej i Kryminologii
6.	Dental and Medical Problems
7.	Diagnostyka
8.	Endokrynologia Polska
9.	Folia Histochemica et Cytobiologica
10.	Folia Neuropathologica
11.	Ido Movement for Culture
12.	Journal of Ecological Engineering
13.	Journal of Physiology and Pharmacology
14.	Kardiologia Polska
15.	Photonics Letters of Poland
16.	Polish Journal of Pathology
17.	Polski Przegląd Chirurgiczny

Reprezentacja czasopism wydawanych przez organizacje i stowarzyszenia...

18.	Psychiatria Polska
19.	Psychoterapia

Organizacje i stowarzyszenia

Wyodrębniono 57 organizacji i stowarzyszeń jako wydawców (tabela 4)

Tabela 4. Organizacje i stowarzyszenia (baza Scopus)

Lp.	Nazwa organizacji lub stowarzyszenia
1.	Association of Engineers and Technicians of Chemical Industry
2.	Białostockie Towarzystwo Naukowe
3.	Copernicus Foundation for Polish Astronomy
4.	Fundacja Lekarzy Polskich-Pro-Medica
5.	Fundacja Ochrony Zdrowia Psychicznego
6.	Fundacja Polski Przegląd Chirurgiczny
7.	Geological Society of Poland
8.	Great Poland Cancer Center and Polish Society of Radiation Oncology
9.	Photonics Society of Poland
10.	Polish Association of Neuropathologists
11.	Polish Botanical Society
12.	Polish Chemical Society
13.	Polish Chitin Society
14.	Polish Demographic Society
15.	Polish Endocrinological Association
16.	Polish Forestry Society
17.	Polish Linguistic Society
18.	Polish Maintenance Society
19.	Polish Mineral Engineering Society
20.	Polish Neurological Society
21.	Polish Physiological Society
22.	Polish Sanitary Engineers' Association
23.	Polish Society for Immunology
24.	Polish Society of Anaesthesiology and Intensive Therapy
25.	Polish Society of Food Technologists
26.	Polish Society of History of Medicine and Pharmacy
27.	Polish Society of Microbiologists
28.	Polish Society of Technical Diagnostics
29.	Polskie Towarzystwo Alergologiczne
30.	Polskie Towarzystwo Badań nad Powikłaniami Cukrzycy, ul
31.	Polskie Towarzystwo Biochemiczne
32.	Polskie Towarzystwo Botaniczne/Polish Botanical Society
33.	Polskie Towarzystwo Chemiczne
34.	Polskie Towarzystwo Farmaceutyczne/Polish Pharmaceutical Society
35.	Polskie Towarzystwo Geograficzne
36.	Polskie Towarzystwo Ginekologiczne
37.	Polskie Towarzystwo Histochemików i Cytochemików/Polish Histochemical and Cytochemical Society
38.	Polskie Towarzystwo Inżynierii Ekologicznej
39.	Polskie Towarzystwo Kardiologiczne
40.	Polskie Towarzystwo Lekarskie, Oddział Regionalny w Olsztynie, Okręgowa Warmińsko-Mazurska Izba Lekarska
41.	Polskie Towarzystwo Ludoznawcze
42.	Polskie Towarzystwo Magnezologiczne

43.	Polskie Towarzystwo Medycyny Sadowej i Kryminologii
44.	Polskie Towarzystwo Mikrobiologów/Polish Society of Microbiologists
45.	Polskie Towarzystwo Mineralogiczne
46.	Polskie Towarzystwo Parazytologiczne
47.	Polskie Towarzystwo Patologów/Polish Society of Pathologists
48.	Polskie Towarzystwo Psychiatryczne
49.	Polskie Towarzystwo Socjologiczne
50.	Polskie Towarzystwo Toksykologiczne/Polish Society of Toxicology
51.	Polskie Towarzystwo Ginekologiczne/Polish Society of Gynaecology
52.	Poznan Society for the Advancement of the Arts and Sciences
53.	Stowarzyszenie Elektryków Polskich
54.	Stowarzyszenie Idokan Polska
55.	Stowarzyszenie Producentów Cementu
56.	Towarzystwo Miłośników Języka Polskiego
57.	Polish Stomatological Association

Tematyka

Poszczególne tytuły czasopism indeksowane w bazie Scopus przynależą do czterech głównych grup tematycznych: Life Science (17% ogólnej liczby tytułów), Social Sciences (31% ogólnej liczby tytułów), Physical Sciences (27% ogólnej liczby tytułów), Health Science (26% ogólnej liczby tytułów). Grupy te są podzielone następnie na 27 obszarów tematycznych (tabela 4) oraz ponad 300 szczegółowych tematów. Wiele tytułów czasopism przynależy do więcej niż jednego obszaru tematycznego.

Tabela 5. Grupy i obszary tematyczne bazy Scopus

Grupa tematyczna	Obszary tematyczne
Life sciences	Agricultural and Biological Sciences Biochemistry Pharmacology MEDLINE
Health Sciences	Medicine Nursing Dentistry MEDLINE
Physical Sciences	Engineering Earth & Environmental Sciences Computer Sciences Materials Sciences Physics
Social Sciences	Psychology Economics Business Arts & Humanities

Reprezentacja czasopism wydawanych przez organizacje i stowarzyszenia ...

Wśród wygenerowanej grupy tytułów czasopism z bazy Scopus wyodrębniono 17 tytułów z zakresu: Life Science, w tym 3 z grupy Physical Sciences, oraz 4 z grupy Health Sciences. W grupie Social Sciences znalazło się 7 tytułów czasopism, w tym 1 tytuł przynależący również do Physical Sciences oraz 1 do grupy Health Sciences. W grupie Physical Sciences odnaleziono 20 tytułów czasopism (w tym 3 przynależących do grupy Life Sciences oraz 1 tytuł do grupy Social Sciences). Najliczniej reprezentowana jest grupa Health Sciences - wyodrębniono 33 tytuły czasopism (w tym 1 przynależące również do Social Sciences oraz 3 do Life Sciences) (sumaryczne zestawienie zaprezentowano w tabeli 6).

Tabela 6. Rozmieszczenie tytułów czasopism w ramach grup tematycznych

Grupa tematyczna	Liczba tytułów czasopism	W tym:	
Life sciences	17	3	Physical Sciences
		4	Health Sciences
Health Sciences	33	1	Social Sciences
		3	Life Sciences
Physical Sciences	20	3	Life Sciences
		1	Social Sciences
Social Sciences	7	1	Physical Sciences
		1	Health Sciences

Tytuł „Ido Movement for Culture” zakwalifikowany został do dwóch grup tematycznych: Social Sciences i Health Sciences

W grupie tematycznej zarówno Life Sciences jak i Health Sciences znalazły się tytuły:

1. „Reports of Practical Oncology”
2. “Central-European Journal of Immunology”
3. „Polish Journal of Microbiology”
4. „Postepy Mikrobiologii”

Social Sciences i Physical Sciences reprezentuje “Czasopismo Geograficzne”.

Natomiast tytuły:

1. “Progress on Chemistry and Application of Chitin and its Derivatives”
2. „Zywnosc. Nauka. Technologia. Jakosc/Food. Science Technology. Quality”
3. “Journal of Ecological Engineering”

zaliczone zostały do grup: Life Sciences and Physical Sciences.

Web of Sciences Core Collection

Nieco mniej, bo 54 tytuły odnaleziono w bazie Web of Science Core Collection, które wydawane lub współwydawane są przez polskie organizacje i stowarzyszenia (tabela 7).

Tabela 7. Wykaz czasopism wydawanych/współwydawanych przez polskie organizacje i stowarzyszenia

Lp.	Nazwa czasopisma
1.	Acta Astronomica
2.	Acta Biochimica Polonica
3.	Acta of Bioengineering and Biomechanics
4.	Acta Ichthyologica Et Piscatoria
5.	Acta parasitologica
6.	Acta Poloniae Pharmaceutica. Drug Research
7.	Acta Societatis Botanicorum Poloniae
8.	Advances in Dermatology and Allergology=Postępy Dermatologii i Alergologii
9.	Annales Societatis Geologorum Poloniae
10.	Annals of Transplantation
11.	Archives of Acoustics
12.	Cardiology Journal
13.	Cement - Wapno - Beton
14.	Central European journal of Immunology
15.	Chemia Analityczna
16.	Contemporary Oncology = Współczesna Onkologia
17.	Ecological Chemistry and Engineering. S
18.	Eksploracja i Niezawodność
19.	Endokrynologia Polska
20.	Folia Histochemica et Cytobiologica
21.	Folia Horticulturae
22.	Folia Morphologica
23.	Folia Neuropathologica
24.	Foundations of Science
25.	Fundamenta Informaticae
26.	Ginekologia Polska
27.	International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health
28.	Journal of Agricultural Science
29.	Journal of Elementology
30.	Journal of Physiology and Pharmacology
31.	Journal of Theoretical and Applied Mechanics
32.	Kardiochirurgia i Torakochirurgia Polska
33.	Kardiologia Polska
34.	Medycyna Pracy
35.	Medycyna Weterynaryjna
36.	Neurologia i Neurochirurgia Polska
37.	Ochrona środowiska

Reprezentacja czasopism wydawanych przez organizacje i stowarzyszenia...

38.	Opto-Electronics Review
39.	Polish Archives of Internal Medicine-Polskie Archiwum Medycyny Wewnętrznej
40.	Polish Journal of Chemistry
41.	Polish Journal of Microbiology
42.	Polish Journal of Pathology
43.	Polish Sociological Review
44.	Polskie Archiwum Medycyny Wewnętrznej
45.	Postępy Biologii Komórki
46.	Postępy Mikrobiologii
47.	Przegląd Elektrotechniczny
48.	Przegląd Gastroenterologiczny
49.	Psychiatria Polska
50.	Reports on Mathematical Physics
51.	Rocznik Ochrona Środowiska
52.	Sylvan
53.	Wideochirurgia i Inne Techniki Małoinwazyjne = Videosurgery and Other Miniinvasive Techniques
54.	Żywność, Nauka, Technologia, Jakość = Food-Science-Technology-Quality

Czasopisma Open Access

Wśród wyróżnionych tytułów 17 odnaleziono w katalogu DOAJ/ROAD - tabela 8).

Tabela 8. Czasopisma Open Access (baza Web of Science Core Collection)

Lp.	Nazwa czasopisma
1.	Acta Ichthyologica et Piscatoria
2.	Acta Societatis Botanicorum Poloniae
3.	Advances in Dermatology and Allergology=Postępy Dermatologii i Alergologii
4.	Cardiology Journal
5.	Central European journal of Immunology
6.	Contemporary Oncology = Współczesna Onkologia
7.	Endokrynologia Polska
8.	Folia Histochemica et Cytobiologica
9.	Folia Horticulturae
10.	Folia Neuropathologica
11.	Ginekologia Polska
12.	International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health
13.	Journal of Theoretical and Applied Mechanics
14.	Kardiochirurgia i Torakochirurgia Polska
15.	Medycyna Pracy
16.	Polish Journal of Pathology
17.	Wideochirurgia i Inne Techniki Małoinwazyjne = Videosurgery and Other Miniinvasive Techniques

Organizacje i stowarzyszenia

Analiza uzyskanych danych pozwoliła na wyodrębnienie 53 organizacje i stowarzyszenia będące wydawcą lub współwydawcą polskich czasopism zarejestrowanych w bazie Web of Science Core Collection (tabela 9).

Tabela 9. Organizacje i stowarzyszenia

Lp.	Nazwa organizacji i stowarzyszenia
1.	Association for Foundations of Science, Language and Cognition
2.	Fundacja Astronomii Polskiej im. Mikołaja Kopernika
3.	Fundacja Biologii Komórki i Biologii Molekularnej
4.	Fundacja Onkologii Doświadczalnej i Klinicznej
5.	Polski Klub Trzuskowy
6.	Polskie Naukowo-Techniczne Towarzystwo Eksploatacyjne
7.	Polskie Towarzystwo Akustyczne
8.	Polskie Towarzystwo Anatomiczne
9.	Polskie Towarzystwo Biochemiczne
10.	Polskie Towarzystwo Biologii Komórki
11.	Polskie Towarzystwo Biomechaniki
12.	Polskie Towarzystwo Botaniczne
13.	Polskie Towarzystwo Chemiczne
14.	Polskie Towarzystwo Dermatologiczne
15.	Polskie Towarzystwo Endokrynologiczne
16.	Polskie Towarzystwo Farmaceutyczne
17.	Polskie Towarzystwo Fizjologiczne
18.	Polskie Towarzystwo Fizyczne
19.	Polskie Towarzystwo Geologiczne
20.	Polskie Towarzystwo Ginekologiczne
21.	Polskie Towarzystwo Histochemików i Cytochemików
22.	Polskie Towarzystwo Immunologiczne
23.	Polskie Towarzystwo Kardiologiczne
24.	Polskie Towarzystwo Kardiologiczne
25.	Polskie Towarzystwo Kardio-Torakochirurgów
26.	Polskie Towarzystwo Leśne
27.	Polskie Towarzystwo Magnezologiczne
28.	Polskie Towarzystwo Matematyczne
29.	Polskie Towarzystwo Mechaniki Teoretycznej i Stosowanej
30.	Polskie Towarzystwo Medycyny Pracy
31.	Polskie Towarzystwo Mikrobiologów
32.	Polskie Towarzystwo Mikrobiologów
33.	Polskie Towarzystwo Nauk Ogrodniczych
34.	Polskie Towarzystwo Nauk Weterynaryjnych
35.	Polskie Towarzystwo Neurochirurgów
36.	Polskie Towarzystwo Neurologiczne
37.	Polskie Towarzystwo Parazytologiczne
38.	Polskie Towarzystwo Patologów

Reprezentacja czasopism wydawanych przez organizacje i stowarzyszenia ...

39.	Polskie Towarzystwo Psychiatryczne
40.	Polskie Towarzystwo Socjologiczne-Polish Sociological Assoc
41.	Polskie Towarzystwo Technologów Żywności
42.	Polskie Towarzystwo Transplantacyjne
43.	Polskie Zrzeszenie Inżynierów i Techników Sanitarnych. Oddział Dolnośląski
44.	Pszczelnicze Towarzystwo Naukowe
45.	Sekcja Wideochirurgii Towarzystwa Chirurgów Polskich
46.	Stowarzyszenie Elektryków Polskich
47.	Stowarzyszenie na Rzecz Walki z Rakiem "Geny Życia"
48.	Stowarzyszenie Neuropatologów Polskich
49.	Stowarzyszenie Producentów Cementu
50.	Szczecińskie Towarzystwo Naukowe
51.	Śródkowopomorskie Towarzystwo Naukowe Ochrony Środowiska
52.	Towarzystwo Chemii i Inżynierii Ekologicznej
53.	Towarzystwo Internistów Polskich

Obszary tematyczne

Spośród 54 wyodrębnionych tytułów z bazy Web of Science Core Collection 52 pochodzą z SCIE-Science Citation Index Expandet (czyli z wielodziedzinowej bazy – indeksu cytowań, który obejmuje przede wszystkim nauki inżynierskie, medyczne, fizyczne, przyrodnicze i inne). Jeden tytuł: „Polish Sociological Review” pochodzi z bazy SSCI (Social Science Citation Index - dedykowany naukom społecznym), także jeden tytuł: „Foundations of Science” z A&HC (Arts and Humanities Citation). Spośród największej grupy tytułów czasopism 52 – 25 tytuły poświęcone są szeroko pojętej medycynie, w tym weterynarii i farmacji. Pozostałe tytuły znalazły się w grupach: inżynieria, chemia, fizyka, budownictwo.

Zakończenie

Obie bazy (Scopus jak i Web of Science Core Collection) indeksują czasopisma wydawane lub współwydawane przez polskie organizacje i stowarzyszenia. Obie bazy są interdyscyplinarne, jednakże udostępniają nieco odmienny zasób. Mimo tego, wygenerowano listę 27 tytułów rejestrowanych w obu analizowanych bazach (tabela 10).

Tabela 10. Tytuły czasopism indeksowane przez obie bazy danych

Lp.	Tytuł czasopisma
1.	Acta Astronomica
2.	Acta Biochimica Polonica
3.	Acta Poloniae Pharmaceutica
4.	Acta Societatis Botanicorum Poloniae
5.	Annales Societatis Geologorum Poloniae
6.	Cement, Wapno, Beton
7.	Central-European Journal of Immunology
8.	Chemia Analityczna
9.	Eksploatacja i Niezawodność
10.	Endokrynologia Polska
11.	Folia Histochemica et Cytobiologica
12.	Folia Neuropathologica
13.	Ginekologia Polska
14.	Journal of Elementology
15.	Journal of Physiology and Pharmacology
16.	Kardiologia Polska
17.	Neurologia i Neurochirurgia Polska
18.	Ochrona Środowiska
19.	Opto-electronics Review
20.	Polish Journal of Chemistry
21.	Polish Journal of Pathology
22.	Polish Sociological Review
23.	Postępy Mikrobiologii
24.	Przegląd Elektrotechniczny
25.	Psychiatria Polska
26.	Sylvan
27.	Zywność. Nauka. Technologia. Jakość/Food. Science Technology. Quality

Analiza nazw organizacji i stowarzyszeń będących wydawcami lub współwydawcami czasopism zarejestrowanych w obu bazach pozwoliła na wygenerowanie listy 26 instytucji (tabela 11).

Tabela 11. Nazwy organizacji i stowarzyszeń – wydawców lub współwydawców czasopism zarejestrowanych w obu bazach

Lp.	Nazwa organizacji lub stowarzyszenia
1.	Fundacja Astronomii Polskiej im. Mikołaja Kopernika
2.	Polskie Naukowo-Techniczne Towarzystwo Eksploatacyjne
3.	Polskie Towarzystwo Biochemiczne
4.	Polskie Towarzystwo Botaniczne
5.	Polskie Towarzystwo Chemiczne
6.	Polskie Towarzystwo Endokrynologiczne
7.	Polskie Towarzystwo Farmaceutyczne
8.	Polskie Towarzystwo Fizjologiczne
9.	Polskie Towarzystwo Geologiczne
10.	Polskie Towarzystwo Ginekologiczne
11.	Polskie Towarzystwo Histochemików i Cytochemików
12.	Polskie Towarzystwo Immunologiczne
13.	Polskie Towarzystwo Kardiologiczne
14.	Polskie Towarzystwo Leśne

Reprezentacja czasopism wydawanych przez organizacje i stowarzyszenia...

15.	Polskie Towarzystwo Magnezologiczne
16.	Polskie Towarzystwo Mikrobiologów
17.	Polskie Towarzystwo Neurologiczne
18.	Polskie Towarzystwo Neurochirurgów
19.	Polskie Towarzystwo Patologów
20.	Polskie Towarzystwo Psychiatryczne
21.	Polskie Towarzystwo Socjologiczne-Polish Sociological Assoc
22.	Polskie Towarzystwo Technologów Żywności
23.	Polskie Zrzeszenie Inżynierów i Techników Sanitarnych. Oddział Dolnośląski
24.	Stowarzyszenie Elektryków Polskich
25.	Stowarzyszenie Neuropatologów Polskich
26.	Stowarzyszenie Producentów Cementu

[5] InCites Journal Citation Reports [online]. Dostępny w WWW : <http://jcr-1incites-1thomsonreuters-1com-10000dd2e24da.eczyt.bg.pw.edu.pl/JCRJournalHomeAction.action?SID=H6-UrFpnXWJg35R5Eomx2BWKORLKPs2t8mLXa-18x2d2jw2ORLRr9Dsoix2BefrHXeAx3Dx3DH DGVhsoGQiXPOIRx2FiY8ugAx3Dx3D-YwBaX6hN5JZpnPCj2IZNMAx3Dx3D-jywguyb6iMRLFJm7wHskHQx3Dx3D&SrcApp=IC2LS&Init=Yes>

Literatura cytowana

- [1] Towarzystwa Naukowe w Polsce: dziedzictwo, kultura, nauka, trwanie. Red. naukowa Zbigniew Kruszewski. T. 1. Warszawa 2013
- [2] Towarzystwa Naukowe w Polsce: dziedzictwo, kultura, nauka, trwanie. Red. naukowa Zbigniew Kruszewski. T. 2. Warszawa 2013.
- [3] Scopus [baza danych – lista czasopism]. Dostępny w WWW: <https://www-1scopus-1com-10000ab2e24d7.eczyt.bg.pw.edu.pl/sources.uri?zone=TopNavBar&origin=journalEvalPage>
- [4] Master Journal List [online]. Dostępny w WWW: <http://mjl.clarivate.com/cgi-bin/jrnlst/jlresults.cgi?PC=MASTER&Word=Sy lwan>

Dr Renata FRĄCZEK – Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. Uniwersytet Śląski. Adres: 40-032 Katowice, pl. Sejmu Śl. 1; e-mail: renata.fraczek@gmail.com